

BIBLIOGRAFIJA

RADOVA IZ OBLASTI TEMELJNIH PRAVNIH ZNANJA NA PROSTORU JUŽNOSLOVENSKIH DRŽAVA

Urednici:

Goran Dajović

Branka Dragosavac

2025

**Funded by
the European Union**

BIBLIOGRAFIJA RADOVA IZ
OBLASTI TEMELJNIH PRAVNIH
ZNANJA NA PROSTORU
JUŽNOSLOVENSKIH DRŽAVA

Urednici:
Goran Dajović
Branka Dragosavac

Beograd, 2025

BIBLIOGRAFIJA RADOVA IZ OBLASTI TEMELJNIH PRAVNIH ZNANJA NA PROSTORU JUŽNOSLOVENSКИH DRŽAVA

Urednici

Prof. dr Goran Dajović
Dr Branka Dragosavac

Izdavač

Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet
Centar za izdavaštvo

Za izdavača

Prof. dr Bojan Milisavljević, dekan
Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu

ISBN-978-86-6132-176-4

Bibliografija je rezultat rada u okviru Horizon Europe Twinning project “Advancing Cooperation on the Foundations of Law – ALF” (project No. 101079177) koji je finansiran od strane Evropske unije

**Funded by
the European Union**

Disclaimer: The European Commission is not responsible for any uploaded or submitted content. Such content expresses the views of author(s) only.

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne može biti reprodukovano, presnimavan ili prenošen bilo kojim sredstvom, elektronskim, mehaničkim, za kopiranje, za snimanje ili na bilo koji drugi način bez prethodne saglasnosti izdavača.

Sadržaj

Sadržaj	3
PREDGOVOR.....	4

BOSNA I HERCEGOVINA

Razvoj pravnoteorijske misli u Bosni i Hercegovini.....	7
Osvrt na bibliografiju.....	8
BIBLIOGRAFIJA.....	11
Korištena literatura	25

HRVATSKA

Pregled razvoja hrvatske filozofije i teorije prava	27
HRVATSKA BIBLIOGRAFIJA	34

SLOVENIJA

Some cursory remarks on the history of slovenian legal theory and philosophy of law.....	45
Bibliografija slovenačkih autora (djelomična).....	60

SRBIJA

Istorija i razvoj temeljnih pravnih znanja u XX i XXI veku na prostoru Srbije	82
Reč bibliotekarske struke	87
Selektivna bibliografija iz oblasti temeljnih pravnih znanja u Srbiji	89

PREDGOVOR

Svaka disciplina ljudskog znanja ima svoju prošlost. U prirodnim naukama, primera radi, ona je često sačinjena od niza uvida koji su, kroz duge periode, smatrani ispravnim, da bi zatim bili odbačeni kao zablude ili unapređeni novim uvidima. Međutim, u humanističkim disciplinama, poput opšte filozofije, etike ili filozofije prava, istorija razvoja je više od puke prošlosti. To, prvo, znači da ona nije ni skokovita ni jednosmerno progresivna, to jest da ne postoji „napredak“, rast te vrste znanja, u smislu u kojem on postoji u prirodnim naukama. I drugo, to znači da je istorija ideja jedne humanističke discipline više utkana u aktuelna znanja i teorijske struje i, u tom smislu, mnogo „življa“, nego ona u prirodnim naukama. Zbog te dve činjenice, lako je razumeti zbog čega je opravdano pristupiti rekapitulaciji te vrste ideja i znanja u okvirima određene humanističke discipline, u vidu izrade odgovarajućih bibliografija.

I kada je reč o filozofiji i teoriji prava, kao disciplini pravnog znanja, na našim prostorima su u prošlosti preduzimani takvi poduhvati.¹ Međutim, bibliografija koja je pred čitaocem, specifična je i jedinstvena iz najmanje dva razloga. Najpre, ona je izrađena u okviru međunarodnog projekta “Advancing Cooperation on the Foundations of Law – ALF” pod okriljem *Horizon Europe Twinning* programa.² Zbog prirode i zadataka tog projekta, bibliografija je usmerena prevashodno na nekoliko specifičnih, premda veoma značajnih, filozofskopravnih i teorijskopravnih tema: (1) na odnos prava i logike, prava i argumentacije i na tumačenje prava (2) na odnos prava i jezika i (3) na odnos prava i morala i šire, prava i praktičke razboritosti.

Prema tome, bibliografijom uglavnom nisu obuhvaćeni radovi koji se bave „klasičnim“ pravno teorijskim pitanjima poput, primera radi, pojma pravne norme, pravnog odnosa (i njegovih elemenata), pravnog subjekta ili, s druge strane, pojma države, odnosa države i prava i tome slično. Izostavljeni su i tekstovi koji se bave metodološkim pitanjima, bilo da je reč o metodologiji pravne nauke ili pravne teorije. Čak i radovi čija su tema ideje i pravne teorije znamenitih autora uvršteni su samo ukoliko su te ideje i teorije povezane s, već naznačenim, temama koje čine predmet bibliografije. A taj smo predmet u njenom naslovu sažeto imenovali kao „temeljna pravna znanja“.

¹ Up. npr. Popović, Milijan: Građa za bibliografiju Teorije države i prava. - Novi Sad : Pravni fakultet, Zavod za naučnoistraživački rad, 1972.

² Horizon Europe Twinning project “Advancing Cooperation on the Foundations of Law – ALF” (project No. 101079177). ALF is coordinated by the University of Belgrade Faculty of Law (coordinators Miodrag Jovanović and Bojan Spaić), in partnership with the University of Genova (coordinator Andrej Kristan), the University of Lisbon (coordinator David Duarte), the University of Surrey (coordinator Hrafn Asgeirson). The project is financed by the European Union.

Bibliografija vremenski obuhvata dvadeseti vek i prve decenije dvadeset prvog veka, a prostorno, radove autora s teritorije druge Jugoslavije. Respektujući činjenicu da na toj teritoriji sada postoji više država i pravnih sistema, bibliografski materijal je tako i podeljen, pa se zasebno, po abecednom redu, predstavljaju bibliografije Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Slovenije i Srbije,³ uz kraće propratne tekstove o istorijatu razvoja temeljnih pravnih znanja i filozofije prava na prostoru tih država. To ukazuje na drugu specifičnost ove bibliografije. Naime, ona je kolektivni poduhvat, male ali odabrane grupe pravnih teoretičara s jedne i posvećenih bibliotekara, s druge strane. Zato posebnu zahvalnost urednici bibliografije upućuju njenim autorima, Dragutinu Nemecu, Ivani Tucak, Ivani Rešetar Čulo, Alešu Novaku, Mireli Rožajac Zulčić i Damiru Banoviću.

Najzad, obe te specifičnosti (sužen tematski krug koji bibliografija pokriva s jedne, a veći broj učesnika u njenoj izradi, s druge strane) diktirale su potrebu za tesnom saradnjom prilikom njene izrade. Iz tog razloga, na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu organizovan je i seminar „Na ramenima divova“ koji je održan 23. februara 2024. godine, a čiji je radni naslov bio „Istorija i razvoj temeljnih pravnih znanja u XX i XXI veku na prostoru južnoslovenskih država“. Na njemu su precizirani tematski okviri bibliografije, način njene izrade i raspravljena neka sporna pitanja.

Kao i svaka bibliografija, ni ova ne pretenduje na potpunost. Utoliko pre, što su granice koje odvajaju radove iz oblasti koje su njen predmet, veoma fluidne. Razlog je u tome što, najpre, ni granice same teorije i filozofije prava nisu ponekad sasvim jasne. Tim pre to ne mogu biti granice koje su unutar tih nejasnih granica postavljene, ograničavanjem bibliografije na radove iz navedenih problemskih celina. Ipak, i povrh toga, nadamo se da će ova bibliografija biti korisna svima koje navedene teme zanimaju i koji veruju da i na našim jezicima i u našim pravnim kulturama postoje pažnje vredna dela koja, s obzirom na prirodu discipline kojoj pripadaju i teme kojima se bave, ne gube protekom vremena mnogo od svoje izvorne vrednosti.

Urednici

Dr Branka Dragosavac

Prof. dr Goran Dajović

³ Iz Bibliografije su izostale odrednice o radovima autora s teritorije preostale dve bivše republike SFRJ, Severne Makedonije i Crne Gore. Razlozi su dvojaki. Najpre, urednici Bibliografije iz raspoloživih izvora nisu prikupili dovoljno relevantnih radova domicilnih autora iz predmetnih oblasti da bi se oni izdvojili u zasebne celine. I drugo, u tim državama nije bilo moguće angažovati adekvatne saradnike koji bi bili dovoljno stručni da „popune“ eventualni manjak informacija koje su urednicima, možda, bile nedostupne.

BOSNA I HERCEGOVINA

Mirela Rožajac-Zulčić
Univerzitet u Sarajevu
Pravi fakultet – Biblioteka

Damir Banović
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet

Razvoj pravnoteorijske misli u Bosni i Hercegovini

Naš rad na prikazu razvoja teorijskopravne misli u Bosni i Hercegovini ograničen je na priređenu bibliografiju, na njen razvoj od perioda Drugog svjetskog rata do danas. Sistematičnija analiza, koja bi bila valjana referenca ovog teksta, nažalost, nije rađena, a naše manjkavosti su moguće jer su autori bili ograničeni dostupnom bibliografijom. Razvoj bosanskohercegovačke pravnoteorijske misli ujedno je i jugoslavenski. Razgraničenja bi, po nama, bila vještačka, i potrebno je taj razvoj posmatrati kao isprepletenost i međusobni utjecaj. Pa čak i danas kada govorimo o nacionalnim teorijama prava, saradnja u regiji u teoriji prava je evidentna a međusobni utjecaj očit.

Tekst profesora Zdravka Grebe pod naslovom “Pokušaj analize sadržaja pravno-teorijskih tekstova u bosansko-hercegovačkim časopisima u periodu 1946–1970” (1974) dobra je osnova za uvid u hronologiju razvoja i karaktera pravnoteorijske misli. Prema njegovom mišljenju, bosanskohercegovačka misao, barem u dijelu koji je on analizirao, veže se za period od 1946. do 1970, a “radi se o jasno definisanom prostoru koji je (...) posjedovao sva intelektualna i institucionalna određenja jedne duhovne posebnosti, tako da u njegovu ‘reprezentativnost’ ne treba ni najmanje sumnjati” (Grebo, 1974, str. 116), tako da već od Drugog svjetskog rata možemo govoriti o teoriji države i prava u Bosni i Hercegovini. Teme i radovi koji su obuhvaćeni bibliografijom nisu ograničeni strogo na teme jurisprudencije i teorije prava, već sežu i u područje filozofije prava (vrednovanja u pravu), sociologije prava i šire filozofije. Ne bi bilo korektno ne uključiti i radove koji se direktno ili indirektno dotiču pravnoteorijskih razmišljanja, od onih klasičnih do metapравnih, metodoloških, epistemoloških i ontoloških. Potrebna je još jedna napomena, a koju nam naznačuje profesor Zdravko Grebo, da su neka obuhvatnija i sistematičnija djela iz oblasti teorijskopravne misli kod nas su još uvijek veoma rijetka.¹ Nažalost, to je i danas slučaj. Rijetki su, pa skoro da i ne postoje, radovi koji su detaljnije analizirali razvoj pravnoteorijske misli u Bosni i Hercegovini. Rad profesora Grebe u tom smislu je izuzetak, te će nam barem za

¹ Pregled teorijskopravne misli profesora Grebe veže se za analizu sadržaja pravnoteorijskih tekstova u bosanskohercegovačkim časopisima u periodu 1946–1970.

jedan ograničen period pomoći u analizi razvoja pravnoteorijske misli. Jedna moguća periodizacija za ovaj period veže se za (1) rani, uvodni period koji traje od 1946. do 1953; (2) drugi, revolucionarni, koji se djelomično preklapa s prethodnim traje od 1945. do 1960. i (3) akademski, objašnjavajući, s početkom od 1960. do 1970. (Grebo, 1974, str. 118). Prva faza predstavlja jedan novi, rani, uvodni i novi teorijskopравни pristup (Grebo, 1974, str. 120). No, naravno, ne treba misliti da se krenulo od samog početka jer novi poredak, socijalizam, tražio je novi kvalitativni pristup i teorija prava pokušavala se osloniti na historijsko naslijeđe (Grebo, 1974, str. 120). No, ovo ne znači da je i uspijevala u tome: da u naslijeđu nađe osnovu da zahvati nove ili ponovno pristupi starim sadržajima (Grebo, 1974, str. 120). Zbog situacije u zemlji, i u periodu administrativnog socijalizma najveći broj radova bio je posvećen teoriji države (Grebo, 1974, str. 120). U tom periodu trebalo je riješiti pitanja državne svojine, državne kontrole u privredi, odnosa između socijalističkih država – a ta pitanja su se našla i u teorijskopравnim razmatranjima (Grebo, 1974, str. 120–121). Ovo razdoblje je i početak teorijskih razmatranja, “jakom idejnošću i ideologijom teorije”, te uopće period zapostavljanja dubljih teorijskih razmatranja o značajnim problemima prava (Grebo, 1974, str. 121). No, bez obzira na manjkavosti, ovaj početak imao je i pozitivnu teorijsku funkciju jer su se u bosanskohercegovačkoj misli postavili temelji za daljnji razvoj teorije države i prava (Grebo, 1974, str. 121). Naslanjajući se na prethodni period, druga faza je vrijeme najveće teoretske opštosti, najveće frekvencije rada i tematske vrijednosti (Grebo, 1974, str. 121). I konačno, treću fazu u ovom periodu karakterizira čisto teorijski pristup temama prava bez prenaplašenosti partijske i ideologijske usmjerenosti (Grebo, 1974, str. 121), što bi se moglo okarakterizirati kao faza zrelosti u razvoju teorijskopравne misli. Tako je ona i “akademska u najčistijem smislu”, kako u odnosu na teme koje su bile obrađivane tako i u pogledu metodologije (Grebo, 1974, str. 121). U ovom periodu možemo govoriti o kratkoj dvadesetogodišnjoj tradiciji, te je teorija prava i države da krene u čisto teorijska pitanja oslobođena prethodnim teretima (Grebo, 1974, str. 121). Iako se u pojedinim radovima mogu osjetiti tragovi prethodnog perioda, sadržaj tekstova “obojen je drugim tonovima” (Grebo, 1974, str. 121). Ova relativna zrelost ogleda se u tekstovima koji su teorijski bolje obrađeni i metodologijama koje su korektne (Grebo, 1974, str. 121). No, ukoliko možemo izvesti opšti zaključak za ovaj period, radovi su izgubili onu originalnost koju su imali na početku (Grebo, 1974, str. 121).

Osvrt na bibliografiju

Ako je moguće napraviti generalizaciju, bez obzira na preciziranje periodizacije, autori i autorice najviše su se fokusirali na rad Hansa Kelsena, Hegelovu filozofiju prava i djelomično na radove Gustava Radbrucha i Karla Marxa. U odnosu na tematski fokus, možemo govoriti o nekoliko oblasti i to: (1)

odnosa između pozitivnog prava i pravde, te ideologije i prava; (2) komunističku i socijalističku teoriju prava; (3) marksizam, anarhizam i kritiku te (4) “klasična” pitanja teorije prava kao što su: struktura pravne norme, normativnost i normiranje. U postsocijalističkom periodu, zastupljene su teme vezane za (1) postmodernu teoriju prava – kritičke pravne studije, queer i feminističku teoriju prava; (2) teoriju ljudskih prava; (3) odnose normativnog i sociološkog metoda u pravu; (4) bioetiku i pravo; (5) naturalizaciju i teoriju pravde te (6) pravni realizam.

Ovaj osvrt svakako ne bi bio moguć da se prethodno nije pristupilo bibliografskom istraživanju koje je obuhvatilo identifikaciju, lociranje i popis monografskih publikacija, članaka i priloga u zbornicima objavljenim u Bosni i Hercegovini, ali i onih koje su objavili bosanskohercegovački autori i autorice.² U slučaju Bosne i Hercegovine to je znatno zahtjevniji zadatak u odnosu na druge države obuhvaćene ovom publikacijom iz najmanje dva razloga. Nacionalne biblioteke odnosno biblioteke koje imaju funkciju prikupljanja, obrade i čuvanja nacionalne izdavačke produkcije osnovna su polazna mjesta od kojih se kreće pri ovakvim istraživanjima, kako u pogledu građe tako i u pogledu servisa koje nude. Budući da je tokom opsade Sarajeva Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH sistematski granatirana, a tokom noći 25–26. augusta 1992. zapaljena, uništen je nenadoknadiv dio bosanskohercegovačkog kulturno-historijskog naslijeđa.³ Za izradu ove bibliografije to je značilo da se nismo mogli ograničiti na informacijske resurse i bibliotečke fondove unutar države, nego smo u nastojanjima da što detaljnije rekonstruiramo informacije o prošlosti morali konsultirati bibliotečko-informacijske resurse van države, uglavnom u regionu. Pretraživani su *online* dostupni bibliotečki katalogi u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Srbiji i Sloveniji. Drugo, biblioteke regiona su znatno dalje odmakle u analitičkoj obradi članaka u časopisima i priloga u zbornicima, jer su zadržale kontinuitet u radu u boljim materijalnim i kadrovskim uslovima, što je još jedan razlog zbog kojih smo se odlučili na pretragu njihovih informacijskih izvora. Osim bibliotečkih kataloga, pretraživane su i baze naučnih časopisa. U ovom smislu najznačajnija nam je bila baza HeinOnline, jer je tematski najuže povezana s pravom, a časopisi koje indeksira zastupljeni su u punom tekstu od prvog broja. No, ništa manje vrijedni nisu bili ni tradicionalniji izvori, te su nam od velike koristi bile obuhvatne bibliografije bh. naučnih časopisa, naročito kada je riječ o starijim radovima

² Procijenili smo da su to autori i autorice koji su značajan dio karijere i obrazovanja ostvarili u Bosni i Hercegovini. Budući da je kretanje akademskog osoblja između jugoslavenskih republika bilo intenzivno, ovo pitanje bilo je i predmet dogovora saradnika i saradnica na publikaciji kako ne bi došlo do ponavljanja bibliografskih jedinica, tim više što su u obzir uzeti i radovi bh. autora objavljeni u regionu.

³ Zahvaljujemo mr. Anji Mastilović, višoj bibliotekarki Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH, i mag. Ljiljani Siber, voditeljici Biblioteke Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, na podršci u nastojanjima da dodemo do radova koji nam nisu bili lako dostupni.

(Rožajac-Zulčić, 2018; Hajdarpašić, 2020; Dizdar, 2020; Prašo, 1978; Stanivuković, 2015).⁴ Bibliografija obuhvata radove objavljene do septembra 2024. godine, jer smo do tada tražili i opisivali građu. Nastojali smo raditi metodom *de visu* i izvršiti uvid u svaki rad koji smo identificirali, ali to, nažalost, nije bilo moguće u svim slučajevima, stoga je nužno napomenuti da je riječ o selektivnoj predmetnoj registraciono-indikativnoj bibliografiji koja je djelimično primarna.⁵ Kako je riječ o predmetnoj bibliografiji, pri pretrazi fokusirali smo se na sljedeće šire teme/predmete: filozofija prava, teorija prava, metodologija prava, jurisprudencija i teorija države.

Opisano je ukupno 183 radova, od toga 42 monografskih publikacija. Razumljivo je da su znatno brojniji članci i prilozi u zbornicima, njih je ukupno 141. Među monografskim publikacijama primjećujemo udžbenike za fakultete u više izdanja.⁶

Kontinuitet u izlaženju je jedan od kvalitativnih pokazatelja kada je riječ o serijskim publikacijama, ali u slučaju Bosne i Hercegovine to nije primjenjivo. Naime, rat se itekako negativno odrazio na izdavačku produkciju najstarijih akademskih institucija s kojih u pravilu dolaze najznačajniji autori i autorice iz ove oblasti. Najstariji pravni akademski časopis u državi *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu* nije izlazio u periodu 1992–1995, a nije objavljen ni broj za 1991. (Rožajac-Zulčić, 2020). Ista sudbina zadesila je i *Pregled*, časopis Univerziteta u Sarajevu, što je dodatno doprinijelo tome da jedan dio prethodno izrazito plodnih autora i autorica u spomenutom periodu nema objavljenih radova iz ove oblasti.

Bibliografija je rađena u Kooperativnom online bibliografskom sistemu i servisu (COBISS). Razlozi nisu samo stručne i praktične prirode. Svjesni koliko je teško doći do nekih radova pa i do samih bibliografskih informacija o njima, željeli smo da one budu šire dostupne *online* i lako pretražive. Cilj nam je tako olakšati put svima koji se bave ili će se tek baviti temama iz teorije i filozofije prava, ali i skrenuti pažnju na autore i autorice koji su stvarali mnogo ranije i doprinijeli razvoju pravnoteorijske misli kod nas.

⁴ Na kraju svakog godišta časopisa *Pravna misao: časopis za pravnu teoriju i praksu* (prethodno *Narodna uprava*) nalazi se spisak radova objavljenih u toj godini, te smo koristili i taj izvor. U nekim slučajevima konsultirane su biografije s personalnim bibliografijama autora i autorica dostupne na web-stranicama njihovih matičnih institucija, kao i sami autori i autorice.

⁵ Sistematizacija prema: Vraneš (2001).

⁶ Vidjeti npr. reference uz Muhić, Fuad i Savić, Snežana. Isti autori su pisali i udžbenike iz teorije prava za srednje škole, ali ta djela izlaze iz okvira ove bibliografije pa stoga nisu navedena.

BIBLIOGRAFIJA

1. AJVAZ, Slađan: Suština Radbruchove formule : zakonsko nepravo i nadzakonsko pravo. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 50 (2007), str. 23-29.
2. ALIBAŠIĆ, Mirnes: Pravda kao težište ravnoteže pozitivnog prava. - Način pristupa (URL): <http://www.pregled.unsa.ba/index.php/pregled/article/view/318>. - U: Pregled (Sarajevo). - 55, 1 (2014), str. 95-107.
3. BABIĆ, Mile: Hegelova filozofija prava : država i religija u Hegelovoj Filozofiji prava. - Sarajevo : University Press : Magistrat ; Zagreb : Hrvatsko filozofsko društvo, 2010. - 393 str.
4. BAKŠIĆ-Muftić, Jasna: Feministička pravna teorija, filozofija prava i jurisprudencija. - Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/biblioteka/godisnjak/>. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 53 (2010), str. 31-44.
5. BAKŠIĆ-Muftić, Jasna: Jednakopravnost, žensko pravo, seksualni zločini: izazovi feminističkog pristupa pravu. – U: Forum Bosnae. - 26 (2004), str. 21-66.
6. BAKŠIĆ-Muftić, Jasna: Koncept države i prava. Knj. 1 : Država i pravo u pravnom obrazovanju. - Sarajevo : Pravni fakultet Univerziteta, 2014. - 166 str.
7. BANOVIĆ, Damir: About John Austin's analytical jurisprudence : the empirical-rationalist legal positivism. - Način pristupa (URL): <https://sciendo.com/article/10.2478/iclr-2021-0010>. - U: Mezinárodní a srovnávací právní revue. - 1, 1 (2021), str. 242-261.
8. BANOVIĆ, Damir: Analitički i sociološkopravni pristup proučavanju normativnih i društvenih funkcija prava. - Način pristupa (URL): <http://ojs.ius.bg.ac.rs/index.php/anali/article/view/423/764>. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 63, 3 (2019), str. 143-157.
9. BANOVIĆ, Damir: Filozofija prava Jürgena Habermasa: komunikativna teorija prava u okviru društvene teorije komunikativnog djelovanja. - Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/biblioteka/godisnjak/>. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 61 (2018), str. 167-186.
10. BANOVIĆ, Damir: Law. - Način pristupa (URL): <https://oxcon.oupilaw.com/display/10.1093/law-mpeccol/law-mpeccol-e348?rskey=UJWF8d&result=2&prd=OXCON>. - U: Max Planck encyclopedia of comparative constitutional law [Elektronski izvor] / Rainer Grote, Frauke Lachenmann, Rüdiger Wolfrum (ur.). - Oxford : Oxford University Press, 2021.

11. BANOVIĆ, Damir: Philosophical and legal foundations for LGBT rights. - U: Dignity, Diversity, Anarchy: Human Dignity in Europe / edited by Klaus Mathis, Luca Langensand. - Stuttgart : Franz Steiner Verlag, 2021. - Str. 29-51.
12. BANOVIĆ, Damir: Queer legal theory. - U: Feminist approaches to law / Dragica Vujadinović, Antonio Álvarez del Cuvillo, Susanne Strand, editors. - Cham : Springer, 2023. - Str. 73-91.
13. BANOVIĆ, Damir: Razumijevanje i neki problemi koncepta pravne validnosti i pravne efikasnosti u pozitivnopravnom i sociološkopravnom teorijama. - Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/biblioteka/godisnjak/>. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 62 (2019), str. 13-32.
14. BANOVIĆ, Damir: Realistička teorija prava : ogledi o pravnom realizmu, konvencionalizmu i naturalizaciji u pravu. - Sarajevo : Pravni fakultet Univerziteta, 2023. - 220 str.
15. BANOVIĆ, Damir: Savremena sociološko-pravna teorija kao kritika pravnog pozitivizma : doktorska disertacija. - Sarajevo : [D. Banović], 2018. - 333 lista.
16. BANOVIĆ, Damir: Sociološko-pravni pristupi proučavanja fenomena prava : o Aristotelovom metodološkom relativizmu i Montesquieuovoj historijsko-sociološkoj teoriji prava. - Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/biblioteka/godisnjak/>. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 63 (2020), str. 11-26.
17. BUHA, Aleksa: Aktuelnost prirodnog prava. - U: Pregled. - 62, 5 (1972), str. 585-604.
18. ČAUŠEVIĆ, Mirza: Sličnosti i razlike Del Vekijevog i Radbruhovog poimanja prava. - U: Pravna misao. - 46, 11/12 (novembar-decembar 2015), str. 55-80.
19. ČOLIĆ, Amela: Uvod u opću teoriju prava. - Bihać : Pravni fakultet, 2013. - 222 str.
20. DIZDAREVIĆ-Peleš, Muba: Juristički socijalizam. - U: Samoupravno sporazumijevanje u procesu udruživanja rada i sredstava / [glavni i odgovorni urednik Kasim Trnka]. - Mostar : Pravni fakultet ; [Sarajevo] : Vijeće Saveza sindikata Bosne i Hercegovine : Marksistički studijski centar CK SKBiH "Veljko Vlahović", 1982. - Str. 57-67.
21. DIZDAREVIĆ-Peleš, Muba: Juristički socijalizam. - U: Treći program - Radio Sarajevo. - 10, 32 (1981), str. 71-86.
22. DIZDAREVIĆ-Peleš, Muba: Neki problemi normiranja. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 32 (1984), str. 62-70.

23. DIZDAREVIĆ-Peleš, Muba: Normativni poredak kao pravni poredak. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 25 (1977), str. 299-305.
24. DIZDAREVIĆ-Peleš, Muba: Odnos javnog i privatnog prava. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 20 (1970), str. [199]-210.
25. DIZDAREVIĆ-Peleš, Muba: Odnos politike i prava. - U: Pravo i samoupravljanje. - 2/3 (1983), str. 59-68.
26. DIZDAREVIĆ-Peleš, Muba: Pravo, država, politika. - Sarajevo : Službeni list SR BiH, 1987. - 82 str.
27. DIZDAREVIĆ-Peleš, Muba: Šta je pravo. - U: Gledišta. - 11, 11 (1970), str. 1559-1568.
28. DURMIŠEVIĆ, Tarik: Pravda, efikasnost i pravo : kritika ekonomske analize prava. - Način pristupa (URL): <https://www.pregled.unsa.ba/index.php/pregled/article/view/452>. - U: Pregled. - 58, 2 (maj-august 2017), str. 131-141.
29. DŽINIĆ, Firdus: Ideologija i pravo. - U: Pravna misao. - 2, 3/4 (1970), str. 3-14.
30. DŽINIĆ, Firdus: Marksizam i psihološka teorija prava. - U: Pregled. - 10 (1964), str. 307-322.
31. DŽINIĆ, Firdus: Sovjetska teorija prava ranog perioda : o jednom pristupu problemu opšte teorije prava sa marksističkog stanovišta : [doktorska disertacija]. - Beograd i.e. [Sarajevo] : [F. Džinić], 1963. - 318 listova.
32. ĐUKIĆ, Ostoja: Filozofske osnove odnosa morala i prava : (doktorska disertacija). - Banja Luka : [O. Đukić], 2000. - 197 listova.
33. ĐUKIĆ, Ostoja: Filozofski temelji morala i prava. - Banja Luka : Filozofski fakultet, 2002. - 502 str.
34. ĐUKIĆ, Ostoja: Moral i pravo u savremenim uslovima. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 20/21 (1996/1997), str. 261-269.
35. ĐUKIĆ, Ostoja: Neka teorijska shvatanja odnosa prava i morala u klasičnoj kineskoj političkoj i pravnoj filozofiji. - U: Srpska pravna misao. - 1, 1 (1994), str. 441-451.
36. GALOGAŽA, Milan, Miroslav Mikeš: Teorija i praksa pravne države i vladavine prava. - 1. izd. - Banja Luka : Panevropski univerzitet Apeiron, 2008. - 443 str.
37. GRATZ, Dennis: Teorija prirodnih prava u kontekstu moderne percepcije univerzalnih ljudskih prava. - U: Pravna misao. - 34, 3/4 (2003), str. 26-37.

38. GREBO, Zdravko: Dijalektika : država i pravo. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 25 (1977), str. 119-140.
39. GREBO, Zdravko: Efikasnost i pravičnost u pravu.- U: Pravna misao. - 20, 7/8 (1989), str. 21-29.
40. GREBO, Zdravko: Ekonomska analiza protiv filozofije prava : (ekonomska analiza - novi pristup razumijevanju prava). - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 37 (1991), str. 27-32.
41. GREBO, Zdravko: Elementi jedne radikalne pravno-teorijske pozicije. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 36 (1988), str. 71-87.
42. GREBO, Zdravko: Feministička kritika pravnog paternalizma. - U: Žena (Zagreb). - 48, 1/2 (1990), str. 68-75.
43. GREBO, Zdravko: Kritička analiza Kelsenove kritike naučne osnovanosti Marxovog shvatanja društva, države i prava : doktorska disertacija. - Beograd : [Z. Grebo], 1974. - 289, 11 str.
44. GREBO, Zdravko: Kritička teorija prava o ustavnom pravu. - U: Zbornik radova posvećenih akademiku Hamdiji Čemerliću / glavni urednik Avdo Sućeska. - Sarajevo : Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 1991. - Str. 67-79.
45. GREBO, Zdravko: Kritički pristup pravnoj istoriji. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 37 (1989), str. 259-272.
46. GREBO, Zdravko: Kritičko izučavanje prava (Critical Legal Studies Movement) i savremena američka filozofija prava. - Način pristupa (URL):
<https://www.pfsa.unsa.ba/pf/wp-content/uploads/2020/01/Godisnjak-PFSA-2019-za-web1.pdf>. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 62 (2019), str. 745-783.
47. GREBO, Zdravko: Marx i Kelsen : kritička analiza Kelsenove kritike naučne osnovanosti Marxovog shvatanja društva, države i prava. - Sarajevo : "Svjetlost" : Službeni list SRBiH : Republički zavod za javnu upravu, 1979. - 263 str.
48. GREBO, Zdravko: Napomene o "prirodnosti" prava. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 34 (1986), str. 71-83.
49. GREBO, Zdravko: Neke napomene o filozofiji prava. - Bibliografske i druge bilješke uz tekst. - U: O filozofiji prava / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 445-450.
50. GREBO, Zdravko: Neki aspekti pravne odgovornosti. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 20 (1972), str. 257-277.

51. GREBO, Zdravko: O apsolutizmu i relativizmu u filozofiji i politici. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 23 (1975), str. 265-275.
52. GREBO, Zdravko: O jednom jednačenju marksizma i anarhizma. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 33 (1985), str. 275-293.
53. GREBO, Zdravko: O mjestu klasičnog normativnog metoda u marksističkoj teoriji prava. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 31 (1983), str. 67-88.
54. GREBO, Zdravko: O normativnom metodu - još jednom. - Način pristupa (URL): https://anali.rs/xml/198-/1985c/1985-5-6c/Anali_1985-5-6c-08.pdf. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 33, 5/6 (1985), str. 582-589.
55. GREBO, Zdravko: Osnovne postavke ekonomske analize prava. - U: Pregled. - 79, 6/7 (1989), str. 463-472.
56. GREBO, Zdravko: Pokušaj analize sadržaja pravno-teorijskih tekstova u bosansko-hercegovačkim časopisima u periodu 1946-1970. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 22 (1974), str. 115-131.
57. GREBO, Zdravko: Prilog pitanju o odumiranju prava. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 30 (1982), str. 27-38.
58. HADŽI Stević, Brano: Hartovo poimanje odnosa prava i morala u kontekstu pravnog rasuđivanja. - Način pristupa (URL): https://www.pravni.ues.rs.ba/Download/Zbornik-Izazovi_pravnom_sistemu/Tom_I/11_Brano_Hadzi_Stevic.pdf. - U: Zbornik radova "Izazovi pravnom sistemu". Vol. 1 / IX Naučni skup povodom Dana Pravnog fakulteta održan je u organizaciji Pravnog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu, i suorganizaciji Međunarodnog saveza pravnika, Moskva, Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, i Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 24. oktobra 2020. na Palama. - Istočno Sarajevo : Pravni fakultet, 2021. - Str. 218-233.
59. HASIĆ, Zijad: Osnovi prava : uvod u nauku o državi i pravu. - 2. izmijenjeno i dopunjeno izd. - Sarajevo [i. e.] Travnik : Pravni fakultet Univerziteta, 2010. - 349 str.
60. HASIĆ, Zijad: Osnovi prava : uvod u nauku o državi i pravu. - Sarajevo: DES, 2004. - 343 str.
61. HODŽIĆ, Dželaludin: Razumijevanje prava i bioetike prema filozofiji prava Ronalda Dworkina - pojmovi, značaj i domašaj. - Način pristupa (URL): https://unitz.untz.ba/wp-content/uploads/2021/02/DHS-br8-Drustvene_i_humanisticke_studije_FF_maj2019.pdf. - U: Društvene i humanističke studije (Online). - 4, 2 (2019), str. 331-348.

62. HRLE, Sulejman: Ka dijalektičkom odnosu područstvljene politike i samoupravnog prava. - U: Pravo i samoupravljanje. - 2/3 (1983), str. 193-200.
63. HRLE, Sulejman: Neka pitanja marksističke teorije prava. - U: Pravna misao. - 12, 5-6 (1981), str. 17-31.
64. KAKO postići rodnu ravnopravnost na univerzitetima u Bosni i Hercegovini? / Jasna Bakšić-Muftić ... [et al.]. - Sarajevo : UNDP, 2022. Način pristupa (URL): <https://www.undp.org/bs/bosnia-hercegovina/publications/kako-postici-rodnu-ravnopravnost-na-univerzitetima-u-bosni-i-hercegovini>.
65. KOJEG je roda sigurnost?: 20 godina Rezolucije Vijeća sigurnosti 1325 "Žene, mir i sigurnost" i njezina provedba u Bosni i Hercegovini / [priredile i priredio Amila Ždralović, Saša Gavrić, Mirela Rožajac-Zulčić]. - Sarajevo : Sarajevski otvoreni centar, 2020. - Način pristupa (URL): https://soc.ba/site/wp-content/uploads/2020/10/Kojeg-je-roda-sigurnost_BHS_web1.pdf.
66. KOVAČEVIĆ, Braco: Društvena uloga prava : (uvod u sociologiju prava). - Banja Luka : Defendologija centar za bezbjednosna, sociološka i kriminološka istraživanja, 2010. - 152 str.
67. KOVAČEVIĆ, Braco: Država i pravo. - U: Defendologija (Banja Luka). - 13, 27/28 (2010), str. 19-24.
68. KOZLIĆ, Spahija: Filozofija prava. - Zenica : Pravni fakultet Univerziteta, 2015. - X, 406 str.
69. KOZLIĆ, Spahija: Ka reafirmiranju sofističkog učenja o prirodnom pravu. - Način pristupa (URL): <https://www.prf.unze.ba/Docs/Anali/Analibr15-16god8/3.pdf>. - U: Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici. - 8, 15/16 (2015), str. 53-77.
70. KOZLIĆ, Spahija: Marxova kritika Hegelove filozofije prava. – Tema broja: Marx poslije Marxa (1818-2018). - U: Eidos. - 2, 2 (2018), str. 69-86.
71. KOZLIĆ, Spahija: Neke kontroverze između prava i morala. - Način pristupa (URL): <https://arhe.ff.uns.ac.rs/index.php/arhe/article/view/2136/2156>. - U: Arhe. - ISSN 1820-0958. - 14, 28 (2017), str. [91]-109.
72. KOZLIĆ, Spahija: Zastara u filozofiji prava : Kant i Hegel. - Način pristupa (URL): https://www.researchgate.net/publication/277015525_ZASTARA_U_FILOZOFIJI_PRAVA_KANT_I_HEGEL. - U: Zbornik radova [Elektronski izvor] / Međunarodna naučno-stručna konferencija "Izgradnja modernog

- pravnog sistema", Sarajevo, 24. oktobar 2014. - Sarajevo : International Burch University, 2014. - Str. 1157-1168.
73. KOZLIĆ, Spahija: Značaj Aristotelovog pojma pravičnosti za savremeno razumijevanje prava. - U: Aristotelovanje / Okrugli sto povodom 2400 godina od rođenja Aristotela, Zenica, 22. decembra 2016. godine. - Zenica : Filozofski fakultet : Centar za društvena i interreligijska istraživanja, 2017. - Str. 43-67.
74. KRUPALIJA, Zejnil: Pravda i pravičnost u pravu. - U: Pravna misao. - 21, 1/2 (1990), str. 52-62.
75. KULAŠ, Mato: Filozofskopravni osvrt na suvremene robove : ljude bez dostojanstva i samopoštovanja. - U: Revija za pravo i ekonomiju. - 10, 1 (2009), str. 149-165.
76. KULAŠ, Mato: Shvatanje suverenosti države u pravnoj teoriji Hansa Kelzena. - U: Pravna misao. - 40, 5/6 (maj-juni 2009), str. 5-22.
77. KUZMANOVIĆ, Rajko: Izgradnja i funkcionisanje pravnog sistema : put ka vladavini prava. - U: Pravna riječ. - 3, 7 (2006), str. 11-22.
78. KUZMANOVIĆ, Rajko: Stvaranje prava, pravni sistem i njegova reforma. - U: Pravna riječ. - 1, 1 (2004), str. 13-25.
79. MILIĆEVIĆ, Nedo: O ulozi i značaju normativne funkcije. - U: Pravna misao. - 14, 3/4 (1983), str. 8-31.
80. MILINKOVIĆ, Igor: Dvorkin i originalizam u interpretaciji ustava. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 40, 40 (2018), str. 57-74.
81. MILINKOVIĆ, Igor: Kelzenovo shvatanje granice između normativnog i sociološkog metoda. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 26 (2002), str. 315-328.
82. MILINKOVIĆ, Igor: Ljudsko dostojanstvo u oblastima bioetike i bioprava : aporije neupitnog. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 36, 36 (2014), str. 143-166.
83. MILINKOVIĆ, Igor: Ogledi iz pravne etike I : sudijska etika. - Banja Luka : Pravni fakultet Univerziteta, 2021. - 313 str.
84. MILINKOVIĆ, Igor: Posjeduje li vladavina prava neinstrumentalnu moralnu vrijednost? : Refleksije o Fulerovom i Razovom shvatanju Rule of Law. - U: Pravna riječ. - 6, 18 (2009), str. 313-322.
85. MILINKOVIĆ, Igor: Savremena pravna misao : sa izabranim tekstovima. 1. - Banja Luka : Viluks, 2021. - 260 str.
86. MISITA, Nevenko: Pravičnost i vladajući koncept pravde. - U: Pregled. - 77, 1 (1987), str. 47-60.

87. MISITA, Nevenko: Prilog određenju pojma pravičnosti . - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 31 (1983), str. 155-174.
88. MORAIT, Branko: Prilog pravno-teorijskom posmatranju društvene svojine samoupravnog socijalističkog društva. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 5 (1981), str. 105-122.
89. MUHAREMOVIĆ, Mahir: Anatomy of law. - U: Društveni ogledi. - 4, 1 (2017), str. 9-50.
90. MUHIĆ, Fuad: Marginalije o teoriji socijalističkog prava. - U: Pravna misao. - 9/10 (1975), str. 4-8.
91. MUHIĆ, Fuad: O aksiološkoj dimenziji pravnog poretka . - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 30 (1982), str. [103]-112.
92. MUHIĆ, Fuad: O političko-pravnoj prirodi samoupravnog prava . - U: Pravo i samoupravljanje. - 2/3 (1983), str. 93-112.
93. MUHIĆ, Fuad: O pravnoj prirodi samoupravnog prava . - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 6 (1982), str. 51-65.
94. MUHIĆ, Fuad: O pravnoj prirodi samoupravnog prava . - Bibliografske i druge bilješke uz tekst. U: Pravna misao. - 16, 3/4 (1985), str. 4-8.
95. MUHIĆ, Fuad: Odnos prava i ostalih normativnih poredaka . - U: Pravna misao. - 15, 5/6 (1984), str. 3-18.
96. MUHIĆ, Fuad: Teorija države i prava. - 3. izd. - Sarajevo : Magistrat, 1998. - 355 str.
97. MUHIĆ, Fuad: Teorija države i prava. - 4. izd. - Sarajevo : Magistrat, 1999. - X, 352, [2] str.
98. MUHIĆ, Fuad: Teorija države i prava . - 2. izd. - Sarajevo : Fakultet kriminalističkih nauka, 1997. - 339 str.
99. MUHIĆ, Fuad: Teorija države i prava. - [S. l. : s. n.], [199?]. - 339 str.
100. MUHIĆ, Fuad: Teorija države i prava. - 3. izd. - Sarajevo : Magistrat, 2002. - 355 str.
101. MUHIĆ, Fuad: Teorija prava. - 1. izd. - Sarajevo : Svjetlost, 1983. - 191 str.
102. MUHIĆ, Fuad: Teorija prava. - 2. izd. - Sarajevo : Svjetlost, 1987. - 191 str.
103. MUHOVIĆ, Muslija: Filozofija prava. - Sarajevo : Fakultet kriminalističkih nauka, 2008. - 227 str.
104. NADAŽDIN Defterdarević, Mirjana: Pravda : pravna vrijednost i kriterij pravnosti. - U: Pravna misao. - 43, 7/8 (juli-august 2012), str. 7-25.

105. NADAŽDIN Defterdarević, Mirjana: Pravne vrijednosti kao prinuda na vrlinu. - U: Zbornik radova / Međunarodni naučni skup Načela i vrijednosti pravnog sistema - norma i praksa, održan 29. oktobra 2011. na Palama. - Pale : Pravni fakultet, 2012. - Str. 529-546.
106. NADAŽDIN Defterdarević, Mirjana: Privrženost pravnim vrijednostima kao odgovor na pravne izazove. - Način pristupa (URL): https://www.pravni.ues.rs.ba/Download/Zbornik-Izazovi_pravnom_sistemu/Tom_I/3_Mirjana_Nadazdin_Defterdarevic.pdf. - U: Zbornik radova "Izazovi pravnog sistema". Vol. 1 / IX Naučni skup povodom Dana Pravnog fakulteta održan je u organizaciji Pravnog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu, i suorganizaciji Međunarodnog saveza pravika, Moskva, Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, i Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 24. oktobra 2020. na Palama. - Istočno Sarajevo : Pravni fakultet, 2021. - Str. 48-69.
107. NASILJE u porodici i rodno zasnovano nasilje u visokom obrazovanju : između teorije i prakse / Amer Osmić ... [et al.]. - Sarajevo : Fakultet političkih nauka Univerziteta, 2022 Način pristupa (URL): https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2022/11/STUDIJA_FINAL_NuP-1.pdf.
108. NEDIĆ, Jagoda: Određivanje osnovnih prava u pravnoj teoriji : (posebno u Njemačkoj). - U: Srpska pravna misao. - 1, 2 (1994), str. 191-204.
109. NURKIĆ, Benjamin: Marxovo učenje i vladavina prava u kontekstu uspostavljanja vladavine prava u Bosni i Hercegovini. - Način pristupa (URL): https://unitz.untz.ba/wp-content/uploads/2021/12/DHS-br17-Društvene_i_humanisticke_studije_FF_decembar2021.pdf. - U: Društvene i humanističke studije. - 4 (2021), str. 289-306.
110. OMERDIĆ, Dženeta: Osnovi teorije države. - Tuzla : Pravni fakultet Univerziteta, 2022. - 166 str.
111. PELEŠ, Aleksandar: Odnos ili norma : (prilog diskusiji o prirodi međunarodnog prava). - U: Pregled (Sarajevo). - 15, 5 (1963), str. 356-370.
112. POBRIĆ, Nurko: Princip vladavine prava. - U: Pravna misao. - 33, 9/10 (2002), str. 70-77.
113. POPOV-Momčinović, Zlatiborka, Amila Ždralović: Religion and Gender in Bosnian-Herzegovinian Ethno-Populist Stabilocracy. - U: Religion, gender, and populism in the Mediterranean / edited by Alberta Giorgi, Júlia Garraio, and Teresa Toldy. - Abingdon; New York: Routledge, 2023. - Str. 106-129.

114. POPOV-Momčinović, Zlatiborka, Amila Ždralović: Urođnjavanje bez roda? : analiza gender mehanizama u odabranim lokalnim zajednicama Bosne Hercegovine. - Način pristupa (URL): <https://www.pregled.unsa.ba/index.php/pregled/article/view/1211>. - U: Pregled. - ISSN 0032-7271. - 65, 1 (2024), str. 51-71.
115. RAĐO, Enes: O nekim aspektima teorije pravičnosti : učenja o equity u anglosaksonskom pravu. - U: Pravna misao. - 34, 11/12 (2003), str. 18-26.
116. REPOVAC Nikšić, Valida, Amila Ždralović: Cosmopolitan perspective in the work of Zygmunt Bauman. - Način pristupa (URL): <http://dx.doi.org/10.7251/SOCEN1713005R>. - U: Sociološki diskurs. - 7, 13-14 (2017), str. 5-27.
117. REPOVAC-Pašić, Valida: Liberalna teorija manjinskih prava u filozofiji Willa Kymlicke. - Način pristupa (URL): <https://pregled.unsa.ba/index.php/pregled/article/view/524>. - U: Pregled. - 2 (2008), str. 91-104.
118. SADIKOVIĆ, Ćazim: Elementi normativizma u našoj pravnoj misli. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Mostaru. - 6 (1985), str. 61-68.
119. SADIKOVIĆ, Ćazim: Pravo i politika u socijalističkom samoupravnom društvu. - U: Pravo i samoupravljanje. - 2/3 (1983), str. 11-28.
120. SALČIĆ, Ahmet: Odnos teorije države i prava prema ustavnom pravu. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 1 (1953), str. 205-220.
121. SAVIĆ, Snežana: Antinomije ideje prava : shvatanje Gustava Radbruha. - U: Srpska pravna misao. - 8, 1/4 (2001), str. 71-75.
122. SAVIĆ, Snežana: Normativnost prava i mjesto i uloga normativnog metoda u teoriji prava. - U: Srpska pravna misao. - 2, 1/4 (1995), str. 251-269.
123. SAVIĆ, Snežana: Normativnost prava i normativizam u filozofiji prava prof. R. Lukića. - U: Zbornik Matice srpske za društvene nauke. - 95 (1993), str. 237-249.
124. SAVIĆ, Snežana: Osnove prava. - Banja Luka : Komesgrafika, 2005. - 388 str.
125. SAVIĆ, Snežana: Počeci teorije i filozofije prava u Srba. - Banja Luka : Pravni fakultet, 1998. - 245 str.
126. SAVIĆ, Snežana: Počeci teorije i filozofije prava u Srba. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 32, 31/32 (2010), str. 29-48.
127. SAVIĆ, Snežana: Pojam i vrste efikasnosti prava. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 22 (1998), str. 105-113.

128. SAVIĆ, Snežana: Pojam prava kao normativnog poretka : prilog kritici Kelzenove normativne doktrine. - Banja Luka : Univerzitet : Pravni fakultet, 1995. - 245 str.
129. SAVIĆ, Snežana: Pravna država kao pravedna država. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. – 17/19 (1993-1995, izd. 1996), str. 155-175.
130. SAVIĆ, Snežana: Pravne vrijednosti. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 33 (2011), str. 11-37.
131. SAVIĆ, Snežana: Pravni propis i konvencionalno pravilo : Štamlerovo i Kelzenovo shvatanje. - U: Pravna riječ. - 4, 10 (2007), 25-47.
132. SAVIĆ, Snežana: Prilozi teoriji i filozofiji prava. - Banja Luka : Komesgrafika, 2010. - 190 str.
133. SAVIĆ, Snežana: Princip “jeste” i princip “treba” u Kelzenovoj normativnoj doktrini. - U: Srpska pravna misao. - 1, 1 (1994), str. 301-310.
134. SAVIĆ, Snežana: Struktura pravne norme : problem hipoteze kao sastavnog dijela pravne norme. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 15/16 (1991/92), str. 353-356.
135. SAVIĆ, Snežana: Suverenost u normativnoj teoriji prava Hansa Kelzena. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 24 (2000), str. 101-106.
136. SAVIĆ, Snežana, Matej Savić: Teorija države i prava. - Banja Luka : Komesgrafika, 2017. - 573 str.
137. SAVIĆ, Snežana: Uloga i značaj pravnih nauka u izgradnji i funkcionisanju sistema prava. - U: Pravna riječ. - 3, 7 (2006), str. 22-33.
138. SAVIĆ, Snežana: Zakon kao izvor prava u pravnom sistemu Republike Srpske. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci. - 20/21 (1996/1997), str. 93-104.
139. SAVREMENI problemi pravne i političke filozofije / [urednici zbornika Bojan Spaić, Damir Banović]. - Sarajevo : "Šahinpašić", 2016.
140. SITNIĆ, Admira, Amila Ždralović: Građani/ke u kolektivističkoj ideologiji : sociološko-pravna analiza položaja "Ostalih" u Bosni i Hercegovini. - Sarajevo: Centar za političke studije, 2013.
141. SMAILAGIĆ, Nerkez: Egzistencijalistička perspektiva i metafizika prava : (prilog kritici subjektivnog idealizma u pravu). - U: Pregled. - 9, 4 (1957), str. 233-243.
142. SMAILAGIĆ, Nerkez: Egzistencijalizam u pravu : (kritika fenomenološkog shvatanja prava). - U: Pregled. - 9, 10 (1957), str. 197-211.

143. SMAILAGIĆ, Nerkez: Odnos revolucije i prava. - U: Pregled. - 6, 3 (1954), str. 187-197.
144. SMAILAGIĆ, Nerkez: Političke ideje glosatora. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 3 (1955), str. 337-369.
145. SOKANOVIĆ, Dragan: Pravni značaj antiteze fisis-nomos u filozofiji sofista. - Način pristupa (URL): <https://unvi.edu.ba/Files/zbornici/FPN2.pdf>. - U: Zbornik radova Fakulteta pravnih nauka. - 2 (2011), str. 87-100.
146. SOKANOVIĆ, Dragan: Što je to dobra država : utjecaj sofista na koncept pravno uređenog društva u Platonovim Zakonima. - Travnik : Sveučilište/Univerzitet "Vitez", 2018. - 195 str.
147. SPAIĆ, Vojislav: Značaj sudske prakse za izgradnju našeg prava u prelaznom periodu. - U: Pregled (Sarajevo). - 2 (1953), str. 143-146.
148. STANKOVIĆ, Nedeljko, Dragan Tančić, Milena Jakšić: Osnovne kategorije i pojmovi u pravnoj i političkoj teoriji. - Brčko : Evropski univerzitet Brčko distrikta, 2013. - 218 str.
149. SULTANOVIĆ, Aziz, Miloš Trifković, Milić Simić: Teorija države i prava statusnog i obligacionog prava. - Sarajevo : "Veselin Masleša", 1984. - 547 str.
150. ŠARČEVIĆ, Edin: Kritički horizont marksističke teorije prava : o mogućnostima zasnivanja jedne kritičke teorije prava. - U: Pregled. - 79, 6/7 (1989), str. 529-552.
151. ŠARČEVIĆ, Edin: Odgovornost kolektiva : pravnofilozofska skica. - KULT B : časopis za kulturu, nauku i politiku. - 1 (1996), str. 78-86.
152. ŠARČEVIĆ, Edin: Pojam pravne države : ka razumijevanju pravne države. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 4 (1989), str. 409-446.
153. ŠARČEVIĆ, Edin: Pravna država u Kantovoj filozofiji prava : ranoliberalna teorija pravne države : (odlomak). - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 37 (1989), str. 285-300.
154. ŠARČEVIĆ, Edin: Pravo između ideje i realiteta. - U: Pregled (Sarajevo). - 77, 3 (1987), str. 341-354.
155. TOMIĆ, Ivan: Tumačenje, pravne praznine i načelo zakonitosti. - Način pristupa (URL): https://pf.sum.ba/wp-content/uploads/2022/01/ZB_28_5_cl_tekst.pdf. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. - 28 (2020), str. 106-128.
156. TOMIĆ, Ivo M.: Analitička filozofija prava Herberta Harta : Hartova deskriptivno-logička konstrukcija pojma prava. - U: Ljudska prava (Sarajevo). - 9, 1/4 (2008), str. 7-28.

157. TOMIĆ, Ivo M.: Carl Schmitt - mislilac poretka : decizionistička političko-pravna filozofija Carla Schmitta i njeni oponenti. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 52 (2009), str. 417-462.
158. TOMIĆ, Ivo M.: Dijalektička paradigma fenomena pravo : diskurs moderne na tragu Hegelove i Kojeveove filozofije prava. - Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/biblioteka/godisnjak>. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 54 (2011), str. 373-410.
159. TOMIĆ, Ivo M.: Etička idealizacija pravde u djelu Giorgija Del Vecchija. - U: Ljudska prava. - 6, 3/4 (2005), str. 137-147.
160. TOMIĆ, Ivo M.: Karl R. Popperova kritičko-racionalistička percepcija otvorenog društva i njeni problemi. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 49 (2006), str. 439-458.
161. TOMIĆ, Ivo M.: Logika pravne nauke Gustava Radbrucha. - Način pristupa (URL): <https://pregled.unsa.ba/index.php/pregled/article/view/555/567>. - U: Pregled. - 1 (2009), str. 59-92.
162. TOMIĆ, Ivo M.: Normo-logički pozitivizam Hans Kelsenove čiste teorije prava : prilog razumijevanju Hans Kelsenove filozofije kao čiste pravne teorije. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 50 (2007), str. 547-567.
163. TOMIĆ, Ivo M.: Platonov etičko-politički ideal : ideja pravde i njen odraz u društvenoj strukturi i uređenju države. - U: Ljudska prava. - 7, 1/2 (2006), str. 120-127.
164. TOMIĆ, Ivo M.: Postpozitivistička pravna filozofija Ronalda Dworkina : integritetno-interpretativna konstrukcija pojma prava. - Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/biblioteka/godisnjak>. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 53 (2010), str. 489-524.
165. TOMIĆ, Ivo M.: Pravda i otvoreno društvo : neke fascinirajuće reminiscencije povodom jedne ideje i njoj (ne)pripadajuće stvarnosti. - U: Ljudska prava. - 6, 1/2 (2005), str. 175-180.
166. TOMIĆ, Ivo M.: Pravno-logičke i etičke studije. - Sarajevo : Pravni fakultet, 2009. - 230 str.
167. TOMIĆ, Ivo M.: Problem normativizma : sloboda regulacije kao regulacija slobode.- U: Pravna misao. - 19, 5/6/7/8 (1988), str. 255-260.
168. TOMIĆ, Ivo M.: Problemi pravde i pravičnosti - argumentativna pravna logika Chaima Perelmana : prilog razumijevanju Chaim Perelmanove pravne filozofije kao logičke teorije argumentacije. - U: Ljudska prava (Sarajevo). - 8, 1/4 (2007), str. 24-45.

169. TOMIĆ, Ivo M.: Sociologijsko-povijesni i utopističko-futuristički elementi i dimenzije fenomenologije prava Alexandra Kojvea. - U: *Ljudska prava*. - 4, 1/2 (2003), str. 112-118.
170. TOMIĆ, Ivo M.: Supstantivni sociologijski, logički i aksiologijsko-aretologijski elementi i aspekti filozofije prava i pravne teorije Gustava Radbrucha. - U: *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*. - 45 (2002), str. 385-401.
171. TOMIĆ, Ivo M.: Topički osnovi jurisprudencije : Theodor Viehwegov doprinos fundamentalnom istraživanju pravnih znanosti. - U: *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*. - 51 (2008), str. 589-629.
172. ŽARKOVIĆ, Tatjana, Amila Ždralović, Nikola Jocić: Urban space as a democratic space: an analysis of the 2022 Pride Parade media coverage in Belgrade and Sarajevo. - Način pristupa (URL): <https://glasniksgd.rs/index.php/home/article/view/1506>. - U: *Glasnik Srpskog geografskog društva*. - 104, 1 (2024), str. 405-426.
173. ŽDRALOVIĆ, Amila: Čitanje Rawlsove teorije prvobitnog položaja iz perspektive rasprave o pravednosti Iris Marion Young. - Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/biblioteka/godisnjak>. - U: *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*. - 53 (2010), str. 543-562.
174. ŽDRALOVIĆ, Amila: Diskrepancije u suvremenoj teorijskoj raspravi o distributivnoj pravdi. - U: *Zbornik radova / Simpozij Pravda u BH društvu. Izazov temeljne ljudskosti, Sarajevo 26.-27. rujna 2016.* - Sarajevo : Katolički bogoslovni fakultet ; Zagreb : Glas Koncila, 2017. - Str. 123-154.
175. ŽDRALOVIĆ, Amila: Društveni aspekti političkog sistema Bosne i Hercegovine. - U: *Država, politika i društvo u Bosni i Hercegovini / priredili Damir Banović, Saša Gavrić.* - Sarajevo : University Press : Magistrat, 2011. - Str. 179-200.
176. ŽDRALOVIĆ, Amila: Etika brige i njene refleksije na feminističke teorije prava i pravde. - Način pristupa (URL): <https://defendologija-banjaluka.com/files/Socioloski%20diskurs%20br-20-srpski%20O.pdf>. - U: *Sociološki diskurs*. - 10, 20 (2021), str. 41-61.
177. ŽDRALOVIĆ, Amila: Feminizmi i problem političke subjektivizacije. - Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/wp-content/uploads/2021/01/Godisnjak-PFSA-2020-za-web5-25-01-2021.pdf>. - U: *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*. - 63 (2020), str. 257-278.
178. ŽDRALOVIĆ, Amila: Izorno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine : rodna analiza. - Način pristupa (URL): <https://publications.anubih.ba/bitstream/handle/123456789/722/Zdralovic%2c%20Amila.pdf?sequence=20&isAllowed=y>. - U: *Reforma izbornog*

- zakonodavstva Bosne i Hercegovine / urednik Ivan Cvitković. - Sarajevo : Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 2021. - Str. 315-329.
179. ŽDRALOVIĆ, Amila: Rodno zasnovano nasilje : međunarodnopravni standardi i lokalni kontekst. - Dostupno i na: <https://www.centarmodernihznanja.com/zbornici/102-ne-nasilju-kroz-sistem-drustvenih-vrijednosti-i-kulturu>. - U: Društvene devijacije. - (2024), Str. 174-180.
180. ŽDRALOVIĆ, Amila: Socijalno-politička učenja starije sofistike. - Način pristupa (URL): <http://www.pfsa.unsa.ba/pf/wp-content/uploads/2017/01/Godisnjak2016.pdf>. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 59 (2016), str. 391-409.
181. ŽDRALOVIĆ, Amila: Sociologija (prava) u pravničkom obrazovanju. - Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/biblioteka/godisnjak/>. - U: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu. - 64, posebni broj (2021), str. 79–108.
182. ŽDRALOVIĆ, Amila: Teorijski sporovi o pravdi : liberalne perspektive i odgovor na kritike. Sarajevo: Pravni fakultet, 2021.
183. ŽEPIĆ, Božo: Transformacija prava, politike i morala u uslovima socijalističkog samoupravljanja. - U: Pravo i samoupravljanje. - 2/3 (1983), str. 159-172.

Korištena literatura

- Dizdar, S. (2020). *Pregled: časopis za društvena pitanja: bibliografija (1979–1991)*, 59(Suppl. 1). <https://pregled.unsa.ba/index.php/pregled/issue/view/67>
- Grebo, Z. (1974). Pokušaj analize sadržaja pravno-teorijskih tekstova u bosansko-hercegovačkim časopisima u periodu 1946-1970. *Godišnjak Pravnog Fakulteta u Sarajevu*, 22, 115–131.
- Hajdarpašić, L. (2020). *Pregled: časopis za društvena pitanja: bibliografija (2003–2020)*, 59 (Suppl. 2). <https://www.pregled.unsa.ba/index.php/pregled/issue/view/68>
- Prašo, S. (1978). *Pregled: časopis za društvena pitanja: bibliografija (1910–1978)*, 69(12).
- Rožajac-Zulčić, M. (2018). *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu: (1953-2017) ; Istorisko-pravni zbornik: (1949-1950): bibliografija*. Pravni fakultet. <http://www.pfsa.unsa.ba/pf/biblioteka/godisnjak/>
- Stanivuković, M. (2015). *Bibliografija časopisa Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjoj Luci: 1977- 2015*. Pravni fakultet.
- Vraneš, A. (2001). *Osnovi bibliografije*. Narodna biblioteka Srbije.

HRVATSKA

Prof. dr. sc. Ivana Tucak;
Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Pravni fakultet
Dr. sc. Ivana Rešetar Čulo
Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Pravni fakultet

Pregled razvoja hrvatske filozofije i teorije prava *

U ovome tekstu koji predstavlja dopunu bibliografije hrvatskih radova iz područja filozofije i teorije prava, pružit ćemo kratki pregled razvoja spomenutih disciplina počevši od prijelaza iz 19. u 20. stoljeće do današnjih dana. Naš pregled uvelike se zasniva na prethodnim radovima s gotovo istovjetnom tematikom suvremenih hrvatskih autora Ivana Padjena¹ i Duška Vrbana², te prikazu razvoja teorije i filozofije prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu Josipa Metelka.³ Razvoj spomenutih disciplina, po uzoru na Gorana Dajovića,⁴ podijelit ćemo u tri vremenska razdoblja. Prvo promatrano razdoblje traje od prijelaza iz 19. u 20. stoljeće do Drugog svjetskog rata, drugo počinje završetkom Drugog svjetskog rata te traje do raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Treći period obuhvaća vrijeme od stjecanje hrvatske samostalnosti 1991. godine do današnjih dana. Pravne posebnosti nabrojanih razdoblja pratile su i pravnoteorijsku misao.

Prvo promatrano razdoblje obilježava ustrojavanje katedri i samostalnih kolegija Pravne filozofije i Uvoda u pravne nauke na Pravnom fakultetu u Zagrebu, te prvi sačuvani rukopisi i objavljeni udžbenici za navedene kolegije. Tako su iza

* Autorice su zahvalne prof. dr. sc. Luki Burazinu na komentarima i sugestijama.

¹ Padjen, Ivan: Croatian legal philosophy and jurisprudence in the 20th century, u Pattaro, Enrico; Roversi, Corrado (ur.): A treatise of legal philosophy and general jurisprudence: Volume 12, Legal philosophy in the twentieth century: The civil law world, Springer, Nizozemska, 2016., str. 662. – 674.

² Vrbani, Duško: Croatian law theory at the doorstep of the 3rd millennium. Jedna od koautorica ovog rada, kao dugogodišnja suradnica profesora Vrbana u posjedu je njegovog teksta o razvoju teorijskopravne misli u Republici Hrvatskoj. Koliko je njoj poznato, dotični tekst objavljen je u jednom mađarskom pravnom zborniku, no nije u mogućnosti utvrditi gdje, kada i od strane koga. Moguće je da se radi o članku Vrbani, Duško: Croatian law theory at the doorstep of the 3rd millennium, u Andrassy, Gyula; Visegrády, Antal (ur.): *Közjogi intézmények a XXI. században: Jogfi lozöfi ai és politikatudomañyi szekció*, Université de Pécs, Pécs, 2004., str. 129-144. Međutim do toga teksta nije bila u mogućnosti doći.

³ Metelko, Josip: Teorija i filozofija prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu, *Pravni fakultet u Zagrebu*, knj. II, sv. 1, Pravni fakultet, Zagreb, 1996., str. XXX-1 do XXX-28.

⁴ Dajović, Goran: Istorija i razvoj temeljnih pravnih znanja u xx i xxi veku na prostoru Srbije, u Dajović, Goran; Dragosavac, Branka (ur.): Bibliografija radova iz oblasti temeljnih pravnih znanja na prostoru južnoslovenskih država, Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo, Beograd, 2025, str. 82.

Janka Čakanića, profesora pravne filozofije s kraja 19. stoljeća, sačuvana rukom pisana predavanja⁵ u kojima određuje cilj i svrhu pravne filozofije te njezin odnos prema općoj filozofiji.⁶ Čakanić u tom, kako ga Metelko naziva, „priručniku povijesti pravnofilozofskih misli“, izlaže povijest filozofije od Staroga vijeka, do najnovijih filozofa (Herbarta, Schopenhauera, Krausea), empirijsko-političkih sustava (Ihering, Dahn), te razvitka socijalizma i komunizma.⁷ No, zbog nepotpunosti i sažetosti djela nije moguća dublja analiza Čakanićeve idejne usmjerenosti.⁸ Rad profesora Čakanića nastavlja Josip Šilović, profesor kaznenog prava i filozofije prava, koji je 1898. godine izradio (neobjavljen) nastavni materijal za studente iz kolegija Pravna filozofija.⁹ Iza istog autora ostao je i neobjavljeni rukopis iz kolegija Pravne filozofije.¹⁰ U tome djelu, koje ima velikih sličnosti s djelom njegova prethodnika Čakanića, Šilović, također, iznosi povijest filozofije prava. Šilović postupno Čakanićevo (i svoje djelo) proširuje i daje mu vlastiti doprinos. No, u pravnoj teoriji „ostaje ipak otvorenim pitanje je li porastom kvantiteta novina, ovakvom svojevrsnom simbiozom dvaju autora, nastalo na području pravne filozofije kvalitetno novo, pretežnim dijelom Šilovićovo djelo“.¹¹

Osim Čakanićeva i Šilovićevih djela, ovo razdoblje obilježava uvođenje obveznog dvosemestralnog kolegija Uvod u pravne znanosti (ranije Enciklopedija prava) na prvoj godini studija Pravnog fakulteta u Zagrebu 1933. godine. Nositelj kolegija je bio profesor Mihajlo Lanović, autor prvog modernog hrvatskog priručnika iz teorije prava *Uvod u pravne nauke* (1934., 2. izd. 1942.).¹² Lanović razlikuje tri discipline koje se bave izučavanjem prava: dogmatsku jurisprudenciju, povijest prava i filozofiju prava. Definirao je „pravo kao skup normi pravne vlasti“, odnosno „relativno trajne najviše vlasti“,¹³ a kako je trajnu vlast povezivao sa suverenitetom, međunarodno pravo nije smatrao pravom.¹⁴ Za razliku od Čakanića i Šilovića, Lanović pravnim problemima pristupa detaljno, kritički i u većoj mjeri

⁵ Čakanić, Janko: Pravna filozofija: predavanja.

⁶ Metelko, op. cit. (bilj. 3), str. XXX-15.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Šilović, Josip: Pravna filozofija: predavanja.

¹⁰ Šilović, Josip: *Pravna filozofija*, Strojopis autogr.

¹¹ Metelko, op. cit. (bilj. 3), str. XXX-17.

¹² Lanović, Mihajlo: *Uvod u pravne nauke*, Naklada Jugoslavenskog nakladnog d.d. "Obnova", Zagreb, 1934.; Lanović, Mihajlo: *Uvod u pravne nauke*, 2. izd., Tisak i naklada Hrvatskog državnog tiskarskog zavoda, Zagreb, 1942.

¹³ Metelko, op. cit. (bilj. 3), str. XXX-12.

¹⁴ Padjen, op. cit. (bilj. 1), str. 667.

iznosi svoje stavove o razmatranim problemima te na taj način doprinosi razvoju pravne misli u hrvatskom pravnom prostoru u promatranom razdoblju.¹⁵

U razdoblju nakon Drugog svjetskog rata, već 1945. godine na svim jugoslavenskim sveučilištima uvedena je Teorija prava i države kao obvezni kolegij. Kako je to istaknuo Duško Vrbani bio je to „moderni marksistički ekvivalent“ dotadašnjim kolegijima Uvod u pravne znanosti (Enciklopedija prava) i Filozofija prava:

„U ovoj perspektivi pravo se javilo kao normativni fenomen koji odražava interese vladajuće klase. Ovaj uski pristup kombinirao je normativistički pozitivizam s pojednostavljenom marksističkom sociologijom (dijalektički i povijesni materijalizam).“¹⁶

Od nastavnika koji su u tom razdoblju predavali Opću teoriju prava i države istaknuli bismo Berislava Perića i Olega Mandića. Berislav Perić je u svojem djelu *Pravna znanost i dijalektika: osnove za suvremenu filozofiju prava* (1962.)¹⁷ „razvio (...) novi marksistički filozofski pristup pravu“¹⁸ utemeljen na Hegelovoj dijalektici.¹⁹ Njegov udžbenik *Struktura prava* od 1964. do 2009. godine doživio je 12 izdanja²⁰ te je sve do 2016. godine bio obvezni udžbenik iz Opće teorije prava i države na Pravnom fakultetu u Zagrebu.²¹ Oleg Mandić, koji je prvotno predavao Opću teoriju prava i države, autor je djela *Država i pravo* (1958.).²² Kasnije je utemeljio samostalni kolegij Sociologije na Pravnom fakultetu u Zagrebu.

Ovo razdoblje obilježava i osnivanje drugih hrvatskih pravnih fakulteta (Split, Rijeka, Osijek) i razvoj pravnoteorijske i filozofskopravne misli na tim fakultetima (Visković na Pravnom fakultetu u Splitu, Matulović i Padjen na Pravnom fakultetu u Rijeci). Vrbani navodi, a mi bismo se složili s njim, da je glavni doprinos Nikole Viskovića, profesora Pravnog fakulteta u Splitu, filozofiji i teoriji prava knjiga *Pojam prava* (Split, 1976., 2., 1981.)²³, koju Duško Vrbani opisuje ovako:

¹⁵ Metelko, op. cit. (bilj. 3), str. XXX-14.

¹⁶ Vrbani, op. cit. (bilj. 2), str. 8.

¹⁷ Perić, Berislav: *Pravna znanost i dijalektika: osnove za suvremenu filozofiju prava*, Narodne novine, Zagreb, 1962. i novija izdanja.

¹⁸ Vrbani, op. cit. (bilj. 2), str. 8.

¹⁹ Padjen, op. cit. (bilj. 1), str. 668.

²⁰ Perić, Branislav: *Struktura prava*, Narodne novine, Zagreb, 1964.; Perić, Berislav: *Struktura prava*, pretisak 12. dop. izd., Pravni fakultet, Zagreb, 2009.

²¹ Zajedno s udžbenikom Perić, Berislav: *Država i pravni sustav*, Pravni fakultet u Zagrebu, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom, Zagreb, 1981. i novijim izdanjima.

²² Mandić, Oleg: *Država i pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1958. i novija izdanja.

²³ Visković, Nikola: *Pojam prava: prilog integralnoj teoriji prava*, Pravni fakultet, Split, 1976.

“U ovom djelu odbacuje redukcionističke teorije prava, normativne i etatiističke te razrađuje vlastitu 'integralnu teoriju prava'. Visković pravo smatra proizvodom društvenih prednormativnih procesa u kojima ljudi postavljaju ciljeve i biraju sredstva za zadovoljenje svojih potreba (*praxis*). U takvoj perspektivi pravo bi se moglo shvatiti kao trostruki fenomen: kombinacija društvenih odnosa, vrijednosnih orijentacija i konačno normativnih postavki. Po njemu se pravo pojavljuje i kao ideologija i kao društvena činjenica.”²⁴

U hrvatskoj je pravnoj znanosti profesor Visković imao značajan utjecaj na kolege. Hrvatski pravni teoretičari većinom su prihvatili integralnu teoriju prava u jednom od oblika, te je aksiologija dodana deontologiji.²⁵ Tako se Perićev nasljednik na Katedri za opću teoriju prava i države Pravnog fakulteta u Zagrebu Vjekoslav Miličić ističe upravo svojim radovima o odnosu između prava i vrijednosti (aksiologiji). Osim razrade integralne teorije prava, Visković hrvatskoj pravnoj znanosti daje svoj doprinos izučavanju prava i jezika, semiotike u pravu i pravne argumentacije. Još jedan značajan autor iz ovoga razdoblja Miomir Matulović, profesor Pravnog fakulteta u Rijeci, objavio je brojne radove iz područja filozofije i teorije prava i države, pri čemu se posebno ističu radovi iz teorije ljudskih prava. Osobito je značajan po dvije knjige, *Jezik, pravo i moral* (1986.)²⁶ koja se odnosi na filozofiju prava Herberta Harta te *Ljudska prava* (1996.)²⁷ u kojoj pruža uvid u najvažnije (uglavnom angloameričke) teorije ljudskih prava.

Treće razdoblje u razvoju pravnoteorijske misli započinje stjecanjem hrvatske samostalnosti 1991. godine i traje do današnjih dana. Ovo je razdoblje obilježeno nastavkom rada teoretičara prava iz prethodnog razdoblja (Visković, Padjen, Matulović...), ali i pojavom novih imena i razradom novih teorija na hrvatskoj pravnoteorijskoj i pravnofilozofskoj znanstvenoj sceni.

Početkom ovoga razdoblja, Duško Vrbanić, pravni teoretičar i sociolog, koji se usavršavao u Francuskoj i Njemačkoj, postaje profesor teorije prava i države na Pravnom fakultetu u Osijeku. Napisao je niz djela iz teorije prava, metodologije prava i pravne tehnike. Autor je i najnovijeg hrvatskog udžbenika za kolegij Teorija prava i države iz 2003. godine²⁸, kojem su prethodile skripte iz 1995. godine.²⁹

²⁴ Vrbanić, op. cit. (bilj. 2), str. 8.

²⁵ Padjen, op. cit. (bilj. 1), str. 669.

²⁶ Matulović, Miomir: *Jezik, pravo i moral: filozofija prava Herberta Harta*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1986.

²⁷ Matulović, Miomir: *Ljudska prava: Uvod u teoriju ljudskih prava*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1996.

²⁸ Vrbanić, Duško: *Država i pravo*, Golden marketing, Zagreb, 2003.

²⁹ Vrbanić, Duško: *Država i pravo I i II*, Pravni fakultet, Osijek, 1995.

Posebno mjesto u ovome prikazu zaslužuje djelovanje Ivana Padjena, profesora Pravnog Fakulteta u Rijeci te Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, čija se plodna spisateljska karijera proteže od 1970ih do današnjih dana.³⁰ U trećem promatranom vremenskom periodu razvoja pravne teorije i filozofije prava, Padjen je osobito zaslužan za djelovanje *Central and Eastern European Network of Jurisprudence (CEENJ)*, mreže znanstvenika koji se bave teorijom i filozofijom prava u okviru koje se od 2004. godine održavaju godišnji znanstveni skupovi. Mrežu je pokrenuo Uroš zajedno s kolegama iz Mađarske, Austrije i Srbije, no Padjen je jedan od najzaslužnijih, uz profesoricu Jasminku Hasanbegović iz Srbije, za to što se mreža u svojih dvadesetak godina postojanja proširila od Pravnog fakulteta u Rigi do Pravnog fakulteta u Padovi.

Padjen je, uz Žaklinu Harašić (Split), Miomira Matulovića (Rijeka), Zorana Pokrovca (Split, Frankfurt a. M.), Nikolu Viskovića (Split) i Duška Urbana (Osijek, Rijeka), pokretač Hrvatske udruge za pravnu i socijalnu filozofiju te teoriju prava i države (*Croatian Association for Legal and Social Philosophy and Theory of Law and State*). Ova udruga, koja djeluje kao hrvatska sekcija *International Association for Philosophy of Law and Social Philosophy (IVR-a)*,³¹ osnovana je 2007. godine i danas okuplja najznačajnije suvremene hrvatske pravne teoretičare (Padjen, Burazin, Pokrovac, Harašić, Krešić, Tucak...). Udruga je aktivna u organiziranju konferencija i predavanja, njezini članovi aktivno sudjeluju u radu svjetskih kongresa i objavljuju, tu bismo istaknuli profesore Pravnog fakulteta u Zagrebu Luku Burazina i Maria Krešića, uredničke knjige iz teorije prava kod najuglednijih međunarodnih izdavača (Oxford University Press, Springer, Edward Elgar).³² Valja istaknuti da je profesorica Pravnog fakulteta u Osijeku Ivana Tucak od 2024. godine članica izvršnog odbora IVR-a.

Suvremeni hrvatski autori teorije i filozofije prava posljednjih se desetljeća bave različitim aktualnim znanstveno-istraživačkim temama. Luka Burazin je jedan od začetnika tzv. artefaktne teorije prava, u okviru koje je razvio tezu o pravnom

³⁰ Padjen, Ivan: *Metodologija pravne znanosti: pravo i susjedne discipline*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2015.; Padjen, Ivan: Systematic Interpretation and the Re-systematization of Law: The Problem, Co-requisites, a Solution, Use, *International Journal for the Semiotics of Law - Revue Internationale de Sémiotique Juridique*, 33 (1), 2020., str. 189. - 213.; Padjen, Ivan: Pravna znanost: Kantorowiczova dioba na discipline ili funkcije?, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 69 (5-6), 2019., str. 633. - 661.; Padjen, Ivan: Diskrecija, sudovanje i granice prava: Pouke Fullerovog "Problema kivnog doušnika", *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 25 (2), 2004., str. 655. - 691.

³¹ *International Association for Philosophy of Law and Social Philosophy (IVR)*. <https://ivronlineblog.wordpress.com/>

³² Primjerice, 2017. godine je na Pravnom fakultetu u Zagrebu održana konferencija „Hohfeldova teorija prava“, a 2018. godine konferencija „Slobodno stvaranje prava“. Članovi udruge sudjelovali su na svjetskim kongresima IVR-a 2011. godine u Frankfurtu na Majni (Burazin, Padjen i Pokrovac), 2015. u Washingtonu (Tucak), 2017. godine u Lisabonu, 2019. u Luzernu i 2022. godine u Bukureštu (Burazin, Krešić i Tucak) te 2024. godine u Seulu (Tucak i Krešić).

sustavu kao apstraktnom institucionalnom artefaktu. Prijevodima dviju Guastinijevih knjiga, *Sintaksa prava*³³ i *Tumačenje i argumentacija*³⁴, i uvođenjem *Sintakse prava* 2016. godine kao udžbenika iz teorije prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu, Burazin je doprinio širenju analitičke teorije prava u hrvatskoj pravnoj znanosti. Objavljuje radove u uglednim međunarodnim časopisima i kod najuglednijih međunarodnih izdavača. Utemeljitelj je i voditelj Zagrebačke grupe za teoriju prava (*Zagreb Legal Theory Group*), koja organizira predavanja (*Reading Groups*) o aktualnim pravnoteorijskim pitanjima. Zoran Pokrovac, profesor Pravnog fakulteta u Splitu, najznačajniji je doprinos dao u svojoj knjizi o njemačkom autoru Hermanu Kantorowitzu i njemačkom slobodnopravnom pokretu s početka 20. stoljeća.³⁵ Između ostalog, Kantorowitz je predmet znanstvenog interesa Maria Krešića, čiji se rad o Kantorowitzovom pristupu utvrđivanju sadržaja prava, također, našao u našoj bibliografiji.³⁶ Berislav Žarnić je u filozofskoj logici pronašao „plodonosnu jezgru logike prava“³⁷, a njegovo ime trenutno nosi znanstveni centar na Filozofskom fakultetu u Splitu. Na ovome bismo mjestu posebno istaknuli rad hrvatskih autorica, koje se bave teorijom i filozofijom prava. Žaklina Harašić dobro je poznata hrvatskoj pravnoj javnosti po svojim djelima o sudskoj argumentaciji i tumačenju prava. Ivana Tucak objavila je knjigu te niz radova o analitičkoj teoriji prava američkog pravnog teoretičara s početka 20. stoljeća W. N. Hohfelda.³⁸ Martina Bajčić i Ljubica Kordić sa katedri za strane jezike pravnih fakulteta u Rijeci i Osijeku autorice su radova o pravnoj lingvistici. Naravno, i drugi su autori, koje u ovome prikazu zbog njegove kratke forme nismo bili u mogućnosti posebno istaknuti, a nalaze se u bibliografiji kroz sagledano razdoblje, pridonosili su, i pridonose, razvoju teorije i filozofije prava u Republici Hrvatskoj.

Za kraj bismo samo mogli reći da nas ova dopuna bibliografije hrvatskih radova iz područja filozofije i teorije prava i ovaj kratki pregled povijesnog razvoja ovih znanstvenih disciplina na našim prostorima, ostavljaju zadovoljnima. Hrvatska pravnoteorijska i pravnofilozofska znanstvena zajednica nije brojem znanstvenika/ica velika, no ipak je pridonijela razvoju filozofije i teorije prava kako

³³ Guastini, Riccardo: *Sintaksa prava*, I. izdanje, Naklada Breza, Zagreb, 2016.

³⁴ Guastini, Riccardo: *Tumačenje i argumentacija*, Naklada Breza, Zagreb, 2023.

³⁵ Pokrovac, Zoran: *Slobodno stvaranje prava: Hermann U. Kantorowicz i slobodnopravni pokret*, Naklada Breza, Zagreb, 2018.

³⁶ Krešić, Mario: Pojam presudivosti i Kantorowiczev pristup utvrđivanju sadržaja prava, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 69 (5-6), 2019., str. 715. – 742.

³⁷ Žarnić, Berislav: Jedan sustav obilježene prirodne dedukcije za Kangerovu teoriju prava, *Filozofska istraživanja*, 26 (3), 2006., str.731. - 755.

³⁸ Tucak, Ivana: *Hohfeldova analitička teorija prava*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, Osijek, 2016.

u Hrvatskoj, tako i u regiji, a usudili bismo se reći da je prisutna i u svjetskoj znanosti, osobito svojom vidljivošću u okviru rada IVR-a.

HRVATSKA BIBLIOGRAFIJA

Dragutin Nemec

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet - Knjižnica

1. BABIĆ, Dragan: Jezik i pravo. - Pravni Vjesnik. - 6, 1 (1990), str. 35-48.
2. BAJČIĆ, Martina: New insights into the semantics of legal concepts and the legal dictionary. - Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, cop. 2017. - VIII, 222 str.
3. BURAZIN, Luka, Relac Svan: O argumentu analogije i argumentu razdiobe. - U: Ius-Info. - <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/o-argumentu-analogije-i-argumentu-razdiobe-55900>. - 28.07.2023.
4. BURAZIN, Luka, Relac, Svan: Primjena ustava od strane (hrvatskih) redovnih sudova. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 73, 5 (2023), str. 841-879.
5. BURAZIN, Luka: Antinomies between implicit legal principles: a solution to the total-partial antinomy. - U: Courts, interpretation, the rule of law / Miodrag Jovanović and Kenneth Einar Himma (eds.). - The Hague : Eleven International, 2014. - Str. 167-180.
6. BURAZIN, Luka: Legal offices and legal powers. - U: Legal power and legal competence : meaning, normativity, officials and theories / Gonzalo Villa Rosas, Torben Spaak, editors. - Cham : Springer, 2023. - Str. 191-205.
7. BURAZIN, Luka: O pojmu autentičnog tumačenja zakona u suvremenoj općoj teoriji i filozofiji prava (1. dio). - U: Informator : instruktivno-informativni list za ekonomska i pravna pitanja. - 59, 5994-5995 (2011), str. 11-12.
8. BURAZIN, Luka: Pojam prava i (društvena) učinkovitost - analitički pristup. - U: Pravni vjesnik. - 33, 3-4 (2017), str. 119-130.
9. BURAZIN, Luka, Đorđe Gardašević, Mario Krešić: Poustavljenje hrvatskog pravnog poretka. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 71, 2 (2021), str. 221-254.
10. BURAZIN, Luka and Giovanni Battista Ratti: Rule(s) of recognition and canons of interpretation. - U: Judges and adjudication in constitutional democracies : a view from legal realism / Pierluigi Chiassoni, Bojan Spaić, editors. - Cham, Switzerland : Springer, cop. 2021. - Str.123-138.

11. BURAZIN, Luka: O pojmu autentičnog tumačenja zakona u suvremenoj općoj teoriji i filozofiji prava (2. dio). - U: Informator : instruktivno-informativni list za ekonomska i pravna pitanja. - 59, 5998-5999 (2011), str. 6-7.
12. BURAZIN, Luka: Učinkovitost kao uvjet važenja u Kelsenovoj Općoj teoriji normi. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 70, 2-3 (2020), str. 315-339.
13. BURAZIN, Luka: Antinomy between the General Principles of Law : (The 'City Cemetery' Case) . - U: Digtas. - 45-46 (2010), str. 275-290.
14. BURAZIN, Luka: Kriterij specijalnosti kao sredstvo rješavanja antinomija između općih načela prava (slučaj Gradska groblja). - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 61, 2 (2011), str. 595-611.
15. ČAKANIĆ, Janko: Pravna filozofija : predavanja. - [S.l. : s.n.], [s.a.][2]
16. CANKI, Pavao: Formalizam u pravu. - U: Mjesečnik. - 70, 7-8 (1944), str. 305-316.
17. GLUČINA, Ivan: Michel Troper i francuski pravni realizam. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 53, 3 (121) (2016), str.777-796.
18. HARAŠIĆ, Žaklina: Analogija u pravu : značenje i upotreba. - Pravni vjesnik. - 34, 3-4 (2018), str.177-202.
19. HARAŠIĆ, Žaklina: Autoritet i sud. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 52, 2 (116) (2015), str. 407-429.
20. HARAŠIĆ, Žaklina: Dometi sistematskog tumačenja u pravu. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 46, 2 (92) (2009), str.315-335.
21. HARAŠIĆ, Žaklina: Doprinos učenjima o pravnim izvorima. - U: Pravni vjesnik. - 38, 3-4 (2022), str. 7-22.
22. HARAŠIĆ, Žaklina: Neracionalnost u sudskim odlukama. - U: Pravni vjesnik. - 28, 2 (2012), str.7-21.
23. HARAŠIĆ, Žaklina: Problem razgraničenja "lakih slučajeva" (easy cases) i "teških slučajeva" (hard cases). - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 56, 1 (2006), str. 85-116.
24. HARAŠIĆ, Žaklina: Sudska argumentacija. - Split : Pravni fakultet u Splitu, 2010. - 144 str.
25. HARAŠIĆ, Žaklina: Viskovićeva teorija tumačenja u pravu. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta. - 48, 1 (99) (2011), str. 57-72.

26. HARAŠIĆ, Žaklina: Zakonitost kao pravno načelo i pravni argument. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 47, 3 (97) (2010), str. 745-767.
27. KATIČIĆ, Natko.: Pravo i država : pokušaj jedne teorije prava uz kritiku normativne škole u pravu = Recht und Staat. Versuch einer Theorie des Recht mit kritischen Bemerkungen zur normativen Rechtslehre. - U: Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knj. 235 = Razred historičko-filologički i filozofičko-juridički, knj. 103. - Zagreb, 1928. - Str. 146-200.
28. KATIČIĆ, Natko: Moralnost i legalnost prava: mogu li se one a) utvrđivati u meritumu objektivnog, b) shvaćati kao rekvizit pojma prava?. - (1983) Norme i činjenice. Pravo i društvo. - sv. 2., (1981-82), str. 81-85.
29. KATIČIĆ, Natko: Na granicama teorije prava – pitanja smisla i značenja. - U: O filozofiji prava / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 468-478.
30. KORDIĆ, Ljubica: Pravna lingvistika : sinergija jezika i prava. - Osijek : Pravni fakultet, 2015. - 157 str.
31. KRBEK, Ivo: Prilog teoriji o pojmu prava. - Zagreb : Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti, 1952. - 93 str.
32. KREŠIĆ, Mario: Pojam presudivosti i Kantorowiczев pristup utvrđivanju sadržaja prava. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 69, 5-6 (2019), str. 715-742.
33. LANOVIĆ, Mihajlo: Uvod u pravne nauke. - 2. izd. - Zagreb : Tisak i naklada Hrvatskog državnog tiskarskog zavoda, 1942. - VIII, 435 str.
34. LANOVIĆ, Mihajlo: Uvod u pravne nauke. - Zagreb : Naklada Jugoslav. nakladnog d.d."Obnova", 1934. - VIII, 435 str.
35. LEGRADIĆ Rudolf: Analiza pravnoga pravila. - U: Mjesečnik. - 66, 1 (1940), str. 50-64.
36. LEGRADIĆ, Rudolf: Opća teorija prava : uvod u pravo. - 2. dopunjeno izd. - Zagreb : Komisija za udžbenike i skripte Sveučilišta u Zagrebu ; Osijek : Centar za ekonomski studij u Osijeku, 1960. - 86 str.
37. MANDIĆ, Oleg: Država i pravo. - Zagreb : Narodne novine, 1958. - 2 sv.
38. MANDIĆ, Oleg: Neka pitanja o filozofiji, općoj teoriji i sociologija prava. - U: O filozofiji prava / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 511-524.

39. MANDIĆ, Oleg: O trodimenzionalnosti prava. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 21, 2 (1971), str. 207-223.
40. MANDIĆ, Oleg: Sistem i interpretacija prava. - Zagreb : Narodne novine, 1971. - XII, 210 str.
41. MANDIĆ, Oleg: Država i pravo. - 2. izd. - Zagreb : Narodne novine, 1960-1961.
42. MANDIĆ, Oleg: Država i pravo. - 3. izd. - Zagreb : Narodne novine, 1962. - 288 str.
43. MARKOVIĆ, Sandra: Interpretativne metode jurisprudencije Ustavnog suda Republike Hrvatske : doktorski rad. - Zagreb : Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, 2015. - VII, 504 str.
44. MATULović, Miomir: „Primjena“ i „stvaranje“ prava. - U: Gledišta. - 20, 3-4 (1979), str. 91-94.
45. MATULović, Miomir: Analiza i opravdanje prava. - U: Dometi. - 19, 12 (1986), str. 61-86.
46. MATULović, Miomir: Hartov model prava (analiza jednog pokušaja određenja pojma prava u suvremenoj analitičkoj teoriji prava) . - U: Zbornik Pravnog Fakulteta Sveučilišta u Rijeci. - 4, 2 (1983), str. 105-130.
47. MATULović, Miomir: Jedan esej iz povijesti pravne analize: W. N. Hohfeld. - U: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. - 10 (1989), str. 57-78.
48. MATULović, Miomir: Jezik, pravo i moral : filozofija prava Herberta Harta. - Rijeka : Izdavački centar Rijeka, 1986. - 241 str.
49. MATULović, Miomir: Pojam prava. - U: Dometi. - 12, 4 (1983), str. 57-66.
50. MATULović, Miomir: Teorija osnovnih tipova pravnih stanja Larsa Lindahla. - U: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. - 12 (1991), str. 91-110.
51. MILANJA, Cvjetko: Griemasov model semiotičke analize pravnog diskursa. - U: Pravni vjesnik. - 3, 3-4 (1987), str. 333-338.
52. MILIČIĆ, Vjekoslav: Elementi spoznaje cjeline prava. - U: Gledišta. - 20, 3-4 (1979), str. 13-41.
53. MILIČIĆ, Vjekoslav: Načela sustava prava. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 47, 1-2 (1997), str. 37-65.
54. MILIČIĆ, Vjekoslav: Načela v pravu. - U: Pravnik. - 49, 4-6 (1994), str. 117-126.

55. MILIČIĆ, Vjekoslav: Načelo tolerance in pravo. - U: *Pravnik*. - 52, 6-8 (1997), str. 335-350.
56. MILIČIĆ, Vjekoslav: Opća teorija prava i države. - 8. izmijenjeno i dopunjeno izd. - Zagreb : V. Miličić, 2008. - 287 str.
57. MILIČIĆ, Vjekoslav: Opća teorija prava i države. - Zagreb : Pravni fakultet, 1999. - 528 str.
58. MILIČIĆ, Vjekoslav: Opća teorija prava i države. - Zagreb : V. Miličić, 2003. - 513 str.
59. MILIČIĆ, Vjekoslav: Opća teorija prava i države. Sv. 1 ; Učenje o sadržajima prava, XXII, 226. Sv. 2 ; Učenje o oblicima prava - dogmatska teorija o pravu, 328 ; Sv. 3 ; Teorija države, 121. - Zagreb : Sveučilišna tiskara : Pravni fakultet u Zagrebu, 1996.
60. MILIČIĆ, Vjekoslav: Opća teorija prava i države. Sv. 1, Učenje o sadržajima prava. - Zagreb : Azur, 1994. - XX, 206 str.
61. MILIČIĆ, Vjekoslav: Pojam o pravu. - U: *Policija i sigurnost*. - 3, 3 (1994), str. 281-292.
62. PADJEN, Ivan: (1984) Norme i činjenice. Pravo i društvo. - 3, (1982-83), str. 21-44
63. PADJEN, Ivan: Aporije teorije prava. - U: *Zbornik Pravnog Fakulteta Sveučilišta u Rijeci*. - 2 (1981), str. 79-92.
64. PADJEN, Ivan: Diskrecija, sudovanje i granice prava: Pouke Fullerovog "Problema kivnog doušnika". - U: *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*. - 25, 2 (2004), str. 655-691.
65. PADJEN, Ivan: Nacrt skeptične teorije prava. - U: *Zbornik Pravnog Fakulteta Sveučilišta u Rijeci*. - 5 (1984), str. 157-180.
66. PADJEN, Ivan: Nezavisnost sudova, pravno rasuđivanje i pravno obrazovanje. - U: *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*. - 42, 4 (1992), str. 697-712.
67. PADJEN, Ivan: Slabosti Viskovićevog određenja integralnog pojma prava. - U: *Gledišta*. - 20, 2 (1979), str. 47-58.
68. PADJEN, Ivan: Systematic interpretation and re-systematization of law: the problem, co-requisites, a solution. - U: *International journal for the semiotics of law*. - 33,1 (2020), 189-213.
69. PERIĆ, Berislav: Država i pravni sustav. - (4. izd.). - Zagreb : Narodne novine : Pravni fakultet u Zagrebu, 1990. - 300 str.
70. PERIĆ, Berislav: Država i pravni sustav. - (5. izd.). - Zagreb : Narodne novine : Pravni fakultet u zagrebu, 1992. - 282 str.

71. PERIĆ, Berislav: Država i pravni sustav. - 2. izd. - Zagreb : Pravni fakultet, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom ; Beograd : Poslovna politika, 1985. - 300 str.
72. PERIĆ, Berislav: Država i pravni sustav. - 3. izd. - Zagreb : Narodne novine, 1988. - 300 str.
73. PERIĆ, Berislav: Država i pravni sustav. - 6. izd. - Zagreb : Informator, 1994. - VIII, 231 str.
74. PERIĆ, Berislav: Država i pravni sustav. - Zagreb : [Pravni fakultet u Zagrebu, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom], 1981. - 247, [3] str.
75. PERIĆ, Berislav: Država i prisila. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 31, 3-4 (1981), str. 338-355.
76. PERIĆ, Berislav: Filozofija povijesti i pravna znanost. - Zagreb : B. Perić, 1996. - XIX, 654 str.
77. PERIĆ, Berislav: Neke osnove moje filozofije prava. - U: O filozofiji prava / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 539-575.
78. PERIĆ, Berislav: Novi putevi u teoriji i filozofiji prava. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 30, 5-6 (1985), str. 669-678. - <https://anali.rs/>
79. PERIĆ, Berislav: Osnove teorije države i prava. - Osijek : Pravni fakultet, 1977. - 226 str.
80. PERIĆ, Berislav: Pravna znanost i dijalektika : (osnove za suvremenu filozofiju prava). - 2. izd. - Zagreb : Narodne novine, 1969. - 278, [2] str.
81. PERIĆ, Berislav: Pravna znanost i dijalektika : (osnove za suvremenu filozofiju prava). - 6. izd. - Zagreb : Narodne novine : Pravni fakultet, 1990. - 293 str.
82. PERIĆ, Berislav: Pravna znanost i dijalektika : osnove za suvremenu filozofiju prava. - Zagreb : Narodne novine, 1962. - 279 str.
83. PERIĆ, Berislav: Pravna znanost i dijalektika : osnove za suvremenu filozofiju prava. - 3. izd. - Zagreb : Sveučilišna naklada Liber, 1976. - 293 str.
84. PERIĆ, Berislav: Pravna znanost i dijalektika : osnove za suvremenu filozofiju prava. - 4. izd. - Zagreb : Sveučilišna naklada Liber, 1978. - 293 str.
85. PERIĆ, Berislav: Pravna znanost kao izvor prava. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 14, 3-4 (1964), str. 136-141.

86. PERIĆ, Berislav: Pravni sustav i pravna tehnika . - Zagreb : Pravni fakultet, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom, 1980. - 129 str.
87. PERIĆ, Berislav: Prijedlog za definiranje teorije prava, filozofije prava i sociologije prava (izvadak iz „Pravo, moral i ljudski život“. - U: Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu. - 1 (1976), str. 83-110.
88. PERIĆ, Berislav: Struktura prava. - [pretisak 12. dop. izd.]. - Zagreb : [Pravni fakultet, 2009]. - XII, 264 str.
89. PERIĆ, Berislav: Struktura prava. - 3. izd. - Zagreb : Narodne novine, 1972
90. PERIĆ, Berislav: Struktura prava. - 4. izd. - Zagreb : Liber, 1974
91. PERIĆ, Berislav: Struktura prava. - 6. izd. - Zagreb : Sveučilišna naklada Liber, 1978
92. PERIĆ, Berislav: Struktura prava. 8. izd. - Zagreb : [Pravni fakultet u Zagrebu], 1983 . - XII, 296, [4] str.
93. PERIĆ, Berislav: Struktura prava. Dio 1. - 2. izd. - Zagreb : Narodne novine, 1968.
94. PERIĆ, Berislav: Struktura prava. Dio 1. - 7. izd. - Zagreb : Pravni fakultet u Zagrebu, 1980
95. PERIĆ, Branislav : Struktura prava. - Zagreb : Narodne novine, 1964. - 2 sv.
96. PETRIĆ, Davor: Interpreting EU law : legal reasoning of national courts in the preliminary ruling procedure : doctoral dissertation = Tumačenje prava Europske unije : pravno rasuđivanje nacionalnih sudova u prethodnom postupku : doktorski rad. - Zagreb : 2022. - XXII, 546 str.
97. POKROVAC, Zoran: Hermann U. Kantorowicz i slobodnopravni pokret : doktorska disertacija. - Split : Z. Pokrovac, 1995. - VII, 426 str.
98. POKROVAC, Zoran: Slobodno stvaranje prava : Hermann U. Kantorowicz i slobodnopravni pokret. - Zagreb : Naklada Breza, 2018. - 815 str.
99. POKROVAC, Zoran: Temelji teorije prava. - U: Kulturni radnik. - 29, 5 (1976), str. 179-185.
100. POKROVAC, Zoran: Teorija prava i pravna praksa ili: nema ničega tako praktičnoga kao što je to dobra teorija prava. - U: Pravo u gospodarstvu. - 57, 1 (2018), str. 55-74.

101. PUSIĆ, Eugen: Pravo kao akti komunikacije (jezik). - U: Pravo i društvo, Zagreb. - (1983), sv. 2, 1981-1982, 79-80
102. ŠILOVIĆ, Josip: Pravna filozofija : predavanja. - [S.l. : s.n.], [s.a.].
103. ŠILOVIĆ, Josip: Pravna filozofija. - [S.l. : s.n.], [s.a.]. - Strojopis autogr.
104. SLADOVIĆ, Eugen: Enciklopedija prava. - 7. litografirano izd. - Zagreb : [s. n.], 1938. - 451 str.
105. SLADOVIĆ, Eugen: Enciklopedija prava. - 8. litografirano izd. - Zagreb : [s. n.], 1939. - 468 str.
106. SLADOVIĆ, Eugen: Enciklopedija prava. - Zagreb : [s. n.], 1932. - 325 str.
107. SLADOVIĆ, Eugen: Enciklopedija prava. - Zagreb : [s. n.], 1933. - 367 str.
108. SLADOVIĆ, Eugen: Predavanja iz Enciklopedije prava. - Zagreb : [s. n.], 1928.
109. SLADOVIĆ, Eugen: Skripta iz Enciklopedije prava. - [Zagreb] : [s. n.], [1925]. - 62 str.
110. STROHAL, Ivan: Primjena zakona. - U: Mjesečnik. - 38, 2-3 (1912), str. 187-194.
111. TUCAK, Ivana: Hohfeldova analitička teorija prava. - Osijek : Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, 2016. - 360 str.
112. TUCAK, Ivana: Pravni odnosi in rem i pravni odnosi in personam. - U: Pravni vjesnik. - 27, 2 (2011), str. 7-23.
113. TUCAK, Ivana: Rethinking the Hohfeld's analysis of legal rights. - U: Pravni vjesnik. - 25, 2 (2009), str. 31-41.
114. TUCAK, Ivana: Temeljni pravni pojmovi po Hohfeldu: važnost, smisao, prijevod. - U: Pravni vjesnik. - 29, 1 (2013), str. 7-19.
115. VISKOVIĆ, Nikola: Država i pravo. - 2., izmijenjeno izd. - Zagreb : Birotehnika - Centar za dopisno obrazovanje, 1997. - 279 str.
116. VISKOVIĆ, Nikola: Država i pravo. - Zagreb : Birotehnika, Centar za dopisno obrazovanje, 1995. - 283 str.
117. VISKOVIĆ, Nikola: Elementi semiotike prava. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 16 (1979), str. 93-108.
118. VISKOVIĆ, Nikola: Heteronomna i autonomna pravna regulacija. - U: Pravo i samoupravljanje. - 2-3 (1983), 45-58.
119. VISKOVIĆ, Nikola: Jezik prava. - Zagreb : Naprijed, 1989. - 175 str.

120. VISKOVIĆ, Nikola: K teoriji o pravnom odnosu. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 14 (1977), str. 115-128.
121. VISKOVIĆ, Nikola: O jeziku prava. - U: Pravni vjesnik. - 3, 3-4 (1987), str. 323-331.
122. VISKOVIĆ, Nikola: O kriteriju pravnosti. - U: Gledišta. - 20, 3-4 (1979), str. 98-100.
123. VISKOVIĆ, Nikola: O pravnom stilu. - U: Naša zakonitost. - 43, 4 (1989), str. 504-512.
124. VISKOVIĆ, Nikola: O stanju pravne znanosti.- U: Naše teme. - 26, 5 (1982), str. 720-726.
125. VISKOVIĆ, Nikola: O tumačenju pravnih akata. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 3-4 (1981), str. 369-380.
126. VISKOVIĆ, Nikola: Osnove metodologije prava : autorizirana predavanja. - Split : [s.n.], 1980. - 67 str.
127. VISKOVIĆ, Nikola: Osnove semiotike prava : I dio. - U: Zbornik za teoriju prava. Sv. 2 / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1982. - Str. 91-124.
128. VISKOVIĆ, Nikola: Pojam prava : prilog integralnoj teoriji prava. - Split : Pravni fakultet, 1976. - 262 str.
129. VISKOVIĆ, Nikola: Pojam prava : prilog integralnoj teoriji prava. - 2. izmijenjeno i dop. izd. - Split : Logos, [1981]. - XII, 357 str.
130. VISKOVIĆ, Nikola: Pravne vrijednosti i pojam prava : prilog teoriji pravnih vrijednosti. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 10 (1973), str. 195-224.
131. VISKOVIĆ, Nikola: Pravo kao predmet i pravne metode. - U: Gledišta. - 17, 5 (1977), str. 387-396.
132. VISKOVIĆ, Nikola: Prethodna razmatranja o teoriji prava. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 6 (1968), str. 157-170.
133. VISKOVIĆ, Nikola: Pristupi, načini i kriteriji određivanja pojma prava. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. - 21, 2 (1971), str. 225-240.
134. VISKOVIĆ, Nikola: Proceduralni aspekt prava. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 30, 5-6 (1985), str. 540-547. - <https://anali.rs/>
135. VISKOVIĆ, Nikola: Suvremena analitička teorija prava. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 8 (1971), str. 183-200.

136. VISKOVIĆ, Nikola: Teorija države i prava. - 2. izmijenjeno i dopunjeno izd. - Zagreb : Centar za dopisno obrazovanje, Birotehnika, 2006. - 310 str.
137. VISKOVIĆ, Nikola: Teorija države i prava. - Zagreb : Centar za dopisno obrazovanje, Birotehnika, 2001. - 314 str.
138. VISKOVIĆ, Nikola: Teorija prava. - Split : [s.n.], 1985. - 154 str.
139. VISKOVIĆ, Nikola: Teze za teoriju tumačenja u pravu. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. - 26 (1989), str. 87-91.
140. VISKOVIĆ, Nikola: Tumačenje u pravu. - U: Pravni život. - 39, 7-8 (1988), str. 999-1016.
141. VRBAN, Duško: Država i pravo : I i II. - Osijek : Pravni fakultet, 1995. - 353 str.
142. VRBAN, Duško: Država i pravo. - Zagreb : Golden marketing, 2003. - 631 str.
143. VRBAN, Duško: Metodologija prava i pravna tehnika. - Osijek : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku : Pravni fakultet, 2013. - 120 str.
144. VUKOVIĆ, Mihajlo: Interpretacija pravnih propisa. - Zagreb : Školska knjiga, 1953. - XII, 143 str.
145. ŽARNIĆ, Berislav, Gabriela Bašić: Metanormativna načela i normama vođeno društveno međudjelovanje ; Translated by Gabriela Bašić. - U: Revus: Revija za ustavno teoriju in filozofiju prava. - 22 (2014), str. 89–104.
146. ŽARNIĆ, Berislav: Jedan sustav obilježene prirodne dedukcije za Kangerovu teoriju prava. - U: Filozofska istraživanja. - 26, 3 (2006), str. 731-755.

SLOVENIJA

Some cursory remarks on the history of slovenian legal theory and philosophy of law

I

The history of Slovenian theory of law and philosophy of law is comparatively short.¹ It spans some hundred years and is for most of this time centred around a single academic institution – the University of Ljubljana and its Law Faculty. It is characterized both by a relatively small number of persons who partake in the development of legal theory and legal philosophy and an absence of an overarching theme that could amount to a “school” or even adherence to a single tradition. We have, before us, a collection of personalities, some towering figures to be admired and emulated, some less perspicuous but nevertheless equally fascinating, and then, the rest of us, *nani* (dwarfs), to which Bernard of Chartres was referring to in his famous dictum, who are “*gigantum humeris insidentes*” standing (or rather, sitting) atop of giants’ shoulders.²

It is, therefore, exceedingly difficult to discern broader themes that would transcend a few distinct personalities which left deep and quite often lasting mark on Slovenian legal theory and philosophy of law. There are some exceptions, but they are not plentiful. This short *glossa* to the collected bibliography will therefore amount to little more than a collection of *vignettes* (about a few outstanding authors) that outline a rough sketch of the history of Slovenian legal theory and legal theory. My remarks will be far from comprehensive. This is partly due to my own shortcomings and limited space and partly because the collected bibliography concerns only a selected array of topics: law and language, law and logic, argumentation, legal interpretation, law and morals and practical reasonableness.

Overviews of this nature often rely on some sort of *periodisation*. While I will partly succumb to this temptation, I am doing this with full recognition that such endeavour is also perilous. Any periodisation suggests clean breaks and neat compartmentalisation. The periodisation proposed by Goran Dajović in his

¹ The most comprehensive overview is given by Marijan Pavčnik, 20th-Century Philosophy of Law in Slovenia, in: Enrico Pattaro, Corrado Roversi (ed.): *LEGAL PHILOSOPHY IN THE TWENTIETH CENTURY: THE CIVIL LAW WORLD (A TREATISE OF LEGAL PHILOSOPHY AND GENERAL JURISPRUDENCE, vol. 12, tome 1)*, Springer, Netherlands 2016, pp. 674-681.

² I am, referring to the brilliantly chosen title of the conference held at the Belgrade Law Faculty in February 2024, devoted to the presentation of collected bibliographies.

illuminating treatment of the development of Serbian legal theory makes a certain amount of sense in Slovenian context as well.³ His proposal accentuates two crucial dividing lines: the first being the end of the Second World War and the second the dissolution of Yugoslavia in the beginning of 1990s. Both refer to important turning points in Yugoslav and therefore also in Slovenian (legal) history. The first roughly coincides with the establishment of the University of Ljubljana and its founding member, The Faculty of Law in 1920, the second with the rupture of (some) institutional ties that bound academics in the same polity in an academic community. But one ought to tread carefully. History should not be written in *staccato* style. Many scholars that dominated in the preceding period remain a fixture of the latter one. Institutions persist (more or less) intact. Same journals continue to exist and publish articles. This short note will therefore be written more *legato*. I do not close my eyes to ruptures but try not to emphasise them where they seem more important than they really are.

II.

Paradoxically, the history of Slovenian legal theory and philosophy of law begins in Vienna. Contrary to some other legal disciplines that can develop as a by-product of legal practice, legal theory and philosophy of law as sustained reflections on legal phenomena as such typically require academic environment where they don't need to justify their existence by their efficacy on a practical level. Such an academic setting was available only in great universities of the day. And since German was the teaching language and Vienna was the capital of the state in which Slovenian speaking regions were located, it should not surprise us that the most talented Slovenian students attended Vienna's *Juridicum*. Attending law faculty and becoming part of the academic staff (faculty) are two different things. The first two Slovenians who have become members of the teaching staff were Ivan (von) Žolger, (1867-1925) who became *Privatdozent*⁴ in 1900 based on a book (*Habilitationsschrift*) *Österreichisches Verordnungsrecht* and Leonid Pitamic (1885-1971) who was elected *Privatdozent* in 1915 with a comparatively compressed, but interesting work *Die parlamentarische Mitwirkung bei*

³ See Dajović, Goran: Istorija i razvoj temeljnih pravnih znanja u XX i XXI veku na prostoru Srbije, u Dajović, Goran; Dragosavac, Branka (ur.): Bibliografija radova iz oblasti temeljnih pravnih znanja na prostoru južnoslovenskih država, Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo, Beograd, 2025, str.82.

⁴ This academic title denotes that a person is granted *venia legendi* (the right to lecture), but with no fixed position at the University or salary that usually comes with it. I will be using the German term to avoid repeating this cumbersome and lengthy explanation.

Staatsverträgen in Österreich.^{5, 6} In 1917 Pitamic was elected *Privatdozent* for philosophy of law as well. He was a versatile scholar,⁷ equally interested in international law, public law, and – which is particularly pertinent for this short note – philosophy of law. In the subsequent years he has become part of a group gathered around Hans Kelsen, who became *Privatdozent* at the same University four years earlier. As Pitamic fondly remembers in a congratulatory note on the occasion of Kelsen's 90th birthday in *Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht*, they were a group of people with a keen interest in legal philosophy who prepared papers and engaged in discussion, occasionally refreshed by snacks prepared by Kelsen's (apparently forbearing) wife.⁸ Stimulating environment induced Pitamic to a more sustained jurisprudential undertaking. Two years after his *Habilitation* he published an insightful criticism of Kelsen's earlier articulation of Grundnorm, his *Denkökonomische Voraussetzungen der Rechtswissenschaft*.⁹ Kelsen himself referred to it¹⁰ and, more importantly, incorporated some of its insights in his later development of his conception of basic norm.¹¹ Since Pitamic's paper is mostly devoted to ontological aspects of this concept and not to the topics which are the focus of the present selection of bibliography, I will refrain myself to pointing out

⁵ Thomas Olechowski, Tamara Ehs, Kamila Staudigl-Ciechowicz, *DIE WIENER RECHTS- UND STAATSWISSENSCHAFTLICHE FAKULTÄT 1918–1938*, V&R unipress, Wien 2014, pp. 472-473. It is an interesting fact that both Slovenian scholars focused on public law questions, that held special importance for Slovenians in the delicate ethnic balance of the Austro-Hungarian Empire. For a more in-depth analysis see Katja Škrubej, Ivan Žolger in zadnji poskus revizije ustave v Habsburški monarhiji: povezave s snovanjem ustavnih podlag za novo politično skupnost?, *Prispevki za novejšo zgodovino* 59 (2019) 2, pp. 135-137.

⁶ Leonid Pitamic, *DIE PARLAMENTARISCHE MITWIRKUNG BEI STAATSVERTRÄGEN IN ÖSTERREICH*, Deuticke, Wien 1915. The topic was briefly presented in an article, published in Slovenian: Sodelovanje avstrijskega državnega zbora pri mednarodnih pogodbah, in: *Slovenski pravnik* 30 (1914–1915), pp. 241–250.

⁷ For an excellent study of Leonid Pitamic's legal theory and legal philosophy, see Marijan Pavčnik, Pitamičev prispevek k teoriji prava : (na robovih čiste teorije prava), in: Leonid Pitamic: *DRŽAVA*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1996 (and an improved version: Marijan Pavčnik: Na robovih čiste teorije prava, in: *LEONID PITAMIC: NA ROBOVIH ČISTE TEORIJE PRAVA – AN DEN GRENZEN DER REINEN RECHTSLEHRE*, Pravna fakulteta v Ljubljani in Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 2005, pp. 15-32).

⁸ Leonid Pitamic, Hans Kelsen zum 90. Geburtstag, *Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht* 21 (1971), p. 262.

⁹ Leonidas Pitamic: *Denkökonomische Voraussetzungen der Rechtswissenschaft*, *Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht* 3 (1917), pp. 339-367.

¹⁰ Hans Kelsen, *HAUPTPROBLEME DER STAATSRCHTSLEHRE* (2nd ed.), Verlag von J. C. B. Mohr, Tübingen 1923, p. xv.

¹¹ See e.g. Robert Walter, Entstehung und Entwicklung des Gedankes der Grundnorm, in: *SCHWERPUNKTE DER REINEN RECHTSLEHRE*, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 1992, p. 52.

that this contribution remains his most cited work and continues to provoke discussion (in specialist circles) to this day.¹²

More importantly, the topic of language and interpretation quickly assumed a more central role in Pitamic's legal philosophy. His inaugural address at the opening of Ljubljana Law Faculty¹³ in 1920 with an enticing title *Pravo in revolucija* (Law and Revolution), which is, incidentally, the first jurisprudential work of prominence to be written in Slovenian language, is almost entirely premised on the crucial role interpretation plays in law-application. Pitamic emphasises the indeterminacy of legal provisions and the relative freedom that this fact bestows upon judges. "The law," he noticed "is only what those who are authorised by the legal order to rule on law, determine it to be. Their interpretation of the law is the only valid one."¹⁴ He also downplays the effect "jurisprudential theories and the opinions of jurist"¹⁵ may have on judicial rulings or the limiting power of interpretative provisions, since "a judge is usually free to choose between [mandated] modes of interpretation" and because "the rules of interpretation themselves must be interpreted".¹⁶ And since there is "no final rule to govern this interpretation",¹⁷ the limits placed upon a judge are vague at best. All this consideration drive Pitamic to a remarkably "realist" insight: "He who has the right to interpret has power over the law."¹⁸ One cannot but observe striking similarities with bishop Hoadley's observation, made famous in John Chipman Gray's book *The Nature and Sources of Law*: "Whoever has the

¹² See, for example, Rudolf Thienel, KRITISCHER RATIONALISMUS UND JURISPRUDENZ (1991), Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 1991, pp. 117-118, Jürgen Behrend, UNTERSUCHUNGEN ZUR STUFENBAULEHRE ADOLFS MERKLS UND HANS KELSSENS, Duncker & Humblot, Berlin 1977, p. 94, Andras Jakab, Problems of the Stufenbaulehre: Kelsen's Failure to Derive the Validity of a Norm from Another Norm, Canadian Journal of Law and Jurisprudence 20 (2007), p. 44 and Stanley L. Paulson, The Purity Thesis, Ratio Juris 31 (2018), p. 295, n. 55.

¹³ Pitamic was elected its first dean. It should be noted that shortly before the demise of Austro-Hungarian Empire, Pitamic was appointed associate professor at the law faculty in Czernowitz (capital of the then province of Bukowina, present day Ukraine). He competed for the post with Hans Kelsen and got the position because Kelsen was called to fill an opening at the Vienna Law Faculty. See: Thomas Olechowski, Tamara Ehs, Kamila Staudigl-Ciechowicz, DIE WIENER RECHTS- UND STAATSWISSENSCHAFTLICHE FAKULTÄT 1918–1938, V&R unipress, Wien 2014, p. 477, n. 57.

¹⁴ Leonid Pitamic, PRAVO IN REVOLUCIJA, Tiskovna zadruga, Ljubljana 1920, str. 13. I am quoting from an English translation of his address, available in: Matej Accetto, Katja Škrubej and Joseph H. H. Weiler (ed.) LAW AND REVOLUTION – PAST EXPERIENCES, FUTURE CHALLENGES, Routledge, London and New York 2024, p. 18.

¹⁵ Ibidem, p. 13 (p. 18 in English translation).

¹⁶ Ibidem, p. 14 (p. 19 in English translation).

¹⁷ Ibidem, p. 14 (p. 19 in English translation).

¹⁸ Leonid Pitamic, PRAVO IN REVOLUCIJA, Tiskovna zadruga, Ljubljana 1920, str. 14. I am quoting from an English translation of his address, available in: Matej Accetto, Katja Škrubej and Joseph H. H. Weiler (ed.): LAW AND REVOLUTION – PAST EXPERIENCES, FUTURE CHALLENGES, Routledge, London and New York 2024, p. 30.

authority to interpret any written or spoken laws is truly the lawgiver, not the person who first wrote or spoke them." But it might be just a coincidence. In Pitamic's works there is, to my knowledge, no reference either to Gray's book or to any other (proto)realist literature that might warrant a suggestion of a direct influence. The inspiration has more likely come from his interlocutors in Kelsen's circle and Kelsen himself.¹⁹ We should also not discount the prevailing influence of the Free Law Movement that impacted the whole debate surrounding legal interpretation and was noticed and discussed in Kelsen's circle.²⁰

Although Pitamic entirely novel approach to language and interpretation brought Slovenian legal community in close contact with the most modern jurisprudential trends in that field, he did not further develop this important jurisprudential insight. His main interest was predominantly institutional. *Pravo in revolucija* is an examination of how these jurisprudential facts (underdetermination of legal language, vagueness of interpretational provision and consequently wide judicial discretion) affect the position of a judge in a legal system.

His stance on law and morality – to turn to the other important topic to be covered in the collected bibliography – is not easily discerned in the first two decades of his professional activity. In his initial contributions to legal theory and philosophy of law, Pitamic is a thoroughgoing legal positivist. It is only in the mid 1920s that he begins to inch away from the implied corollaries of his creed. In his article *Pomen človeških in državljanskih pravic* (The Significance of human and civil rights) he begins to argue that these rights are "the reason for positive law and for the constitution" and "that they could not be abolished by positive law event if it wanted to".²¹ It was much later, in his two later articles, both written in German and published in Austria, that Pitamic articulated an interesting theory based on the proposition that since law regulates human behaviour it has to do so in a humane fashion.²² If it fails to do so, it could no longer be considered as legal in character.

¹⁹ Certain parallel thinking can be observed in Adolf Merkl, *Das doppelte Rechtsantlitz*, *Juristische Blätter*, 47 (1918) 43-44, pp. 427 and 445 sqq., Hans Kelsen, *Über Staatsunrecht*, *Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht der Gegenwart*, 40 (1914), pp. 91 sqq. and Fritz Sander, *Rechtswissenschaft und Materialismus*, *Juristische Blätter*, 47 (1918) 29-30, p. 351.

²⁰ See Alfred Verdross, *Das Problem des freien Ermessens und die Freirechtbewegung*, *Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht*, 1 (1914), pp. 616-644. The topic of judicial transformation of law through interpretation and its implication on constitutional law was one of its notable offshoots, see Georg Jellinek, *VERFASSUNGSÄNDERUNG UND VERFASSUNGSWANDLUNG* (1906), p. 3 *et passim* (this book was also one of Pitamic's main inspirations for his address).

²¹ Leonid Pitamic, *Pomen človeških in državljanskih pravic*, *Zbornik znanstvenih razprav* 5 (1925-1926), p. 11 and 12.

²² Leonid Pitamic, *Naturrecht und Natur des Rechtes*, *Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht* 7 (1956), pp. 194 and 199-200 (Slovenian translation: *Naravno pravo in narava prava*, in: LEONID PITAMIC: *NA ROBOVIH ČISTE TEORIJE PRAVA – AN DEN GRENZEN DER REINEN RECHTSLEHRE*, Pravna fakulteta v Ljubljani in Slovenska akademija znanosti in umetnosti,

Pitamic only lectured at the University of Ljubljana for nine years before he embarked on a diplomatic career. During this time he taught constitutional law, theory of state, philosophy of law, and for some years international law and administrative law as well.²³ He left Ljubljana Law Faculty in 1929 to assume a position of Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians in Washington and resumed his position only in the late 1930s, lecturing until his retirement in 1952. Almost concurrently with his initial tenure Đorđe Tasić (1892-1943), a promising young Serbian scholar, was also employed at the faculty as an associate professor and then full professor.²⁴ He taught philosophy of law, constitutional law and theory of administrative law.²⁵ He left Law Faculty in 1930 for a post at the Belgrade Law faculty, where he taught for the rest of his career.²⁶ After Pitamic's and Tasić's departure a void apparently needed to be filled. In 1930 Evgenij Spektorskij, a prominent Russian émigrée was appointed contractual professor for constitutional law and legal philosophy.²⁷ This fascinating person fled his native Russia after the October revolution (he was first appointed assistant professor of public law at the Law Faculty of Warsaw and later as professor of legal encyclopaedia (*enciklopedija prava*) at the Law Faculty in Kiev). After his emigration he taught comparative constitutional law and legal

Ljubljana 2005, pp. 111 and 115-116). His thesis is partially relying on the fact that »human« and »humane« is expressed with a same word – *menschlich* – in German. The same argument is repeated and slightly expanded in the article *Die Frage der rechtlichen Grundnorm*, in: *Völkerrecht und rechtliches Weltbild*, Festschrift für Alfred Verdross, Springer Verlag, Wien 1960, pp. 213-215 (Slovenian translation: Vprašanje temeljne pravne norme in: LEONID PITAMIC: NA ROBOVIH ČISTE TEORIJE PRAVA – AN DEN GRENZEN DER REINEN RECHTSLEHRE, Pravna fakulteta v Ljubljani in Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 2005, pp.126-128).

²³ Marijan Pavčnik: Leonid Pitamic (1885-1971), in: LEONID PITAMIC: NA ROBOVIH ČISTE TEORIJE PRAVA – AN DEN GRENZEN DER REINEN RECHTSLEHRE, Pravna fakulteta v Ljubljani in Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 2005, pp. 137.

²⁴ This is a rare example of professor from other (non-Slovenian) part of Yugoslavia taught at the Ljubljana Law Faculty. Curiously, there were a number of Russian émigrée professors who were employed at the Ljubljana Law Faculty see, for example Alja Brglez, Aleksander Vasiljevič Maklecov in začetki kriminologije na Slovenskem, *ISH Monitor* 16 (2014) 1, pp. 246-247 and Janez Kranjc, Prvih sto let slovenske pravne fakultete, in: *Pravnik* 75 (2020) 3-4, pp.146-147.

²⁵ See Gorazd Kušej in Bogomir Sajovic, Pravna fakulteta v prvih treh desetletjih: (1919-1949), in: *Zbornik znanstvenih razprav* 24 (1954), str. 202 and Gorazd Kušej, Ob 50-letnici slovenske pravne fakultete (1920-1970), *Zbornik znanstvenih razprav* 34 (1970), str. 10.

²⁶ For further information on this important figure, see Jasminka Hasanbegović, 20th-Century Philosophy of Law and General Theory of Law in Serbia in: Enrico Pattaro, Corrado Roversi (ed.): *LEGAL PHILOSOPHY IN THE TWENTIETH CENTURY: THE CIVIL LAW WORLD (A TREATISE OF LEGAL PHILOSOPHY AND GENERAL JURISPRUDENCE, vol. 12, tome 1)*, Springer, Netherlands 2016, pp. 658-659 and Goran Dajović, see this volume, p. 83.

²⁷ Blaž Ivanc, Prof. dr. Evgen Vasiljevič Spektorski – Učenjakova pot od pozabljenca do klasika, v: Evgen Vasiljevič Spektorski: *IZBRANE RAZPRAVE*, Pravna fakulteta v Ljubljani and Inštitut Karantanija, Ljubljana 2019, p. 33. For information on his *curriculum vitae* I am relying on Ivanc's meticulously prepared excellent study of this scholar.

encyclopaedia (*enciklopedija prava*) at the Law Faculty in Belgrade, (from 1924-1927) history of law at the Russian Law Faculty in Prague and (from 1927) history of political theory at the Charles university in Prague. In 1927 he returned to Belgrade where he taught public law as contractual professor. His central interest was political philosophy. During his time in Slovenia he authored a brilliant overview of Western political theory in two volumes²⁸ and written a number of articles exploring various authors and concepts (mostly) from that domain.²⁹ The most notable exception is his article *Nastanek konstruktivne metode v pravoznanstvu* (The Inception of Constructive Method in Jurisprudence),³⁰ an erudite and insightful overview of historical and contemporary emanations of “constructive method”, which he understands to be a method of “transforming a chaos of legal provisions into cosmos of legal system”.³¹ But, since the article was intended to be an overview, he didn’t articulate his own vision of legal construction, its nature, purpose and limits.

Spektorski also played an important role in recruiting Boris Furlan (1894-1957) to the ranks of teaching staff.³² This accomplished lawyer, educated in Paris (where he apparently studied philosophy for 2 years) Vienna (where he passed examinations in legal history), Zagreb (where he passed so called *rigorosi*, final exams, and was promoted to *juris doctor* in 1920) and Bologna (where he was awarded the title of *dottore* in the same year)³³ was first granted *venia legendi* without pay in 1930 and was later that year appointed *Privatdozent*. In 1936 he became associate professor of legal encyclopaedia (*enciklopedija prava*) and philosophy of law and in 1940 full professor. His academic path was cut short first because he fled from occupied Yugoslavia and eventually joined the Liberation Front (*Osvobodilna fronta*) and offered all the assistance from London, where he

²⁸ Evgenij Spektorski, ZGODOVINA SOCIJALNE FILOZOFIJE, Vol 1 and 2 (1932-1933).

²⁹ The articles are now helpfully collected in Evgen Vasiljevič Spektorski: IZBRANE RAZPRAVE, Pravna fakulteta v Ljubljani and Inštitut Karantanija, Ljubljana 2019.

³⁰ Evgen Spektorski, *Nastanek konstruktivne metode v pravoznanstvu*, Zbornik znanstvenih razprav 10 (1934), pp. 153-177 (and reprint in Evgen Vasiljevič Spektorski: IZBRANE RAZPRAVE, Pravna fakulteta v Ljubljani and Inštitut Karantanija, Ljubljana 2019, pp. 169-196).

³¹ Evgen Vasiljevič Spektorski: IZBRANE RAZPRAVE, Pravna fakulteta v Ljubljani and Inštitut Karantanija, Ljubljana 2019, p. 170.

³² Janez Kranjc, Boris Furlan kot profesor in dekan Pravne fakultete v Ljubljani v dokumentih univerzitetnega arhiva in zapisnikih fakultetnega sveta Pravne fakultete, in: USODA SLOVENSКИH DEMOKRATIČNIH IZOBRAŽENCEV : ANGELA VODE IN BORIS FURLAN, ŽRTVI NAGODETOVEGA PROCESA, Slovenska matica, Ljubljana, 2001, pp. 118-120.

³³ All of the information are retrieved from a meticulous examination of Boris Furlan written by Janez Kranjc; Janez Kranjc, Boris Furlan kot profesor in dekan Pravne fakultete v Ljubljani v dokumentih univerzitetnega arhiva in zapisnikih fakultetnega sveta Pravne fakultete, in: USODA SLOVENSКИH DEMOKRATIČNIH IZOBRAŽENCEV : ANGELA VODE IN BORIS FURLAN, ŽRTVI NAGODETOVEGA PROCESA, Slovenska matica, Ljubljana, 2001, pp. 116-117.

ended up.³⁴ After the Second World War he was reinstated as a professor, elected dean shortly after, only to be arrested in 1947 on (fabricated) charges that he was “an agent of foreign espionage service”.³⁵ He was put on trial (so called Nagode trial, named after the first accused), and condemned to death. On a request for leniency, his sentence was commuted to 20 years and was released due to health problems less than four years later. He never again taught at the Ljubljana Law Faculty.³⁶

Boris Furlan was an original thinker, keenly interested in the process of legal reasoning. In his seminars, he explicitly addressed the problems of legal interpretation and legal causality.³⁷ Drawing mainly from French legal theory (Gény and Duguit) he argued that abstract legal norms can never provide solution to legal disputes.³⁸ There has to exist some additional ingredient to enable legal reasoning to form specific solutions. In a sharp criticism of legal syllogism he pointed out the limitations of such reasoning.³⁹ “Syllogism is therefore a tautology. [...] syllogism cannot help us discover anything that we haven’t known beforehand”.⁴⁰ His original contribution consists in pointing out that legal reasoning starts with minor premiss (*praemissa minor*), some factual situation, for which a lawyer needs to find a provision that controls. This determination of some quality that connects major and minor premiss, is, according to Furlan, not a logical act, but an intuitive one.⁴¹ The successful completion of a syllogism depends on whether “that magical spark of

³⁴ For a more detailed account see Bojan Godeša, Boris Furlan in Osvobodilna fronta, in: USODA SLOVENSКИH DEMOKRATIČNIH IZOBRAŽENCEV : ANGELA VODE IN BORIS FURLAN, ŽRTVI NAGODETOVEGA PROCESA, Slovenska matica, Ljubljana, 2001, pp. 186 sqq.

³⁵ Aleš Gabrič, Boris Furlan – drugič obsojen na smrt, in: USODA SLOVENSКИH DEMOKRATIČNIH IZOBRAŽENCEV : ANGELA VODE IN BORIS FURLAN, ŽRTVI NAGODETOVEGA PROCESA, Slovenska matica, Ljubljana, 2001, pp. 204 sq. In my description of Furlan's subsequent faith, I am relying on this article. For a more detailed account of the so-called “Nagode trial” see Mateja Jeraj, Jelka Melik, KAZENSKI PROCES PROTI ČRTOMIRJU NAGODETU IN SOOBTOŽENIM, Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana 2015 (a lengthy biography of Boris Furlan can be found on pp. 42-50).

³⁶ Mateja Jeraj, Jelka Melik, KAZENSKI PROCES PROTI ČRTOMIRJU NAGODETU IN SOOBTOŽENIM, Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana 2015, pp. 19-20.

³⁷ Marijan Pavčnik, Furlanov prispevek k filozofiji in teoriji prava, in: Boris Furlan: PROBLEM REALNOSTI PRAVA, Pravna fakulteta and Cankarjeva založba, Ljubljana 2002, p. 11.

³⁸ Boris Furlan, Naravna pravna načela (§ 7 avstr. drž. zak.) (Prispevek k problemu popolnosti pravnega reda), in: Slovenski pravnik 45 (1931) 3-5, p. 29 (reprint in: Boris Furlan: PROBLEM REALNOSTI PRAVA, Pravna fakulteta and Cankarjeva založba, Ljubljana 2002, p. 115).

³⁹ Boris Furlan, Teorija pravnega sklepanja in: Zbornik znanstvenih razprav 10 (1934), pp. 44-49 (reprint: pp. 159-163).

⁴⁰ Boris Furlan, Teorija pravnega sklepanja, in: Zbornik znanstvenih razprav 10 (1934), p. 42 (reprint: p. 158).

⁴¹ Boris Furlan, Teorija pravnega sklepanja, in: Zbornik znanstvenih razprav 10 (1934), pp. 47-48 (reprint: pp. 162-163).

recognition”⁴² that would discover or create – Furlan is not clear on that point – between both premisses. What is clear is that he is very much in tune with the most modern jurisprudential discussions about the nature of legal reasoning. Legal interpretation is, for him, a “reproductive synthesis”,⁴³ which transcends the view of judge as a “calculating machine”⁴⁴ and calls for an “intuitive insight”,⁴⁵ which makes each interpretation highly personal, a reflection of “our creative spirit”.⁴⁶

His scholarly encounters with the difficult relations between law and morals were less focused. It seems that in his early work, his position was that “an absolute separation [between law and ethics] is logically erroneous and that norms whose object is human behaviour are not heterologous but homologous and closely related”.⁴⁷ He identifies the idea of law with justice,⁴⁸ but allows that emanations from that idea may take different forms in time and space. At some point in history, he claims, slavery must have corresponded to the idea of justice.⁴⁹ He concedes that “every law is positive and that only positive law exists”,⁵⁰ but conceives of natural law as a kind of regulative criterion, enabling us to assess whether positive law lives up to this ideal.⁵¹ As late as 1931 he still maintains that “legal positivism cannot provide us with a theory of positive law”⁵² and that only “striving towards justice characterizes some fact as legal”.⁵³ Only a year later, relativist inklings, which were already apparent, draw him closer to legal positivism. In his article *Problem realnosti prava* (The Problem of Law’s Reality), he points out what he feels to be a contradiction in natural law thinking, namely, the urgent need for a norm to be posited by someone (which natural law theories cannot point out). “What no one

⁴² Boris Furlan, Teorija pravnega sklepanja, in: Zbornik znanstvenih razprav 10 (1934), p. 48 (reprint: p. 162).

⁴³ Boris Furlan, Naravna pravna načela (§ 7 avstr. drž. zak.) (Prispevek k problemu popolnosti pravnega reda), in: Slovenski pravnik 45 (1931) 3-5, p. 27 (reprint: p. 112).

⁴⁴ Boris Furlan, Naravna pravna načela (§ 7 avstr. drž. zak.) (Prispevek k problemu popolnosti pravnega reda), in: Slovenski pravnik 45 (1931) 3-5, p. 26 (reprint: p. 111).

⁴⁵ Boris Furlan, Teorija pravnega sklepanja in: Zbornik znanstvenih razprav 10 (1934), p. 48 (reprint: p. 163).

⁴⁶ Boris Furlan, Naravna pravna načela (§ 7 avstr. drž. zak.) (Prispevek k problemu popolnosti pravnega reda), in: Slovenski pravnik 45 (1931) 3-5, p. 26 (reprint: p. 111).

⁴⁷ Boris Furlan, Pravo in etika, in: Pravni vestnik 1 (1921) 3-4, p. 20.

⁴⁸ Ibidem, p. 20. See also Gorazd Kušej, Boris Furlan (1894-1957), Rivista internazionale di filosofia del diritto 35 (1958) 6, p. 753.

⁴⁹ Boris Furlan, Pravo in etika, in: Pravni vestnik 1 (1921) 3-4, p. 21.

⁵⁰ Ibidem, p. 21.

⁵¹ Ibidem, p. 22.

⁵² Boris Furlan, Filozofija prava in splošne znanosti o pravu, in: Boris Furlan: PROBLEM REALNOSTI PRAVA, Pravna fakulteta and Cankarjeva založba, Ljubljana 2002, p. 61.

⁵³ Ibidem, p. 62.

perceives, does not exist as a legal command or prohibition.”⁵⁴ “Our conclusions tend towards legal relativism. [...] the nominalism of positivism seems to be more in accord with that specific reality in which legal activity plays out.”⁵⁵ In his jurisprudential investigations, Furlan exhibited remarkable erudition and originality, so we can only speculate what his imprint on Slovenian legal theory and philosophy of law would have been, had it not been for the turbulences of war and injustices of the post-war period that he was subjected to.

After Furlan’s removal from the Faculty of Law, the torch has been passed to Gorazd Kušej (1907-1985),⁵⁶ who has been first appointed *Privatdozent* for theory of state and constitutional law in 1933 and two years later as *Dozent* (assistant professor) for the same field. In 1939 he was promoted to associate professor and in 1945 to full professor. After the Second World War he expanded into jurisprudence and theory of law and taught Introduction to Jurisprudence as an introductory course in the first year of legal studies. His main contribution in the field of legal interpretation in an outline of his views in widely read and studied textbook *Uvod v pravoznanstvo* (Introduction to Jurisprudence).⁵⁷ The outline is rather simple (adopted to the needs of first-year students): Kušej emphasises indeterminacy of abstract legal provisions and the need to spell out the meaning of a provision.⁵⁸ He also points out that this determination “is not a simple mechanical operation”.⁵⁹ Rather, it calls for an active and creative adjustment of provisions to specific cases”.⁶⁰ To this extent, interpretation can also involve shaping the legal order with a view toward its evolution.⁶¹

⁵⁴ Boris Furlan, Problem realnosti prava, in: Zbornik znanstvenih razprav 9 (1932-1933), pp. 32-33 (reprint in: Boris Furlan: PROBLEM REALNOSTI PRAVA, Pravna fakulteta and Cankarjeva založba, Ljubljana 2002, p. 93).

⁵⁵ Boris Furlan, Problem realnosti prava, in: Zbornik znanstvenih razprav 9 (1932-1933), p. 43 (reprint: p. 102).

⁵⁶ For an overview of his life and work, see: Majda Strobl, Akad. prof. dr. Gorazd Kušej, in: Zbornik znanstvenih razprav 38 (1978), pp. 29-38.

⁵⁷ It first appeared as cyclostyled material in 1960 (Gorazd Kušej: Uvod v pravoznanstvo – Učni pripomoček za študente prava I. letnika, Ljubljana 1960) than as a proper textbook (Gorazd Kušej: Uvod v pravoznanstvo, 2nd ed., Višja pravna šola, Maribor 1964 in Gorazd Kušej: Uvod v pravoznanstvo, 2nd ed., Univerza v Ljubljani, Ljubljana 1969; Gorazd Kušej: Uvod v pravoznanstvo, 3rd ed., Univerza v Ljubljani, Ljubljana 1970). It was substantially revised with cooperation from Marijan Pavčnik and Anton Perenič (Gorazd Kušej, Marijan Pavčnik, Anton Perenič: Uvod v pravoznanstvo, Uradni list SR Slovenije, Ljubljana 1984 with subsequent editions and reprints running until 1995).

⁵⁸ Gorazd Kušej: Uvod v pravoznanstvo, 3rd ed., Univerza v Ljubljani, Ljubljana 1970, p. 255.

⁵⁹ Ibidem, p. 255. See also Gorazd Kušej, Pripombe na rob razprave Iva Krbeka »Prilog teoriji o pojmu prava«, in: Pravnik 9 (1954) 1-3, p. 10.

⁶⁰ Gorazd Kušej: Uvod v pravoznanstvo, 3. ed., Univerza v Ljubljani, Ljubljana 1970, p. 257.

⁶¹ Ibidem, p. 257.

III.

In late 1960s Anton Perenič (1941-), a young assistant at the Ljubljana Law Faculty, began exploring diverse topic of legal philosophy and legal theory, among them problems involving legal interpretation. In a telling twist his first approach to this topic was to inquire into the role of ideology in interpretation. The starting point for the article *Misli na temo: interpretacija prava in ideologija*⁶² (Thoughts on the subject: legal interpretation and ideology) was a somewhat blunt statement that “nobody no longer believes that lawyer’s work is really only automatic and mechanical application of abstract and general propositions”. Interpreter enjoys a certain amount of freedom, but his discretion is tempered and restrained by ideology, “which aims to direct the interpreters towards finding and taking into account those values and goals that a politically organised society strives to achieve through law”.⁶³ Perenič sees glimpses of such ideology in positive law itself, in general legal principles (which he regards as “extralegal”) and programmatic norms.⁶⁴ It is clear that he considers legal interpretation to be a creative endeavour.⁶⁵ Tarello’s insight, which Perenič quotes and relies upon, that a norm is a result of interpretative process and not an object of interpretation,⁶⁶ will soon become *locus communis* for contemporary Slovenian legal theory. It becomes clear that legal interpretation cannot be regarded solely as a logical enterprise but has to rely on the statement of “convincing reasons”.⁶⁷ Legal indeterminacy, Perenič claims, which cannot be surpassed by careful legislation or rigorous science can only be tempered by a duty that a judge offers a reasoned decision explaining why she has decided the way she has. It is a call for a “theory of argumentation”.⁶⁸

Marijan Pavčnik (1946-), a slightly younger contemporary of Anton Perenič is today certainly the most internationally accomplished⁶⁹ legal theorist and legal

⁶² Anton Perenič, *Misli na temo: interpretacija prava in ideologija*, in: *Pravnik* 28 (1973) 1-3, p. 24.

⁶³ *Ibidem*, p.24. See also Anton Perenič, *O razlagi prava*, in: *Pravosodni bilten* 2 (1981) 5-6, pp. 11-12.

⁶⁴ Anton Perenič, *Misli na temo: interpretacija prava in ideologija*, in: *Pravnik* 28 (1973) 1-3, pp. 24-25.

⁶⁵ *Ibidem*, pp. 12-15 in Anton Perenič, *Interpretacija in ustvarjalnost*, in: *Zbornik znanstvenih razprav* 42 (1982), p. 195.

⁶⁶ Anton Perenič, *O razlagi prava*, in: *Pravosodni bilten* 2 (1981) 5-6, p. 7.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 7.

⁶⁸ Anton Perenič, *Interpretacija in ustvarjalnost*, in: *Zbornik znanstvenih razprav* 42 (1982), p. 196.

⁶⁹ See, for example, Louis E. Wolcher, *Pavčnik's Theory of Legal Decisionmaking: An Introduction*, in: *Washington Law Review* 72 (1997), pp. 469-480, Marijan Pavčnik and Louis E. Wolcher, *A dialogue on legal theory between a European legal philosopher and his American friend* in: *Texas international law journal* 35 (2000) 3, pp. 335-386.

philosopher of his generation. His two main books, *Argumentacija v pravu*⁷⁰ (Argumentation in Law) and *Teorija prava*⁷¹ (Theory of Law) have been and still are immensely influential in legal practice and frequently quoted in judicial decisions. Some elements of Pavčnik's theory of legal decision-making are widely accepted: a proposition that legal provisions have the potential of being indeterminate⁷² and the insight that this fact necessarily affords the interpreter some latitude in determining the meaning of legal norm.⁷³ His theory of argumentation (also called theory of normative concretisation of law) offers a nuanced analysis of the process by virtue of which judicial decision is shaped.⁷⁴ Both premisses, the author argues, do not come before a judge neatly prepared, they are the result of an intensive intellectual endeavour, which shapes and determines what will count as the major and what as the minor premiss, two elements of syllogism, which Pavčnik regards as determining the underlying structure of legal reasoning. Legal provision, on the one hand, has to be not only derived but oftentimes combined from different elements of a statute or even shaped anew. A similar process underlies the selection of relevant facts from a huge bundle of facts which are together "life case" (*Sachverhalt*). Both processes are heavily influenced by valuation.⁷⁵ His other important contribution is the insight the formation of the two premisses in interconnected and interdependent. The interpreter can determine the major premiss only by considering the relevant facts on the case, but the relevancy of the facts is in turn determined by the legal provision which we take to be operative. This hermeneutical process, which he calls after German legal philosopher Karl Engisch the "value movement to-and-fro" (*Hin- und Herwandern des Blickes*),⁷⁶ lies in the

⁷⁰ First edition: Marijan Pavčnik, *ARGUMENTACIJA V PRAVU*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1991. The last, revised and expanded fourth edition has been published in 2022.

⁷¹ First edition: Pavčnik, Marijan: *TEORIJA PRAVA: PRISPEVEK K RAZUMEVANJU PRAVA*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1997. The last, revised and expanded sixth edition has appeared in 2020.

⁷² Marijan Pavčnik, *Prvine normative konkretizacije prava*, in: *Zbornik znanstvenih razprav* 45 (1985), p. 90 and Marijan Pavčnik, *ARGUMENTACIJA V PRAVU*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1991, p. 20. See also Marijan Pavčnik, *Legal Decisionmaking as a Responsible Intellectual Activity: A Continental Point of View*, *Washington Law Review* 72 (1997) 2, p. 494.

⁷³ Marijan Pavčnik, *Prvine normative konkretizacije prava*, in: *Zbornik znanstvenih razprav* 45 (1985), pp. 98 and Marijan Pavčnik, *ARGUMENTACIJA V PRAVU*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1991, pp. 22-23.

⁷⁴ Marijan Pavčnik, *Prvine normative konkretizacije prava*, in: *Zbornik znanstvenih razprav* 45 (1985), pp. 94-99 and Marijan Pavčnik, *ARGUMENTACIJA V PRAVU*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1991, pp. 27-40.

⁷⁵ Marijan Pavčnik, *Prvine normative konkretizacije prava*, in: *Zbornik znanstvenih razprav* 45 (1985), pp. 96-97, Marijan Pavčnik, *Razlaga kot (re)konstrukcija »misli, ki je v zakonu«*, in: *Zbornik znanstvenih razprav* 47 (1987), pp. 135-136, Marijan Pavčnik, *ARGUMENTACIJA V PRAVU*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1991, pp. 37-39.

⁷⁶ I have followed the translation offered in: Marijan Pavčnik, *Legal Decisionmaking as a Responsible Intellectual Activity: A Continental Point of View*, *Washington Law Review* 72 (1997) 2, p. 496.

heart of legal reasoning. The final spelling out of these two premisses is ultimately certainly not a logical process but a process based on valuation.⁷⁷ Legal decision is therefore not a logical conclusion, but a fruit of argumentative endeavour that has to be laid bare in a reasoned opinion in which a judge justifies each interpretative step in the process.⁷⁸

Pavčnik has also touched upon the fraught relationship between law and morals. On the one hand, he clearly delineates the two normative systems as distinguishable⁷⁹ and on the other allows for moral norms to enter into law and assume legal character.⁸⁰ Perhaps more importantly, following Radbruch, Kaufmann and Alexy, Pavčnik makes “legal correctness” the criterion for some norm to possess the character of legal provision⁸¹ and argues that (extreme) injustice can deprive a legal provision of its legal character and render it invalid.⁸²

Finally, it is worth pointing out at least one legal scholar from younger generation, Andrej Kristan (1979-), who has spent almost all of his professional career abroad⁸³ and has gained considerable international recognition. His first interesting contribution to the philosophy of law is a proposal to understand law as a hypertext (what would amount, he claims, to a paradigm shift), which would allow us to perceive of the same text as offering “plurality of [interpretative] possibilities”⁸⁴ with no clear criteria of correctness. The same motive resurfaces in his doctoral dissertation *Law & Other Enigmas - Tree Arguments in Favour of a Relativist Theory of Legal Discourse*,⁸⁵ where Kristan tried to refute some of the

⁷⁷ Marijan Pavčnik, *Sodba kot soustvarjalni pravni akt*, in: Zbornik znanstvenih razprav 43 (1983), pp. 115-116 and 125-126, Marijan Pavčnik, *Prvine normative konkretizacije prava*, in: Zbornik znanstvenih razprav 45 (1985), pp. 93-94, 98-99 and Marijan Pavčnik, *ARGUMENTACIJA V PRAVU*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1991, p. 22 *et passim*.

⁷⁸ Marijan Pavčnik, *K razpravi o sestavinah pravnega odločanja v konkretnih primerih*, in: *Pravnik* 40 (1985) 11-12, pp. 461-462, Marijan Pavčnik, *Od »uporabljanja prava« k argumentiranemu pravnemu odločanju*, in: *Pravnik* 42 (1987) 3-4, pp. 140-146 and Marijan Pavčnik, *ARGUMENTACIJA V PRAVU*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1991, pp. 23, 37-40, 137 sqq.

⁷⁹ Marijan Pavčnik, *Teorija prava – Prispevek k razumevanju prava*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1997, pp. 229-237 (all the subsequent editions follow essentially the same argument).

⁸⁰ *Ibidem*, pp. 234-237.

⁸¹ *Ibidem*, p. 17.

⁸² *Ibidem*, pp. 481-484.

⁸³ Teaching first at the University of Genoa Law Faculty and now at University of Bologna Law Faculty.

⁸⁴ Andrej Kristan, *Hyperliterature and law : unity of text, diversity of readings*, in: *Crossing borders : law, language, and literature*, World Congress on Philosophy of Law and Social Philosophy, Kraków, Poland 2007, p. 142. Spanish version: *Hiperliteratura y derecho : unidad de texto, diversidad de lecturas*. Dixi (2010), pp. 13-24.

⁸⁵ University of Genoa, supervisor: Professor dr. Cristina Redondo, October 2014. Its spanish translation was published under the title of *Derecho y otros enigmas*, Marcial Pons, Madrid [etc.] 2017.

arguments against sceptical interpretative theories.⁸⁶ The same concern underlies also some of his recent publications.⁸⁷ Kristan also made a contribution to the logical analysis of legal norms that was widely noticed in specialist circles. His *In defense of the expressive conception of norms* is a refutation of critique aimed at the expressive conception of norms, put forward by Carlos E. Alchourrón and Eugenio Bulygin.⁸⁸ His main claim is that – contrary to the prevailing critique – the expressive account is fully able to give an adequate representation of conditional norms thus resurrecting a long abandoned explanation of legal norms as a viable alternative to the prevailing hyletic (or semantic) conception of norms.⁸⁹ It is, notably, a rare if not the only, serious original Slovenian contribution to legal logic to date.

IV

Conclusions are difficult to write, especially if the text is an addendum to the bibliography. Bibliography is a list, and lists can be exhausting, even if they are not exhaustive. Endless catalogue of authors who have tried to offer their contribution can be bewildering, so this note aims at providing a bird's-eye view, accentuate those contributions that have left their mark on Slovenian legal theory and philosophy of law and gloss over those that will not or have yet to make such an impact. Of course, every list excludes as much as it includes.⁹⁰ So is with this note.

⁸⁶ Andrej Kristan, *Law & Other Enigmas - Tree Arguments in Favour of a Relativist Theory of Legal Discourse*, Genoa 2014, esp. pp.

⁸⁷ Andrej Kristan, A paradox of Hart's fallible finality, in: *Analisi e diritto* (2016), pp. 339-344, Andrej Kristan, La correttezza delle interpretazioni decisorie, in: Pierluigi Chiassoni (ed.): *L'ARTE DELLA DISTINZIONE*, vol. 1, Marcial Pons, Madrid [etc.] 2018, pp. 1-9, Andrej Kristan, Another way to meet Hart's challenge, in: Kenneth E. Himma, Miodrag A. Jovanović and Bojan Spaić (ed.): *UNPACKING NORMATIVITY : CONCEPTUAL, NORMATIVE, AND DESCRIPTIVE ISSUES*, Hart, Oxford [etc.] 2018, pp. 177-185. and Andrej Kristan, I due limiti dell'applicazione creativa del diritto : una difesa parziale dello scetticismo radicale, in: *RIFD : rivista internazionale di filosofia del diritto*, 5 (2021) ottobre/dicembre, pp. 747-457.

⁸⁸ Andrej Kristan, En defensa de la concepción expresiva de las normas, *Doxa* (2014) 37, pp. 63-82, Andrej Kristan, V bran izraznemu pojmovanju pravil *Revus* (2014) 22, pp. 67-87 and Andrej Kristan, In defense of the expressive conception of norms, in: Michał Araszkiewicz (ed.): *PROBLEMS OF NORMATIVITY, RULES AND RULE-FOLLOWING*, Springer, Cham 2015, pp. 375-394.

⁸⁹ Andrej Kristan, In defense of the expressive conception of norms, in: Michał Araszkiewicz (ed.): *PROBLEMS OF NORMATIVITY, RULES AND RULE-FOLLOWING*, Springer, Cham 2015, p. 376.

⁹⁰ I have, for example, upon careful consideration and not without second thoughts, decided not to include Marko Novak, Professor at the European Law Faculty, in this brief overview. Although Marko Novak has written some works that undoubtedly address pertinent topics (among others *Pravna argumentacija v pravu*, Planet GV, Ljubljana 2010, second edition: *Pravna argumentacija v teoriji in praksi: integralni pogled na utemeljevanje v pravu*, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2021 and *The logic of legal argumentation: multi-modal perspectives*, Routledge, Abingdon, New York 2024), credible allegations have been publicly made against him regarding plagiarism detected in the first of the listed works (see for a full outline of the scandal: Tilen Štajnpihler Božič, *On Plagiarism and Power Relations in Legal Academia and Legal Education*, *Oñati Socio-legal Series* 7 (2017) 8, pp. 1592-1593. Substantially the same charges have also

A few final observations. First, apparently there are certain topics that are particular close to Slovenian legal theorist and philosophers of law. Even when legal reasoning was not as central a topic as it is in modern legal philosophy, intense examination of exactly these questions has already been under way. This keen interest has not subsided. On the other hand, some topics are almost completely neglected. Apart from a handful of contributions, legal logic, for example, remains on the sidelines. Finally, one common thread is that the small number of Slovenian authors contributing to legal theory and philosophy of law is both a curse and a blessing. A curse, because it for a long time hindered the creation of a community able to sustain a national debate. This, luckily, is slowly improving with the activities of the Society for Legal and Social Philosophy that from 2001 strives to provide just such a platform. But it is also a blessing. Absence of a strong national debate precludes insularity. Almost all of the authors mentioned either engaged in international debate or drew their inspiration from it. In the last year, this trend only intensified, and it offers every hope that the future of legal theory and legal philosophy in Slovenia will be prosperous.

been brought by Marijan Pavčnik, *Teorija prava*, 4th ed., GV Založba 2011, p. 545, n.*). I have, therefore, decided to omit this author's work both from the compiled bibliography and from my discussion for two reasons. Firstly, and most importantly, such a breach of academic ethics cannot be in my view simply overlooked or ignored. It taints the author and his/her work. Secondly, and closely related to the first point, because I am unable to vouch for the originality of the work that I would be obliged to discuss.

Bibliografija slovenačких avtorа (djelomična)

1. ACCETTO, Matej: Razlaga v pravu Evropske unije. - U: Pravne panoge in metodologija razlage prava. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 63-91.
2. ACCETTO, Matej: Vloga pravnih načel v pravni teoriji in praksi. - U: Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review. - 65 (2005), str. 7-26.
3. AHLIN Doljak, Sara: Razlaga gospodarske pogodbe v slovenskem pravu. - U: Pravna praksa : PP : časopis za pravna vprašanja. - 23, 7 (2004), str. 28-30, X-XII.
4. AVBELJ, Matej, Janez Šušteršič, Jernej Letnar Černič, Snežana Šušteršič, Polona Batagelj, Maja Cigoj, Katarina Vatovec, Ana Jevšek Pezdir, Anja Doljak, Kristian Remškar, Maja Stanišič: Ideologija na sodiščih. - Nova Gorica : Nova univerza, 2021. - 309 str.
5. BELE, Ivan: Razlaga kazenskega (materialnega) prava v sodni praksi. - U: Združeno delo : revija za pravo. - 15, 5 (1989), str. 727-733.
6. BELE, Ivan: Uvodna pojasnila k razlagi blanketnih norm v kazenskem pravu. - U: Pravosodni bilten. - 20, 1 (1999), str. 47-62.
7. BELE, Ivan: Zapolnjevanje nedoločnih pravnih pojmov v kazenskem pravu. - U: Podjetje in delo. - 18, 6 (1992), str. 687-693.
8. BOHINC, Rado, Miro Cerar, Barbara Rajgelj: Temelji prava in pravne ureditve : za nepravnike. - Ljubljana: GV založba, 2006. - 625 str.
9. BOŠNJAK, Marko, Posebnosti pravne interpretacije v presoji Evropskega sodišča za človekove pravice. - U: Pravne panoge in metodologija razlage prava. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 37-62.
10. BUGARIČ, Bojan: "Substantive due process" v ameriškem pravu : o interpretaciji in demokraciji. - U: Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review. - 56 (1996), str. 39-58.
11. CERAR, Miro: (I)racionalnost modernega prava. - Ljubljana: Bonex, 2001. - 515 str.
12. CERAR, Miro: (Ne)političnost ustavnega sodstva. - U: Ustavno sodstvo / Marijan Pavčnik (ur.), Arne Mavčič (ur.). - Ljubljana: Cankarjeva založba, 2000. - Str. 349-389.
13. CERAR, Miro: Etični temelji (ustavno)sodnega odločanja. - U: Podjetje in delo. - 37, 6-7 (2011), str. 1264-1274.

14. CERAR, Miro: Etičnost prava in umetna inteligenca. - U: Pravni letopis : zbornik Inštituta za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. - 2024, str. 83-108.
15. CERAR, Miro: Narava pravnih vrednot. - U: Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review. - 61 (2001), str. 5-30.
16. CERAR, Miro: Nekateri pravni in moralni vidiki ugovora vesti. - U: Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review. - 53 (1993), str. 31-48.
17. CERAR, Miro: Pravni občutek in pravno vrednotenje. - U: Gospodarski vestnik. - 27, 6/7 (2001), str. 1131-1140.
18. CERAR, Miro: Pravni občutek. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 59 (1999), str. 27-49.
19. CERAR, Miro: Sodnikova (ne)vezanost na podzakonske splošne akte in exceptio illegalis. - U: Sodniško pravo / Aleš Novak (ur.), Marijan Pavčnik (ur.). - Ljubljana: Lexpera, GV Založba, 2023. - Str. 169-198, 373, 383.
20. CIGOJ, Stojan: Analogija v osebni in premoženjski pravi. - U: Pravniki. - 40, 3-4 (1985), str. 107-120.
21. CIGOJ, Stojan: Vloga morale v jugoslovski pravi (Razvojne tendence v sodni praksi). - U: Teorija in praksa. - 30, 10-12 (1975), str. 393-399.
22. DOLENC, Mile: Razlaga prava na civilnopravnem področju (pogled sodnika). - U: Pravne panoge in metodologija razlage prava. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 155-171, 323, 335-336.
23. FLANDER, Benjamin: Pravno-razlagalna nasprotja (post festum). - U: Pravna praksa : PP : časopis za pravna vprašanja. - 19, 18/19 (2000), str. 29-30, VII-VIII.
24. FLERE, Sergej: Morala in pravo - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 48, 9/10 (1993), str. 411-417.
25. FRIŠKOVEC, Franc: Osnove logike. - Ljubljana : Univerzum, 1980. - 283 str.
26. FRIŠKOVEC, Franc: Sodobna pravna logika in njene filozofsko-ideološke implikacije. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 40 (1980), str. 211-231.
27. FURLAN, Boris: Naravna pravna načela : ([člen] 7 avstr. drž. zak.) : (prispevek k problemu popolnosti pravnega reda). - U: Slovenski pravnik. - 15, 1-2 (1931), str. 18-38.

28. FURLAN, Boris: Naravna pravna načela : ([člen] 7 avstr. drž. zak.) : (prispevek k problemu popolnosti pravnega reda). - U: Slovenski pravnik. - 15, 3-5 (1931), str. 57-74.
29. FURLAN, Boris: Problem pravne kavzalnosti. - Ljubljana : Juridična fakulteta, 1938. - 144 str.
30. FURLAN, Boris: Problem pravne kavzalnosti. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 14 (1938), str. 85-228.
31. FURLAN, Boris: Problem realnosti prava / ur. Marijan Pavčnik. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 2002. - 256 str.
32. FURLAN, Boris: Teorija pravnega sklepanja. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 10 (1933-1934), str. 29-53.
33. FURLAN, Mojca: Delitev oblasti in avtentična razlaga zakona - tokrat 631. člena OZ. - U: Pravna praksa : PP : časopis za pravna vprašanja. - 38, 20 (2019), str. 6-8.
34. GORIČAR, Jože: Hans Kelsen o interpretaciji prava. - U: Pravnik. - 8, 4-6 (1953), str. 177-181.
35. GORKIČ, Primož: Poti načela zakonitosti kot razlagalnega vodila v kazenskem pravu. - U: Pravne panoge in metodologija razlage prava. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 173-196.
36. GREGORIČ, Maja: Primerjalnopravni argument v slovenski ustavnosodni presoji. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 73, 3/4 (2018), str. 175-200, 285-286.
37. IGLIČAR, Albin: Pravnopolitični in nomotehnični problemi avtentične razlage. - U: VI. nomotehnični dnevi : Ljubljana, 21. maj 2008. - Ljubljana : Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti, 2008. - Str. 1-9.
38. JANČAR, Martin: Teleološka razlaga pravnih aktov : (problematika opredelitve cilja in poteka teleološke razlage). - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 57, 4/5 (2002), str. 191-201.
39. JEROVŠEK, Tone: Zapolnjevanje nedoločnih pravnih pojmov v upravnem pravu. - U: Podjetje in delo. -18, 6 (1992), str. 699-705.
40. KERESTEŠ, Tomaž, Martina Repas: The Use of Analogy in the Administrative Law. - U: Lex localis : revija za lokalno samoupravo = journal of local self-government. - 11, 3 (2013), str. 565-581.
41. KERESTEŠ, Tomaž: Ekonomsko vrednotenje v pravu. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 59, 7/9 (2004), str. 379-392.
42. KERESTEŠ, Tomaž: Načelo ignorantio iuris nocet v praksi Ustavnega in Vrhovnega sodišča Republike Slovenije. - U: Teorija in praksa, pravo

- in življenje : liber amicorum Etelka Korpič – Horvat. - Maribor : Univerzitetna založba Univerze ; Tišina : Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija ; Murska Sobota : Pomurska akademska znanstvena unija (PAZU), 2018. - Str. 57-79.
43. KERESTEŠ, Tomaž: Pomen prava kot sistema pravnih pravil. - U: Zbornik Pravne fakultete Univerze v Mariboru. - 1 (2005), str. 63-76.
44. KLAMPFER, Marta: Mednarodne pogodbe kot argument odločitev sodišč. - U: Delavci in delodajalci : [revija za delovno pravo in pravo socialne varnosti]. - 10, 2/3 (2010), str. 245-262.
45. KRABONJA, Andreja: Razlaga podzakonskih predpisov. - U: Pravne panoge in metodologija razlage prava. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 231-274.
46. KRANJC, Janez: Upoštevanje moralnih norm v obligacijskih razmerjih. - U: Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review. - 62 (2002), str. 159-191.
47. KRISTAN, Andrej, Giulia Pravato: Authoritative disagreement. - U: Meta-theory of law / Mathieu Carpentier (ur.). - London: ISTE; Hoboken: John Wiley & Sons, 2022. - Str. 149-178.
48. KRISTAN, Andrej: CIII. URS : o dvakratnosti zaporedoma. - U: Pravna praksa : PP. 8. - 20, br. 3/4 (2001), str. 45-46.
49. KRISTAN, Andrej: Derecho y otros enigmas. - Madrid [etc.]: Marcial Pons, 2017. - 106 str.
50. KRISTAN, Andrej: Híperliteratura y derecho : unidad de texto, diversidad de lecturas. - U: Dixi. - (2010), str. 13-24.
51. KRISTAN, Andrej: Hyperliterature and law : unity of text, diversity of readings. - U: Crossing borders : law, language, and literature / Jeanne Gaakeer (ur.), François Ost (ur.). - 2nd ed. - Nijmegen : Wolf Legal Publishers, 2008. - Str. 137-145.
52. KRISTAN, Andrej: I due limiti dell'applicazione creativa del diritto : una difesa parziale dello scetticismo radicale. - U: RIFD : rivista internazionale di filosofia del diritto. - 5 (2021), str. 747-757.
53. KRISTAN, Andrej: La correttezza delle interpretazioni decisorie. - U: L'arte della distinzione. Vol. 1 / Pierluigi Chiassoni (ur.). - Madrid [etc.] : Marcial Pons, 2018. - Str. 1-9.
54. KRISTAN, Andrej: Pozor tudi na jezikovne šibkosti Ustave. - U: Pravna praksa : PP. - 20, 25 (2001), str. 7.
55. KRISTAN, Andrej: Razlagalne odločbe Ustavnega sodišča RS - z izrecno ustavno podlago?!. - U: Revus : revija za evropsko ustavnost. . - 4 (2005), str. 11-41.

56. KRISTAN, Andrej: Rešitev krize legalizma? : dostopnost in razumljivost kot ustavnosodni pogoj in bitna sestavina pravne varnosti. - U: Pravna praksa : PP. - 22, 26 (2003), str. 36-37.
57. KRISTAN, Andrej: Structuralist semiotics vs. formal logic in the reconstruction of judicial reasoning. - U: Silesian Journal of Legal Studies. - 2 (2010), str. 58-70.
58. KRISTAN, Andrej: Večbesedilna književnost in pravo : enovito besedilo raznoterih bralnih stez. - U: Zapoved in zločin : stičišča prava, književnosti in teorije / ur. Matjaž Jager et al. - 1. izd. - Ljubljana : Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2012. - Str. 40-56.
59. KUŠEJ, Gorazd: Pravo in socialistična družba. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 30, 10/12 (1975), str. 393-399.
60. KUŠEJ, Rado, Marijan Pavčnik, Anton Perenič: Uvod v pravoznanstvo. - Ljubljana : Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, 1984. - 320 str.
61. KUŠEJ, Rado, Marijan Pavčnik, Anton Perenič: Uvod v pravoznanstvo. - Ljubljana : Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, 1986. - 320 str.
62. KUŠEJ, Rado, Marijan Pavčnik, Anton Perenič: Uvod v pravoznanstvo. - 2. spremenjena in dopolnjena izd. - Ljubljana : Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, 1989. - 310 str.
63. KUŠEJ, Rado, Marijan Pavčnik, Anton Perenič: Uvod v pravoznanstvo. 3. spremenjena in dopolnjena izd. - Ljubljana : Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, 1992. - 283 str.
64. KUŠEJ, Rado, Marijan Pavčnik, Anton Perenič: Uvod v pravoznanstvo. - 3. spremenjena in dopolnjena izd. - Ljubljana : Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, 1996. - 283 str.
65. KUŠEJ, Rado, Marijan Pavčnik, Anton Perenič: Uvod v pravoznanstvo. 3. spremenjena in dopolnjena izd. - Ljubljana : Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, 1998. - 283 str.
66. KUŠEJ, Rado: Časovna veljavnost pravnih pravil in "vacatio legis". - U: Slovenski pravnik. - 58, 7-12 (1944), str. 113-125.
67. KUŠEJ, Rado: Uvod v pravoznanstvo : (skripta) - Ljubljana : Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta, 1966. - 291 str.
68. KUŠEJ, Rado: Uvod v pravoznanstvo : (učni pripomoček) - Ljubljana : Pravna fakulteta, 1976. - 331 str.
69. KUŠEJ, Rado: Uvod v pravoznanstvo. - Maribor : Univerza v Mariboru, Višja pravna šola, 1980. - 222 str.

70. LOGAR, Nataša: Raba slovarjev v slovenski sodni praksi. - U: Teorija in praksa : revija za družbena vprašanja. - 57, poseban br. (jan.-feb. 2020), str. 89-108, 172.
71. MAVČIČ, Arne, Marijan Pavčnik: Temeljne pravice in razlagalna vrednost ustave. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 47, 6/8 (1992), str. 271-290.
72. MAVČIČ, Arne: Interpretacija ustave zakonov in drugih pravnih norm v praksi ustavnih sodišč, zlasti ustavnega sodišča SR Slovenije. - U: Združeno delo. - 15, 6 (1989), str. 738-746.
73. NAHTIGAL, Matjaž: Jezik, pravo, semiotika. - U: Pravniki. - 46, 9-10 (1991), str. 437-453.
74. NERAD, Sebastian: Ustavno sodišče kot razlagalec in ustvarjalec ustave. - U: Pravne panoge in metodologija razlage prava. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 122-154.
75. NOVAK, Aleš: Interpretativni pluralizem. - U: Pravne panoge in metodologija razlage prava. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 275-304.
76. NOVAK, Aleš: Pojemovna jurisprudenca nekoč in danes. - U: Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review. - 69 (2009), 171-201.
77. NOVAK, Aleš: Pravo v iskanju morale. - U: Dialogi. - 44, 1/2 (2008), str. 44-63.
78. NOVAK, Aleš: Pravo, vtakano v naravo človeka in družbe : Fullerjevo iskanje novega naravnega prava. - U: Moralnost prava / Lon L. Fuller. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2015. - Str. 17-69.
79. NOVAK, Marko: Pomen morale v pravu: o relativnosti ločitvene teze. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 61, 1/3 (2006), str. 5-26.
80. PAVČNIK, Marijan, Louis E. Wolcher: A dialogue on legal theory between a European legal philosopher and his American friend. - U: Texas international law journal. - 35, 3 (2000), str. 335-386.
81. PAVČNIK, Marijan: "Rechtsanwendung" oder normative Konkretisierung des Gesetzes?. - U: Archiv für Rechts und Sozialphilosophie. - 53 (1994), str. 171-178.
82. PAVČNIK, Marijan: (Nekatere) zagonetke razlage zakonov. - U: Pravna praksa : PP. - 41, 1/2 (2022), str. 10-12.
83. PAVČNIK, Marijan: (Organische) Rechtslücken : (über die Natur der Rechtslücken). - U: Archiv für Rechts und Sozialphilosophie. - 94, 2 (2008), str. 202-218.

84. PAVČNIK, Marijan: (Razlagalni) pomen pravnih načel. - U: Pravna praksa : PP. - 38, 47 (2019), str. 6-7.
85. PAVČNIK, Marijan: Analogija. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 45, 1/2 (1990), str. 31-37.
86. PAVČNIK, Marijan: Argument der Grundrechte. - U: Archiv für Rechts und Sozialphilosophie. - 58 (1995), str. 137-148.
87. PAVČNIK, Marijan: Argument pravne države. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 59, 4/6 (2004), str. 129-139.
88. PAVČNIK, Marijan: Argument razumevanja in utemeljevanja. - U: Pravna praksa : PP. - 43, 3 (2024), str. 16.
89. PAVČNIK, Marijan: Argument temeljnih pravic : razlaga ustave - na primeru Republike Slovenije. - U: Teorija in praksa : revija za družbena vprašanja. - 30, 9-10 (1993), str. 890-898.
90. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu : (od življenjskega primera do pravne odločitve). - Ljubljana : Cankarjeva založba, 1991. - 336 str.
91. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu : (od življenjskega primera do pravne odločitve). - Ponatis 1. izd. [i. e.] 2. natis. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 1998. - 347 str.
92. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu : (od življenjskega primera do pravne odločitve). - 1. izd. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 2002. - 347 str.
93. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu : (od življenjskega primera do pravne odločitve). - 2. spremenjena in dopolnjena izd. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 2004. - 460 str.
94. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu : (od življenjskega primera do pravne odločitve). - U: Teorija in praksa : revija za družbena vprašanja. - 28, 5/6 (1991), str. 518-529.
95. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu : od življenjskega primera do pravne odločitve. - 3., spremenjena in dopolnjena izd. - Ljubljana : GV založba, 2013. - 540 str.
96. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu : od življenjskega primera do pravne odločitve. - 3., spremenjena in dopolnjena izd. - Ljubljana : GV založba, 2019. - 540 str.
97. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu : od življenjskega primera do pravne odločitve. - 4., pregledana in dopolnjena izd. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - 560 str.
98. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 49 (1989), str. 133-160.

99. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (1), Vrste argumentov v pravu. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 3 (1991), str. 16.
100. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (10), Argumentum a contrario. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 13 (1991), str. 15.
101. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (11), Še nekateri prepričevalni argumenti. - U: Pravna praksa : PP. - 10, br. (1991), str. 9.
102. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (12), Zunanji in notranji sistem. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 15 (1991), str. 16.
103. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (13), Pomen zgodovinskega konteksta. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 16 (1991), str. 18.
104. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (14), Argument namena. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 17 (1991), str. 16.
105. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (15), Prepoznavanje kot temelj pravne odločitve. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 18 (1991), str. 16.
106. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (16), "Narava stvari" kot tertium comparationis. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 19 (1991), str. 20.
107. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (17), Tipična norma in tipični primer kot vezna člena. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 20 (1991), str. 17.
108. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (18), Od pojmovne, prek interesne do vrednostne jurisprudence. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 21 (1991), str. 9.
109. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (19), Normativna konkretizacija namesto "uporabljanja prava". - U: Pravna praksa : PP. - 10, 22 (1991), str. 15.
110. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (2), Konkretni dejanski stan. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 4 (1991), str. 13.
111. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (20), Ena ali več možnih rešitev?. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 23/24 (1991), str. 17.
112. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (3), Zakonski dejanski stan. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 5 (1991), str. 16.
113. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (4), Narava jezikovne razlage. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 6 (1991), str. 13.
114. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (5), Zakonski jezik. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 7 (1991), str. 17.

115. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (6), Logična razlaga. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 8 (1991), str. 16.
116. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (7), Argumentum a cohaerentia. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 9 (1991), str. 19.
117. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (8), Argumentum a simili ad simile. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 10/11 (1991), str. 26.
118. PAVČNIK, Marijan: Argumentacija v pravu. (9), Pomen zakonske in pravne analogije. - U: Pravna praksa : PP. - 10, 12 (1991), str. 15.
119. PAVČNIK, Marijan: Argumentierte Rechtsentscheidung statt Ideologie der "Rechtsanwendung". - U: Archiv für Rechts und Sozialphilosophie. - 74, 2 (1988), str. 153-167.
120. PAVČNIK, Marijan: Begründung der gerichtlichen Entscheidungen - Bewertung und Empfehlung. - U: Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung / Luboš Tichý (ur.), Pavel Holländer (ur.), Alexander Bruns (ur.). - Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011. - Str. 363-370.
121. PAVČNIK, Marijan: Begründung der gerichtlichen Entscheidungen : unter besonderer Berücksichtigung der Situation in Slowenien. - U: Formalising jurisprudence = Formalisierung der Jurisprudenz : Festschrift für Hajime Yoshino : liber amicorum / Erich Schweighofer (ur.) et al. - Bern: Weblaw, 2019. - Str. 237-246.
122. PAVČNIK, Marijan: Beitrag zum case : Ideologie der Rechtswendung versus argumentierte Rechtsentscheidung. - U: Synthesis philosophica : international edition of the journal Filozofska istraživanja. International ed. - 3 (1988), str. 311-318.
123. PAVČNIK, Marijan: Beitrag zum case : Ideologie der Rechtswendung versus argumentierte Rechtsentscheidung. - U: Archiv für Rechts und Sozialphilosophie. - 40 (1991), 111-115.
124. PAVČNIK, Marijan: Constitutional interpretation. - U: Archiv für Rechts und Sozialphilosophie. - 110 (2007), str. 75-189.
125. PAVČNIK, Marijan: Časovnost razlage zakona. - U: Časovnost razlage zakona / ur. Marijan Pavčnik, Tilen Štajnpihler Božič. - Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2018. - Str. 11-32, 163,169.
126. PAVČNIK, Marijan: Časovnost razlage zakona. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 72, 7/8 (2017), str. 471-494, 591-592.
127. PAVČNIK, Marijan: Čemu razprava o jeziku in pravu?. - U: Podjetje in delo. - 28, 6-7 (2002), str. 1041-1050.

128. PAVČNIK, Marijan: Das "Hin- und Herwandern des Blickes" : (über dir Natur der Gesetzesanwendung). - U: Slovenian law review. - 5, 1/2 (2008), 31-44.
129. PAVČNIK, Marijan: Das "Hin- und Herwandern des Blickes" : (Über die Natur der Gesetzesanwendung). - U: Gerechtigkeit - Theorie und Praxis = Justice - theory and practice / Shing-I Liu (ur.), et al. - Baden-Baden: Nomos, 2011. - Str. 157-171.
130. PAVČNIK, Marijan: Das "Hin- und Herwandern des Blickes" : zur Natur der Gesetzesanwendung. - U: Rechtstheorie. - 39, 4 (2008), str. 557-572.
131. PAVČNIK, Marijan: Die Gesetzesauslegung als (re)produktiver Akt. - U: Strukturen und Symbole des Rechts = Festschrift für Friedrich Lachmayer : liber amicorum / Günther Schefbeck (ur.), Hanna Maria Kreuzbauer (ur.), Meinrad Handstanger (ur.). - Bern: Weblaw, 2023. - Str. 411-419.
132. PAVČNIK, Marijan: Enotnost v različnosti, različnost v enotnosti. - U: Pravne panoge in metodologija razlage prava. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 17-35.
133. PAVČNIK, Marijan: Enotnost v različnosti, različnost v enotnosti. - U:: Pravne panoge in metodologija razlage prava / ur. Aleš Novak, Marijan Pavčnik. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba. - Str. 17-35, 317, 329.
134. PAVČNIK, Marijan: Glose k nekaterim ustavnosodnim argumentom. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 54, 9/10 (1999), str. 547-552.
135. PAVČNIK, Marijan: Glose k utemeljitvam sodnih odločitev. - U: Vatovčev zbornik / Slavko Splichal (ur.). - Ljubljana : Evropski inštitut za komuniciranje in kulturo ; Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, 2001. - Str. 133-139.
136. PAVČNIK, Marijan: Glose ob sodniškem pravu. - U: Pravna praksa : PP. - 35, 34 (2016), str. 15-17.
137. PAVČNIK, Marijan: Glose ob sodniškem pravu. - U: Sodniško pravo / Aleš Novak (ur.), Marijan Pavčnik (ur.). - Ljubljana: Lexpera, GV Založba, 2023. - Str. 19-35, 369, 379.
138. PAVČNIK, Marijan: In claris non fit interpretatio : (Ob volilni odločbi Ustavnega sodišča RS). - U: Pravna praksa : PP. - 33, 26 (2014), str. 3.
139. PAVČNIK, Marijan: Interpretation and understanding of the constitution : (on the example of Slovenian Constitution and the practice of the Slovenian Constitutional Court). - U: Teoria i praktyka wykładni prawa / Piotr Winczorek (ur.). - Warszawa: Liber, 2005. - Str. 175-209.

140. PAVČNIK, Marijan: Interpretation as a value (re)construction of the legal norm. - U: *Baltic journal of law & politics*. - 9, 2 (2016), str. 43-55.
141. PAVČNIK, Marijan: Interpretative importance of legal principles for the understanding of legal texts. - U: *Archiv für Rechts und Sozialphilosophie*. - 101 (2015), str. 52-59.
142. PAVČNIK, Marijan: Iskanje in utemeljevanje smisla. - U: *Pravna praksa : PP*. - 43, 1/2 (2024), str. 8-10.
143. PAVČNIK, Marijan: Jezik prava : (ob izidu Pravnega terminološkega slovarja). - U: *Pravna praksa : PP*. - 37, 18 (2018), str. 6-7.
144. PAVČNIK, Marijan: Jezikovnost prava : razčlenitev nekaterih odprtih vprašanj. - U: *Med jasnostjo in nedoločenostjo : pravna terminologija v zgodovini, teoriji in praksi / Mateja Jemec Tomazin (ur.), et al.*. - Ljubljana: Lexpera, GV založba: Pravna fakulteta, 2019. - Str. 87-109, 437, 487-488.
145. PAVČNIK, Marijan: Juristisches Entscheiden als intellektuell verantwortliche Aktivität. - U: *Rechtsstaatliches Strafrecht : Festschrift für Ulfrid Neumann zum 70. Geburtstag / Frank Saliger (ur.), Sabit Osman Isfen (ur.)*. - Heidelberg: C. F. Müller, 2017. - Str. 295-308.
146. PAVČNIK, Marijan: Juristisches Verstehen und Entscheidung : vom Lebenssachverhalt zur Rechtsentscheidung : ein Beitrag zur Argumentation im Recht. - Wien ; New York: Springer, 1993. - 182 str.
147. PAVČNIK, Marijan: K razpravi o sestavinah pravnega odločanja v konkretnih primerih. - U: *Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso*. - 40, 11/12 (1985), str. 455-462.
148. PAVČNIK, Marijan: Legal decisionmaking as a responsible intellectual activity: a continental point of view. - U: *Washington law review*. - 72, 2 (1997), str. 481-504.
149. PAVČNIK, Marijan: Mera pravne odločitve. - U: *Pravna praksa : PP*. - 34, 11/12 (2015), str. 3.
150. PAVČNIK, Marijan: Morala kot vir prava. - U: *Pravnik*. - 37, 7-8 (1982), str. 191-203.
151. PAVČNIK, Marijan: Narava avtentične razlage zakona. - U: *Pravna praksa : PP*. - 40, 26/27 (2021), str. 19-20.
152. PAVČNIK, Marijan: Natur und Grenzen der Analogie im jugoslawischen Strafrecht unter besonderer Berücksichtigung der politischen Straftaten. WGO. - U: *Monatshefte für osteuropäisches Recht*. - 29, 5 (1987), str. 257-276.

153. PAVČNIK, Marijan: Neodvisnost sodstva : sodnikova odgovorna dejanja šele ustvarjajo pravo : nekaj vidikov, mimo katerih ne bi smela niti nova ustava. - U: Naši razgledi : NR. - 40, 20 (1991), str. 575-576.
154. PAVČNIK, Marijan: Normativna konkretizacija ustave in zakonov: nekatere teze za razpravo. - U: Pravna praksa : PP. - 43, 4 (2024), str. 8-9.
155. PAVČNIK, Marijan: Normativna konkretizacija zakona : (prispevek k teoriji argumentacije v pravu). - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 49, 4/6 (1994), str. 105-115.
156. PAVČNIK, Marijan: Ob rob razmerju med sodno funkcijo in (samoupravnim) pravom. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 35, 10/12 (1980), str. 303-310.
157. PAVČNIK, Marijan: Od "uporabljanja prava" k argumentiranemu pravnemu odločanju. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 40, 3/4 (1987), str. 127-146.
158. PAVČNIK, Marijan: Okrog "pravnega silogizma". - U: Zbornik za teorijo prava. - Beograd : SANU, 1990. - Str. 327-334.
159. PAVČNIK, Marijan: Okrog "pravnega silogizma" : (odgovor prof. Lukiću in odpiranje novih vprašanj). - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 45, 3/4 (1990), str. 113-119.
160. PAVČNIK, Marijan: One or more possible solutions? : (contribution to legal reasoning). - U: Chaim Perelman et la pensée contemporaine / Guy Haarscher (ur.). - Bruxelles : Bruylant, 1993.
161. PAVČNIK, Marijan: Onkraj pravnega pozitivizma : (odziv na Antigonin izziv). - U: Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review. - 58 (1998), str. 253-279.
162. PAVČNIK, Marijan: Političnost pravnega odločanja. - U: Pravna praksa : PP. - 42, 26 (2023), str. 6.
163. PAVČNIK, Marijan: Pravično "uporabljanje prava". - U: Pravosodni bilten. - 23, 3 (2002), str. 9-13.
164. PAVČNIK, Marijan: Pravne praznine : (od klasičnih praznin v zakonu do pravnih praznin v širšem pomenu besede). - U: Pravosodni bilten. - 22, 3 (2001), str. 67-81.
165. PAVČNIK, Marijan: Pravne praznine : glosa k osnutku zakona o sodiščih. - U: Pravna praksa : PP. - 12, 21 (1993), str. 2-3.
166. PAVČNIK, Marijan: Pravni pozitivizem. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 52, 6/8 (1997), str. 317-333.

167. PAVČNIK, Marijan: Pravo in jezik. - U: Ampak : mesečnik za kulturo, politiko in gospodarstvo. - 4, 1 (2003), str. 29-30.
168. PAVČNIK, Marijan: Prilog interpretaciji pravnih akata : priroda analogije i njezine granice u krivičnom pravu. - U: Filozofska istraživanja. - 7, 1 (1987), str. 211-226.
169. PAVČNIK, Marijan: Prilog raspravi o primeni prava. - U: Pravni život. - 35, 8-9 (1985), str. 775-796.
170. PAVČNIK, Marijan: Prispevek k teoriji argumentacije v pravu. - U: Anthropos : časopis za psihologijo in filozofijo ter za sodelovanje humanističnih ved. - 18, 1/3 (1988), str. 84-94.
171. PAVČNIK, Marijan: Prvine normativne konkretizacije prava : (prispevek k razpravi o uporabljanju prava). - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 45 (1985), str. 89-106.
172. PAVČNIK, Marijan: Questioning the nature of gaps in the law : [(organic) gaps in the law]. - U: I-lex. - 16 (2012), str. 119-128.
173. PAVČNIK, Marijan: Razlaga (razumevanje) ustave. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 58, 6/8 (2003), str. 363-388.
174. PAVČNIK, Marijan: Razlaga kot (re)konstrukcija "misli, ki je v zakonu" : (vprašanje razlage splošnih pravnih aktov v postopku njihove normativne konkretizacije). - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 47 (1987), str. 129-148.
175. PAVČNIK, Marijan: Razlaga kot (re)produktivno dejanje : (vprašanje razlage splošnih pravnih aktov v postopku njihove normativne konkretizacije). - U: Dialogi. - 25, 2-3/4 (1989).
176. PAVČNIK, Marijan: Razlaga kot vrednotna (re)konstrukcija pravnega pravila. - U: Razsežnosti zasebnega prava : liber amicorum Ada Polajnar Pavčnik / ur. Damjan Možina, Ana Božič-Penko. - Ljubljana: Pravna fakulteta, 2017. - Str. 349-358, 380-381.
177. PAVČNIK, Marijan: Razlaga zakona : za odgovorno pravno odločanje. - U: Naši razgledi : NR. - 39, 3 (1990), str. 68-69.
178. PAVČNIK, Marijan: Razlagalna in vrednotna moč Ustavnega sodišča. - U: Pravna praksa : PP. - 41, 25 (2022), str. 7.
179. PAVČNIK, Marijan: Razlagalne razsežnosti ustave. - U: Nova revija : mesečnik za kulturo. - 22, 256/257/258 (2003), str. 325-330.
180. PAVČNIK, Marijan: Razlagalni argumenti. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 46, 6/8 (1991), str. 229-245.
181. PAVČNIK, Marijan: Razlagalni razmislek ob dnevu ustavnosti. - U: Pravna praksa : PP. - 35, 1 (2016), str. 6-7.

182. PAVČNIK, Marijan: Razlagalnost ustave in zakonov. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 70, 11/12 (2015), str. 763-769, 879-880.
183. PAVČNIK, Marijan: Razlagalno-utemeljevalna stališča. - U: Odvetnik : glasilo Odvetniške zbornice Slovenije. - 23, 1 (2021), str. 7-12.
184. PAVČNIK, Marijan: Razumevanje temeljnih (človekovih) pravic. - U: Temeljne pravice / ur. Marijan Pavčnik, Ada Polajnar-Pavčnik, Dragica Wedam-Lukić. - Ljubljana: Cankarjeva založba, 1997. - Str. 84-116.
185. PAVČNIK, Marijan: Recht und Sprache : Strukturierung einiger offener Fragen. - U: Linguistica. - 53, 2 (2013), str. 253-263.
186. PAVČNIK, Marijan: Samozadostnost jezikovne razlage. - U: Pravna praksa : PP. - 42, 24 (2023), str. 16-17.
187. PAVČNIK, Marijan: Sodba kot soustvarjalni pravni akt. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 43 (1983), str. 113-126.
188. PAVČNIK, Marijan: Sodna funkcija v luči ustavne ureditve. - U: Teorija in praksa : revija za družbena vprašanja. - 11, br. 9/10 (1974), str. 970-982.
189. PAVČNIK, Marijan: Sodniško pravo. - U: Pravna praksa : PP. - 42, 1/2 (2023), str. 12-13.
190. PAVČNIK, Marijan: Sprejemanje in utemeljevanje pravnih odločitev. - U: Pravosodni bilten. - 20, 1 (1999), str. 7-26.
191. PAVČNIK, Marijan: Sprejemanje in utemeljevanje pravnih odločitev. - U: Pravosodni bilten. - 20, 2 (1999), str. 7-26.
192. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava : prispevek k razumevanju prava. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 1997. - 559 str.
193. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava : prispevek k razumevanju prava. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 1999. - 559 str.
194. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava : prispevek k razumevanju prava. - 2., pregledana in dopolnjena izd. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 2001. - 627 str.
195. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava : prispevek k razumevanju prava. - 3. razširjena, sprem. in dop. izd. - Ljubljana : GV založba, 2007. - 804 str.
196. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava : prispevek k razumevanju prava. - 4., pregledana in dopolnjena izd. - Ljubljana : GV založba, 2011. - 603 str.
197. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava : prispevek k razumevanju prava. - 4., pregledana in dopolnjena izd. - Ljubljana : GV založba, 2013. - 603 str.

198. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava : prispevek k razumevanju prava. - 5., pregledana in dopolnjena izd. - Ljubljana : IUS Software, GV založba, 2015. - 662 str.
199. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava : prispevek k razumevanju prava. - 6., pregledana in dopolnjena izd. - Ljubljana: Lexpera, GV založba, 2020. - 681 str.
200. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava. IX, Utemeljitev razlagalne odločitve. - U: Pravna praksa : PP. - 16, 25 (1997), str. 26-27.
201. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava. VII, Razlaga (splošnih) normativnih pravnih aktov. - U: Pravna praksa : PP. - 16, 23 (1997), str. 31-32.
202. PAVČNIK, Marijan: Teorija prava. VIII, Razlaga ustave. - U: Pravna praksa : PP. - 16, 24 (1997), str. 43-44.
203. PAVČNIK, Marijan: The importance of legal principles. - U: Actions, norms, values : discussions with Georg Henrik von Wright / Georg Meggle (ur.), Andreas Wojcik (ur.). - Berlin ; New York: de Gruyter, 1999. - Str. 285-290.
204. PAVČNIK, Marijan: The issue of interpretation priority : law as a system of principles and rules. - U: Rechtsphilosophie. - 9, 1 (2023), str. 88-98.
205. PAVČNIK, Marijan: The principle of proportionality : (theses for discussion). - U: Fǎ zhéxué yu fǎ shèhuì xué lùn cóng. - Beijing : Beijing University Press, 2011. - Str. 161-167.
206. PAVČNIK, Marijan: Tumačenje opšteg pravnog akta : za odgovorno pravno odločevanje. - U: Zbornik radova - Pravni fakultet u Novom Sadu. - 23, 4 (1989), str. 144-156.
207. PAVČNIK, Marijan: Über die Natur der Rechtslücken. - U: Auf dem Weg zur Idee der Gerechtigkeit : Gedenkschrift für Ilmar Tammelo / Raimund Jakob (ur.). - Wien; Berlin; Münster: Lit Verlag, 2009. - Str. 101-109.
208. PAVČNIK, Marijan: Ustavnoskladna razlaga (zakona). - U: (Ustavno)sodno odločanje / ur. Aleš Novak, Marijan Pavčnik. - Ljubljana: GV založba, 2013. - Str. 65-101.
209. PAVČNIK, Marijan: Ustavnoskladna razlaga (zakona). - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 67, 7/8 (2012), str. 497-524, 633-634.
210. PAVČNIK, Marijan: Utemeljitev pravne odločitve : ena ali več možnih rešitev?. - U: Naši razgledi : NR. - 39, 20 (1990), str. 577-578.

211. PAVČNIK, Marijan: Verfassungsauslegung am Beispiel der Grundrechte in der neuen Slowenischen Verfassung. - U: WGO. Monatshefte für osteuropäisches Recht. - 35, 6 (1993), str. 345-356.
212. PAVČNIK, Marijan: Vloga sodnika. - U: Razgledi : tako rekoč intelektualni tabloid. - 24 (1997), str. 4.
213. PAVČNIK, Marijan: Vprašanje analogije v kazenskem pravu. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 41, 3/4 (1986), str. 133-152.
214. PAVČNIK, Marijan: Vprašanje razlagalnega prvenstva : (Pravo kot sistem načel in pravil). - U: Odsev dejstev v pravu : da mihi facta, dabo tibi ius : liber amicorum Janez Kranjc / ur. Marko Kambič, Katja Škrubej, Matej Accetto. - Ljubljana : Pravna fakulteta, 2019. - Str. 323-340.
215. PAVČNIK, Marijan: Why discuss gaps in the law?. - U: Ratio juris : an international journal of jurisprudence and philosophy law. - 9 (1996), str. 72-84.
216. PAVČNIK, Marijan: Zakon je pametnejši od zakonodajalca, razlagalec od obeh. - U: Razgledi : tako rekoč intelektualni tabloid. - 22 (1994), str. 16-17.
217. PAVČNIK, Marijan: Zeit und Rechtsprechung : (Strukturierung einiger offener Fragen). - U: Právo a ideál dobra a spravodlivosti : pocta Pavlovi Holländerovi k 70. narodeninám : zborník vedeckých prác / Marta Tóthová (ur.), Dominik Šoltys (ur.). - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta, 2023. - Str. 45-55.
218. PAVČNIK, Marijan: Zeit und Rechtsprechung : (Strukturierung einiger offener Fragen). - U: Súdna moc v právnom štáte : pocta Alexandrovi Bröstlovi k 70. narodeninám : zborník vedeckých prác / Gabriela Dobrovičová (ur.), Marta Breichová Lapčáková (ur.). - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta, 2023. - Str. 71-81.
219. PAVČNIK, Marijan: Zeitlichkeit der Rechtsprechung : Strukturierung einiger offener Fragen. - U: Rechtsatheorie. - 49, 1 (2018), str. 101-112.
220. PEČARIČ, Mirko: A Bayesian improvement of the proportionality principle. - U: Ratio juris : an international journal of jurisprudence and philosophy law. - 35, 4 (2022), str. 419-436.
221. PEČARIČ, Mirko: Canons of interpretation as substitutes of causation in the public administration's rulemaking. - U: Lex localis - Journal of Local Self-Government Annual Conference 2015 - 13, 3 (2015), str. 453-483.

- 222. PEČARIČ, Mirko: Confirmation of standards of proof through Bayes theorem. - U: Archiv für Rechts und Sozialphilosophie. - 106, 4 (2020), str. 532-553.
- 223. PEČARIČ, Mirko: Diagram rules as a challenge in complex regulation. - U: Global jurist. - 16, 1 (2016), str. 27-50.
- 224. PEČARIČ, Mirko: Interpretacija zakonov - zatočišče zakonodajalca v azilu sodišča?. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 62, 9/10 (2007), str. 557-577.
- 225. PEČARIČ, Mirko: Legal principles as extrapolated reality. - U: Archiv für Rechts und Sozialphilosophie. - 104, 3 (2018), str. 397-420.
- 226. PEČARIČ, Mirko: Universal capacity to generalise legal principles by combining reason, logic, morals and their counterparts. - U: The theory and practice of legislation. - 3, 1 (2015), str. 1-22.
- 227. PERENIČ, Anton: "Narava stvari" v sodobni filozofiji prava. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 27, 10-12 (1972), str. 375-387.
- 228. PERENIČ, Anton: Funkcija prava v moderni družbi. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 35 (1972), str. 237-258.
- 229. PERENIČ, Anton: Interpretacija in ustvarjalnost. - U: Zbornik za teorijo prava, Beograd. - 3 (1987), str. 79-91.
- 230. PERENIČ, Anton: Interpretacija in ustvarjalnost. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 42 (1982), str. 187-197.
- 231. PERENIČ, Anton: Misli na temo : interpretacija prava in ideologija. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 28, 1-3 (1973), str. 22-28.
- 232. PERENIČ, Anton: O polaznim osnovama aksiološkijskega metoda u pravu. -U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 30, 5-6 (1985), str. 662-668.
- 233. PERENIČ, Anton: O razlagi prava. - U: Pravosodni bilten. - 5/6 (1981), str. 4-19.
- 234. PERENIČ, Anton: Poglavitne smeri določanja bistva prava v zgodovini pravne misli. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 36 (1976), str. 235-251.
- 235. PERENIČ, Anton: Pravo. - Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1993. - 167 str.
- 236. PERENIČ, Anton: Prispevek posebnih pravnih disciplin k oblikovanju razlagalnih metod. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 48 (1988), str. 127-142.

- 237. PERENIČ, Anton: Prispevki za teorijo prava. - Ljubljana : Pravna fakulteta : Center za samoupravno normativno dejavnost, 1983. - 167 str.
- 238. PERENIČ, Anton: Razumno in nerazumno v pravu po Perelmanu. - U: Pravniki : revija za pravno teorijo in prakso. - 41, 5/7 (1986), str. 317-323.
- 239. PERENIČ, Anton: Relativna samostojnost prava : (Prispevek k marksistični teoriji prava). - Ljubljana : Univerzum, 1981. - 148 str.
- 240. PERENIČ, Anton: Specifične lastnosti modernega prava. - Zbornik znanstvenih razprav. - 38(1978), str. 147-209.
- 241. PERENIČ, Anton: Še o odnosu med pravom in moralo. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 41 (1981), str. 203-220.
- 242. PERENIČ, Anton: Uvod v pravo. - Ljubljana : Ministrstvo za notranje zadeve, 2002. - 211 str.
- 243. PITAMIC, Leonid(as): Interpretation und Wortbedeutungswandel. - U: Zeitschrift für öffentliches Recht. - 18, 4 (1938), str. 426-437.
- 244. PITAMIC, Leonid(as): Zur Lehre von der richterlichen Funktion. - U: Gesellschaft, Staat und Recht : Festschrift gewidmet Hans Kelsen zum 50. Geburtstage. - Wien : J. Springer, 1931. - Str. 295-308.
- 245. PITAMIC, Leonid: A Treatise on the State. - Baltimore : J. H. Furst, 1933. - 301 str.
- 246. PITAMIC, Leonid: A Treatise on the State. - Ljubljana: Ljubljana : Ministry of Justice, 2008. - 301 str.
- 247. PITAMIC, Leonid: Das freie Ermessen (Diskreciona ocjena). Von Dr. Ivo Krbek. Herausgegeben von der jugoslawischen Akademie der Wissenschaften und Künste. - U: Zeitschrift für öffentliches Recht. - 20, 1 (1940), str. 135-137.
- 248. PITAMIC, Leonid: Država. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 1996. - 506 str.
- 249. PITAMIC, Leonid: Država. - Ljubljana : GV založba, 2009. - 513 str.
- 250. PITAMIC, Leonid: Država. - Celje : Družba sv. Mohorja, 1927. - 480 str.
- 251. PITAMIC, Leonid: Pravo in revolucija. - Ljubljana : Tiskovna zadruga, 1920. - 23 str.
- 252. PITAMIC, Leonid: Pravo in revolucija. - U: Časopis za kritiko znanosti. - 132/133 (1990), str. 19-40.
- 253. PITAMIC, Leonid: Pravo in revolucija. - U: Izročilo pravne znanosti. - Ljubljana : GV založba, 2008. - Str. 13-30.

254. PITAMIC, Leonid: Pravo in revolucija. - U: Nova revija : mesečnik za kulturo. - 96/99, 9 (1990), str. 854-855.
255. PITAMIC, Leonid: Pravo in revolucija. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 45, 5/7 (1990), str. 205-216.
256. PITAMIC, Leonidas: Some aspects of the problem of interpretation. - U: American Bar Association journal. - 19, 10 (1933), str. 582-587.
257. POLAJNAR-Pavčnik, Ada: Morala v obligacijskem pravu. - U: Združeno delo : revija za pravo. - 40, 3 (1982), str. 407-414.
258. PRIMEC, Andreja: Razlaga pogodbenih določil. - U: Pravna praksa : PP : časopis za pravna vprašanja. - 24, 21/22 (2005), str. 25.
259. REMŠKAR, Kristian: Moderni pogledi in izzivi namenske razlage pravnih aktov : prispevek k teoriji pravne argumentacije. - U: Dignitas : revija za človekove pravice = the Slovenian journal of human rights. - 77/78 (2018), str. 219-241.
260. RIJAVEC, Vesna, Tomaž Keresteš, Tjaša Ivanc: Dimensions of evidence in European civil procedure. - Alphen aan den Rijn : Wolters Kluwer : Kluwer Law International, 2016. - 410 str.
261. SAJOVIC, Bogomir: K problematiki vrednotenja na temelju splošnih pravil v upravnem in civilnem pravu. - U: Vestnik Inštituta za javno upravo. - 9, 1-2 (1979), str. 23-29.
262. SAJOVIC, Bogomir: Nekaj temeljnih pogledov na problematiko logičnih pravil v premoženjskem pravu. - U: Pravosodni bilten. - 2, 5-6 (1981), str. 20-35.
263. SAJOVIC, Bogomir: Temelji deduktivne logike : (za pravnike). - 2. dopolnjena izd. - Ljubljana : Pravna fakulteta 1970. - 108 str.
264. SAJOVIC, Bogomir: Temelji deduktivne logike : (za pravnike). - Ljubljana, Pravna fakulteta 1970. - 41 str.
265. STRBAN, Grega: Metodologija primerjalne razlage prava socialne varnosti. - U: Pravne panoge in metodologija razlage prava. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 197-229.
266. STROHSACK, Boris: Pomen razlage pravnih aktov v civilnopravni sodni praksi. - U: Združeno delo. - 15, 6 (1989), str. 722-726.
267. STROJIN, Tone: Praznine v pravnem sistemu. - U: Podjetje in delo. - 18, 7 (1992), str. 752-755.
268. ŠEPEC, Miha: Načelo zakonitosti v kazenskem pravu : koncept maksimalne določenosti ter koncept supremacije teleološke interpretacije kazenskopravne norme. - U: Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso. - 74, 7/8 (2019), str. 479-501, 519-520.

- 269. ŠINKOVEC, Janez: Metode dela pri uporabi prava. - U: *Pravosodni bilten*. - 2, 5-6 (1981), str. 36-51.
- 270. ŠOUKAL, Luka: Pravičnost v pravu. - U: *Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso*. - 54, 1/3 (1999), str. 57-74.
- 271. ŠTAJNPIHLER Božič, Tilen: Precedent ideology and judicial legitimacy in Slovenia : an outline. - U: *Studia Iuridica Lublinensia*. - 27, 1 (2018), str. 143-156.
- 272. ŠTAJNPIHLER, Tilen: O pravnem presojanju. - U: *Pravna praksa : PP : časopis za pravna vprašanja*. - 27, 13 (2008), str. 34.
- 273. ŠTAJNPIHLER, Tilen: Precedenčni učinek sodnih odločb pri pravnem utemeljevanju. - Ljubljana : GV založba, 2012. - 288 str.
- 274. ŠTAJNPIHLER, Tilen: Smisel precedenčnega učinka sodnih odločb. - U: *Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review*. - 70 (2010), str. 255-284.
- 275. ŠTAJNPIHLER, Tilen: Temelji obveznosti obrazložitve pravnih odločitev. - U: *Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review*. - 69 (2009), str. 253-283.
- 276. ŠUMIČ-Riha, Jelica: "Protestantska" interpretacija prava. - U: *Filozofski vestnik*. - 12, 2 (1991), str. 163-181.
- 277. ŠUMIČ-Riha, Jelica: Pravo kot etični red. - U: *Znanstvena revija. Družboslovje in filozofija. = Social sciences and philosophy*. - 4, 2 (1992), str. 135-145.
- 278. TERŠEK, Andraž: Morala kot temelj in kriterij (vladavine) prava. - U: *Revus : revija za evropsko ustavnost*. - 13 (2010), str. 89-110.
- 279. TESTEN, Franc: Razlaga pogodbe - uporaba prava ali ugotavljanje dejanskega stanja. - U: *Pravosodni bilten*. - 24, 3 (2003), str. 7-29.
- 280. VIDMAR, Jure: Razlaga v mednarodnem pravu. - U: *Pravne panoge in metodologija razlage prava*. - Ljubljana : Lexpera, GV Založba, 2022. - Str. 93-122.
- 281. ZAGORC, Saša: Avtentična razlaga zakona v praksi. - U: *Pravni letopis : zbornik Inštituta za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani*. - 251-268 (2013), str. 328-329.
- 282. ZAGORC, Saša: Avtentična razlaga zakona. - U: *Zbornik znanstvenih razprav = Ljubljana law review*. - 72 (2012), str. 273-298, 320-321.
- 283. ZAGRADIŠNIK, Renata: Načelo skladne razlage - dolžnost nacionalnih sodnikov. - U: *Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso*. - 63, 4/6 (2008), str. 241-261.

284. ZAGRADIŠNIK, Renata: O pravni argumentaciji Sodišča Evropske unije. - U: *Pravnik : revija za pravno teorijo in prakso*. - 65, 9/10 (2010), str. 673-696.
285. ZUPANČIČ, Boštjan M.: O razlagi sodnih precedensov in sodb ter posebej sodb Evropskega sodišča za človekove pravice. - U: *Revus : revija za evropsko ustavnost = European constitutionality review*. - 2, 2 (2004), str. 9-27.

SRBIJA

Istorija i razvoj temeljnih pravnih znanja u XX i XXI veku na prostoru Srbije

Kao svojevrсни uvod ili dopuna bibliografije radova iz oblasti temeljnih pravnih znanja na području Srbije, u redovima koji slede, izložiću kratak opšti pogled na istorijat razvoja filozofije i teorije prava, odnosno temeljnih pravnih znanja u Srbiji u poslednjih sto i kusur godina. Taj pogled je, delom, nadahnut radom na bibliografiji i „čitanjem“ njenih rezultata, delom zasnovan na uvidima pojedinih domaćih autora koji su se bavili istorijatom ovih disciplina u nas,¹ a delom baziran i na ličnim iskustvima u bavljenju tim disciplinama u protekle tri decenije. U tom smislu, ovaj pogled na taj istorijat je, do izvesne mere, neizbežno subjektivan.

U najkraćem, osnovni elementi tog opšteg pogleda su zasnovani na posmatranju i analizi četiri pojave: (1) međusobnom odnosu (generacijskom i intergeneracijskom) domaćih autora (2) odnosu autora iz Srbije prema autorima s prostora ex-jugoslovenske države (3) odnosu autora iz Srbije prema stranim teorijskim dostignućima (4) institucionalnim okvirima za razvoj prethodne tri vrste odnosa.

Međutim, s obzirom na burnu političku istoriju ovih prostora, izgleda razumno da se ove četiri pojave sagledavaju kroz tri bitno različita perioda te istorije. Prvi traje od početka XX veka do početka drugog svetskog rata, drugi obuhvata period druge Jugoslavije, a treći period traje od disolucije Jugoslavije do danas. I ovakvu periodizaciju ne diktiraju samo promene političkih okolnosti, već njoj u prilog, čini mi se, govore i ideološke, kulturne pa i pravne posebnosti i osobenosti tih perioda u Srbiji i šire.

U prvom periodu, srpski autori koji se bave pravnoteorijskim temama, uglavnom su najviša naučna zvanja sticali na strani (prevashodno u Francuskoj). Pravnici poput Živojina Perića, Živana Spasojevića, Tome Živanovića i Slobodana

¹ Up. na primer, Hasanbegović. Jasminka. 2016. 20th-century Legal Philosophy in other Countries of Eastern Europe - 20th-Century Philosophy of Law and General Theory of Law in Serbia. 653-661 u *Legal Philosophy in the Twentieth Century: The Civil Law World*. Eds Enrico Pattaro, Corrado Roversi. Springer; Mitrović, Dragan M. Srpska filozofsko-pravna misao od racionalističkog prirodnog prava do noološkog pristupa pravu. 1997. 91-103 u *Teorija, filozofija i sociologija prava*. priredio Dragan M. Mitrović.. Beograd: Jugoslovensko udruženje za teoriju, filozofiju i sociologiju prava; Savet projekta Konstituisanje Srbije kao pravne države: Centar za publikacije Pravnog fakulteta; Popović, Milijan. 2000. *O filozofiji prava kod Srba*. Beograd: Službeni glasnik.

Jovanovića, postaju pre ili posle prvog svetskog rata istaknuti profesori Pravnog fakulteta.² Međutim, primarne oblasti njihovog interesa nisu najopštija teorijska i filozofska pitanja, niti je njihova istinska vokacija pravna teorija, već su to različite pozitivnopravne discipline (građansko, ustavno i krivično pravo). Stoga su njihovi teorijski i filozofskopravni radovi prevashodno usmereni ka problemima unutar tih disciplina. I premda je i kod njih bilo originalnih postignuća, tek će njihov učenik, Đorđe Tasić, koji će prve godine svoje akademske karijere provesti u Subotici, odnosno u Ljubljani (od 1923 do 1930), a potom postati profesor na beogradskom Pravnom fakultetu, postići zavidan nivo originalnosti i međunarodne reputacije. Redovno će publikovati zapažene članke u tada najprestižnijim evropskim časopisima i učestvovati na međunarodnim naučnim konferencijama.³ Osim toga, Tasić će postati prvi srpski teoretičar prava i pravni filozof, po vokaciji. Njemu uz bok, svakako stoje i profesori Spektorski i Taranovski, koji će postati nastavnici Enciklopedije prava u Beogradu nakon bekstva iz Sovjetskog Saveza i koji će znatno doprineti razvoju filozofije i teorije prava, kao disciplina, na beogradskom Pravnom fakultetu. U to vreme pojavljuju se i drugi autori koji se bave ovom disciplinom i predaju je u pravnim školama u Srbiji (Slavko Stojković, Čeda Marković i drugi). Najzad, profesor Tasić će, sa svoje strane, znatno uticati na svog učenika Radomira Lukića, koji će, malo pre drugog svetskog rata, takođe doktorirati u Francuskoj, a zatim postati i nastavnik na Pravnom fakultetu u Beogradu.

Profesor Lukić igraće važnu ulogu u periodu druge Jugoslavije u razvoju pravnoteorijskih disciplina⁴ na Pravnom fakultetu u Beogradu, ali i na širem, srpskom i jugoslovenskom prostoru. Već su u prethodnom periodu nastajale veze (jednu sam pomenuo) između univerzitetskih centara i autora iz različitih regija unutar tog prostora, ali će se one, posle rata institucionalizovati na različite načine. Interkatedarski sastanci,⁵ različita specijalizovana udruženja, a naročito Odeljenje za društvene nauke SANU, koje je vodio akademik Lukić, okupljaće i povezivati specijaliste iz oblasti temeljnih znanja o pravu, organizovati skupove i objavljivati publikacije. Osim toga, postoji i fluktuacija naučnog kadra, tako da, primera radi,

² Ozbiljnije pravničko obrazovanje u Srbiji začeto je polovinom devetnaestog veka i nekoliko istaknutih nastavnika iz tog vremena takođe su se bavili filozofijom prava, ali uz sporadične izuzetke, uglavnom sledeći strane uzore. Najistaknutiji među njima su bili Jovan Sterija Popović, Dimitrije Matić, Jovan Filipović i Giga Geršić. U isto vreme razvija se i prva pravna periodika u Srbiji, časopisi poput „Braniča“ (koji i danas izlazi), „Pravde“, „Porote“ itd (up. Jasminka Hasanbegović. 2016. 653-655).

³ Up. Radomir Lukić. Đorđe Tasić. *Anali Pravnog fakulteta*. 1-2/1978. 1-6.

⁴ Ali ne samo teorije i filozofije prava, nego i opšte sociologije i sociologije prava, političke teorije itd.

⁵ Ta saradnja se začinje relativno brzo nakon drugog svetskog rata (up. npr. Radomir Lukić, Sastanak nastavnika teorije države i prava u Zagrebu, *Anali Pravnog fakulteta*. 2/1953. 244-251; Radomir Lukić. Međufakultetski sastanak u Zagrebu, 1/1956. 110-111; Radomir Lukić. Međufakultetsko savetovanje pravnih fakulteta u Ljubljani o Uvodu u opštu sociologiju, *Anali Pravnog fakulteta*. 2/1954. 252-254.).

kod profesora Lukića neki od nivoa poslediplomskih studija okončavaju i kasnije priznati autori iz drugih univerzitetskih centara (npr. Pavčnik, Gaber, Visković, Matulović, Grebo), a u samoj Srbiji, osim Beograda, pojavljuju se i katedre za teoriju na drugim univerzitetima (Novi Sad, Niš). Međutim, s druge strane, zbog ideološke obojenosti teorijskopravnog mejnstrima u Jugoslaviji sve do sedamdesetih godina prošlog veka izvan pažnje najvećeg broja srpskih autora ostaće velike promene u ovoj oblasti koje se u svetu događaju od polovine dvadesetog veka, naročito u anglosaksonskoj pravnoj filozofiji (s druge strane, u izvesnoj meri, pratilo se i prevodilo ono što se događa na kontinentu).

Ovaj period obeležice i pojava nove generacije pravnih filozofa i teoretičara, među kojima je najstariji bio prof. Vračar, a zatim međusobno generacijski bliski, akademici Čavoški i Basta, kao i profesor Košutić. Na žalost, početkom sedamdesetih, katedra će u političkim čistkama biti osakaćena⁶, a neki istaknuti nastavnici će biti trajno udaljeni s fakulteta (najpoznatiji je slučaj prof. Djurića, ali su i neki drugi bili privremeno ili trajno udaljeni iz nastave). Pomenuti nastavnici, kao i, od njih mlađe, profesorke Vasić i Hasanbegović, biće učenici Radomira Lukića, ali ne i njegovi sledbenici. Svako od njih će, na svoj način, otvarati drugačije filozofskopravne horizonte i mnogo intenzivnije korespondirati s magistralskim teorijskim idejama, istina, prevashodno u kontinentalnoj pravnoj filozofiji,⁷ kao i s domaćom tradicijom.⁸

⁶ To nije bila prva „čistka” takve vrste koja je pogodila nastavnike s katedre za teoriju prava. Posle rata s fakulteta je uklonjen Božidar Marković, koji je doktoririrao u Francuskoj 1930. i, uz profesora Tasića, bio najzapaženiji srpski pravni filozof između dva svetska rata, te uživao i međunarodno priznanje zbog svojih radova o pravdi i pravičnosti. Marković se tek početkom devedesetih ponovo vratio teoriji prava. U međuvremenu je više decenija bio zapaženi prevodilac beletristike! Osim toga, političke prilike odnosno neprilike dvadesetog veka, prerano su iz srpske pravne teorije i filozofije udaljile i samog Tasića, koji je streljan tokom nacističke okupacije Srbije. S druge strane, još jedan predratni pariski doktor pravne teorije, Novica Kraljević, ubijen je u metežu drugog svetskog rata, a kako je stradao na poraženoj strani, njegova dela nisu objavljivana u Srbiji. Konačno, i Konstantin Stojanović, takođe francuski doktorant, premda je neposredno nakon drugog rata bio izabran za docenta za građansko pravo na Pravnom fakultetu u Beogradu, zapaženu karijeru pravnog filozofa ostvario je u Francuskoj. A koliko je ona bila uspešna svedoče i reči iz nekrologa Radomira Lukića da je on „jedan od trojice-četvorice naših najvećih teoretičara (filozofa) prava“ (Radomir Lukić. Dr Konstantin Stojanović. *Anali Pravnog fakulteta*. 5/1983. 994).

⁷ Hasanbegović, Jasminka. Poseta Norberta Bobija našem fakultetu, *Anali Pravnog fakulteta*. 5/1986. str. 567.

⁸ Primera radi, profesorka Vasić će napisati zapažene knjige o teorijskopravnim idejama prof. Tasića. Međutim, svi nastavnici na katedri su pisali prikaze i analize knjiga i članaka svojih aktuelnih i ranijih kolega, referisali na njih ili objavljivali prikladne članke o njihovom životu i radu. Već od tih radova mogla bi se sačiniti jedna mini-bibliografija (up. na primer odrednice Lukić, Vračar, Basta, Košutić, Vasić, Hasanbegović, Jovanović, Dajović u Svetlana Mirčov, Ivana Pajić, Vanja Eror, Katarina Stefanović. *Bibliografija Anala Pravnog fakulteta u Beogradu 1953–2018*, Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo, Beograd, 2020).

Tim otvaranjem, utrće se put narednoj generaciji, koje će u trećem posmatranom periodu, dakle nakon disolucije jugoslovenske države i raspada socijalističkog političko-ekonomskog modela, stupati na srpsku teorijskopravnu scenu. Za razliku od prethodnog perioda u kojem teorijskopravni radovi o najopštijim pravnim konceptima i filozofskopravni radovi o pravdi, moralu i pravnim vrednostima nadmašuju brojem i kvalitetom one koji se tiču odnosa prava i logike i argumentacije, odnosno prava i jezika, u ovom poslednjem periodu ta proporcija će se izmeniti u korist ovih potonjih. Tu promenu će nagovestiti zapažene knjige i članci profesorke Hasanbegović o argumentaciji u pravu, o odnosu prava i topike.

Ta promena težišta interesovanja nije jedina koja će se dogoditi krajem prošlog i početkom ovog veka u srpskoj pravnoj teoriji. Druga se tiče snažnijeg interesa za najsavremenije tendencije u svetskoj pravnoj filozofiji, a naročito ono anglosaksonske provenijencije.⁹ Nova generacija autora pažljivo prati i kreativno recipira najvažnije savremene teorijske ideje, kako one najopštije, tako i one koje se tiču normativnosti prava (Jovanović, Dajović, Zdravković), pravnog rasuđivanja i argumentacije (Dajović, Spaić), hermeneutike (Spaić, Bovan), prava i jezika (Dajović, Spaić). Pojedini od njih su stekli (Jovanović) ili stiču (Spaić) međunarodnu ili regionalnu (Dajović) reputaciju, učešćem na konferencijama, gostujućim predavanjima ili uređivanjem i objavljivanjem knjiga kod inostranih izdavača i članaka u međunarodnim publikacijama.

Najzad, početkom druge decenije XXI veka osniva se i Srpsko udruženja za pravnu i socijalnu filozofiju (kao sekcija IVR¹⁰ u Srbiji), u čiji rad se uključuje veći broj nastavnika iz Srbije koji se bave teorijom prava, pravnom filozofijom i srodnim disciplinama. U organizaciji udruženja u poslednjih desetak godina redovno se održavaju *Work in progress* konferencije, na kojima članovi udruženja i drugi autori predstavljaju teme na kojima trenutno rade. U poslednjih nekoliko godina, udruženje redovno organizuje *online* predavanja istaknutih međunarodnih pravnih filozofa u okviru takozvane *Belgrade Legal Theory Group*. S druge strane, beogradska katedra za teoriju i filozofiju prava učestalo organizuje međunarodne konferencije na Pravnom fakultetu čije teme su od aktuelnog teorijskog značaja, a učesnici najpoznatiji mislioci u oblasti pravne teorije i filozofije prava. Uz to, na inicijativu katedre, u fakultetski kurikulum se uvode novi predmeti, poput „Prava i pravde“ ili „Tehnika tumačenja prava“, organizuju se kraći kursevi o pravnom rasuđivanju za studente starijih godina osnovnih studija, te u najskorije vreme, i seminari o koristi filozofskopravnih znanja za pravnike praktičare.

⁹ Ona ide u korak sa snažnim uzletom jurisprudencije u svetu u poslednjih nekoliko decenija, i to kako u pogledu raznolikosti tema i problema koji ulaze u njen opseg, tako i po broju i rasprostranjenosti autora koji se njome bave.

¹⁰ International Association for Philosophy of Law and Social Philosophy (IVR).

Konačno, na inicijativu te katedre, obnovljena je tradicija nekadašnjih interkatedarskih sastanaka srodnih katedara na pravnim fakultetima s ex jugoslovenskih prostora, koja je postojala u drugom posmatranom periodu. Na ovim sastancima se, jednom godišnje, sastaju predstavnici odgovarajućih katedri s pravnih fakulteta iz Beograda, Zagreba, Ljubljane, Sarajeva, Osijeka, Banjaluke i razmenjuju ideje i iskustva u vezi s nastavnim planovima, oblicima nastave i drugim pitanjima iz nadležnosti katedri za teoriju prava. Uostalom, jedan od korisnih rezultata te obnovljene saradnje je i ova zbirna bibliografija.

Na kraju ovog sumarnog prikaza istorije i razvoja srpske pravne teorije i trenutnog stanja temeljnih pravnih znanja, a pre svega na beogradskom Pravnom fakultetu, kao trajnom i čvornom staništu tih procesa u Srbiji, umesto zaključka, izneću ličnu opservaciju. Naime, katedra za teoriju, filozofiju i sociologiju prava Pravnog fakulteta u Beogradu je 2022. godine postala nosilac međunarodnog projekta ALF, pod okriljem *Horizon Europe Twinning* programa, u okviru kojeg se izrađuje i ova bibliografija. Taj projekat je do sad najvredniji i najznačajniji *međunarodni* naučni projekat u oblasti, ne samo pravne teorije, nego pravnih nauka u Srbiji generalno. Ipak, nakon svega rečenog, uveren sam da to nije samo dostignuće sadašnje generacije nastavnika s katedre, već da predstavlja krunu postignuća i napora malobrojne, ali plodne i žilave zajednice nekoliko generacija pravnih filozofa i teoretičara u Srbiji. U tom smislu, i ako nam se čini da danas stojimo na najvišoj tački i da vidimo najdalje, to je, između ostalog i stoga što stojimo na ramenima naših velikana iz prohujalih vremena.

Reč bibliotekarske struke

Bibliografska istraživanja u nauci jedan su od najznačajnijih segmenata za sagledavanje delovanja u okviru naučnih disciplina. Neophodne su za rad naučnika, generacija studenata, istraživača i svih zainteresovanih korisnika. Od pojave digitalnih baza, koje su neprestano dostupne, počelo je da se postavlja pitanje neophodnosti njihove izrade. I dok je jedan deo stručne i naučne javnosti stava da se ovakvi podaci mogu dobiti jednim klikom, drugi se oštro protive tome i ističu njihovu važnost i neophodnost. U slučaju istraživanja povezanih sa temama temeljnih pravnih znanja, ispostaviće se da je ova bibliografija, prva ovakve vrste u nas, bila svrsishodna i neophodna.

Uvidom u literaturu utvrđeno je da je, iako u dosta većem obimu, bibliografija teorije države i prava izrađivana u dva navrata i to 1972. i 1978, a obuhvatila je, osim osnove građe, i onu iz „sociologije prava, filozofije prava, istorije političkih i pravnih teorija, političke sociologije i opšte nauke o politici“¹. Ova dva izdanja obuhvatila su ukupno 6094 jedinice iz navedenih oblasti, podeljene u sedam delova, a sadrže „radove autora naroda Jugoslavije i prevedene radove...stranih autora“². Osim ovih, gotovo u istom periodu, objavljena je i „Bibliografija radova o tumačenju prava objavljenih u 'Arhivu za pravne i društvene nauke' od februara 1906. do marta 1941. godine“³. U deset celina navedene su 82 bibliografske jedinice i zastupljeno deset autora, od kojih se ističe Đorđe Tasić, što je bilo i očekivano, budući da je on „prvi srpski teoretičar prava i pravni filozof, po vokaciji“.

Iako se čini da su ove bibliografije sadržale ogroman broj jedinica valja istaći da je znatan deo činio prevedenu građu, prikaze, recenzije i osvrte. One su poslužile kao polazna osnova za izradu prve selektivne bibliografije temeljnih pravnih znanja, radova autora sa teritorije današnje Republike Srbije. Uvidom u tekstove i monografske publikacije, koji su navedeni, izdvojen je i dopunjen podacima jedan korpus bibliografskih jedinica koje su inkorporirane u novi dokument.

¹ Popović, Milijan: Građa za bibliografiju Teorije države i prava. - Novi Sad : Pravni fakultet, Zavod za naučnoistraživački rad, 1972. - Str. VIII.

² Ibid.

³ Simić, Miroljub D.: Bibliografija radova o tumačenju prava objavljenih u „Arhivu za pravne i društvene nauke“ od februara 1906. do marta 1941. godine. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu. - (1974), str. 330.

Selektivna bibliografija iz temeljnih pravnih nauka obuhvata monografske publikacije, zbornike radova, udžbeničku literaturu, originalne naučne radove u časopisima i zbornicima, ali i manji deo magistarskih i doktorskih disertacija koje su odbranjene na univerzitetima u Srbiji. Ovakav izbor građe nosio je sobom veliku odgovornost u pogledu odabira i zahtevao obimne i ozbiljne pripreme. Obuhvata period od preko jednog stoleća, sadrži podatke o radovima približno 90 stručnjaka iz ove oblasti, od Živojina Perića, štampanih davne 1915. godine, do naučnog podmlatka, koji svoje radove objavljuje u online dostupnim časopisima. Selekcija građe vršena je de visu – uvidom u originalna izdanja, kako bi se sagledale razlike, što se najviše odnosi na različita izdanja udžbeničke literature i ponovljenih i dopunjenih naslova monografija. Naročitu pažnju zahtevali su međunarodni zbornici koje u uredili profesori Bojan Spaić i Miodrag Jovanović.

Treba, na koncu, naglasiti da i danas, kao i u prošlosti, Katedra za teoriju, sociologiju i filozofiju prava Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu predstavlja „rasadnik“ naučnog podmlatka i značajna je poluga u razvoju srpske prave teorije, regionalno i međunarodno priznata što je i dokazano time što je postala nosilac međunarodnog projekta ALF Horizon, najznačajnijeg koji se ikada odvijao na ovim prostorima u oblasti pravne teorije i filozofije, a i šire.

Selektivna bibliografija iz oblasti temeljnih pravnih znanja u Srbiji

1. AKSIĆ, Sava: Pravda kao uzrok i posledica normne imperativnosti. - U: Pravni život. - 53, 12 (2004), str. 1229-1241.
2. AMAR, Leon A.: O jeziku i pravopisu u sudskim spisima, u zakonima uopšte i u pravnoj literaturi. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 39 (1936), str. 369-375. - <https://anali.rs/arhiv/>
3. ARANDELOVIĆ, Dragoljub: Erencvajgova gledišta o tumačenju i popunjavanju zakona. - U: Branič. - 27, 1 (1935), str. 1-14.
4. AVRAMOVIĆ, Dragutin, Ilija D. Jovanov: Tumačenje prava i namera. - U: Zbornik radova - Pravni fakultet u Novom Sadu. - 56, 2 (2022), str. 441-458. - <https://zbornik.pf.uns.ac.rs/>
5. BASTA, Danilo N.: Država, pravo, carstvo slobode : praktičkofilozofske teme poznog Fihtea. - U: Filozofija i društvo. - 21 (2002), str. 33-59.
6. BASTA, Danilo N.: Kelzenovo razaranje pravde. - U: Pravo i pravda / priredio Bojan Spaić. - Beograd : Pravni fakultet, 2014. - Str. 287-296.
7. BASTA, Danilo N.: Mladim pravoslavima saveti i poruke : filozofskopravne kristalizacije. - U: Pravo i pravda / priredila Jasminka Hasانبegović. - Beograd : Pravni fakultet, 2014. - Str. 189-200.
8. BASTA, Danilo N.: Pravo, hermeneutika, pravda. - Beograd : Dosije studio ; Obrenovac : Gutenbergova galaksija, 2020. - 334 str.
9. BASTA, Danilo N.: Večni mir i carstvo slobode : ogledi o Kantovoj i Fihteovoj praktičkoj filozofiji. - Beograd : Plato, 2001. - 214 str.
10. BELANČIĆ, Milorad: Dekonstrukcija i pravda. - U: O pravdi i pravičnosti : zbornik / priredio Miloš Knežević. - Beograd : Dom kulture „Studentski grad“, 1995. - Str. 170-183.
11. BLAGOJEVIĆ, Borislav: Tumačenje izuzetaka. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 55 (1939), str. 471-476. - <https://anali.rs/arhiv/>
12. BOGIĆEVIĆ, Čedomir: Antinomije u ostvarivanju pravde. - U: Pravni zbornik. - 43, 1/2 (1998), str. 31-36.
13. BOVAN, Saša: Contra legem judiciranje - pandorina kutija pravne hermeneutike. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 60, 2 (2012), str. 95-116. - <https://anali.rs/>
14. BOVAN, Saša: Moralnost prava i pravednost morala. - U: Pravni život. - 61, 558, 12 (2012), str. 639-654. - <https://kopaonikschool.org/publikacije/pravni-zivot/pz-arhiva/>
15. BOVAN, Saša: Pojam tumačenja prava posmatrano sa stanovišta jedne sociološke teorije pravnog rasuđivanja. - U: Zbornik radova - Pravni

- fakultet u Novom Sadu. - 52, 3 (2018), str. 991-1012. - <https://zbornik.pf.uns.ac.rs/>
16. BOVAN, Saša: Pravna hermeneutika između filozofije i logike : sociološki metod u tumačenju i primeni prava. - Beograd : Pravni fakultet Univerziteta, 2014. - 195 str.
 17. BOVAN, Saša: Pravna hermeneutika kao veština i teorija tumačenja prava. - U: Pravo u funkciji razvoja društva. Tom 1 / [glavni i odgovorni urednik Dejan Mirović]. - Priština [tj.] Kosovska Mitrovica : Pravni fakultet Univerziteta, 2019. - Str. 29-49.
 18. BOVAN, Saša: Priroda jurističkog zaključka . - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 61, 2 (2013), str. 42-67. - <https://anali.rs/>
 19. BOVAN, Saša: Teorija tumačenja prava Gligorija Geršića. - U: Sudski postupak – pravda i pravičnost. Tom 3 / [glavni i odgovorni urednik Jelena S. Perović Vujačić]. - Beograd : Kopaonička škola prirodnog prava - Slobodan Perović, 2022. - Str. 537-550.
 20. BOVAN, Saša: Tumačenje prava kao vrednovanje na osnovu konteksta – prilog konstruktivnoj teoriji tumačenja. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 60, 1 (2012), str. 83-106. - <https://anali.rs/>
 21. BOVAN, Saša: Tumačenje prema prirodi stvari - prilog sociološkoj teoriji tumačenja prava. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 64, 2 (2016), str. 30-48. - <https://anali.rs/>
 22. ČAVOŠKI, Kosta: O pravdi i pravičnosti. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 2017. - 266 str.
 23. ČAVOŠKI, Kosta: Tumačenje i individualizacija prava zarad pravičnosti. - U: Pravni život. - 44, 421, 12 (1995), str. 767-781.
 24. COURTS, interpretation, the rule of law / Miodrag Jovanović and Kenneth Einar Himma (eds.). - The Hague : Eleven International, 2014. - IX, 219 str.
 25. DAJOVIĆ, Goran: Few Remarks about Analogy. - U: Zbornik radova s međunarodne konferencije The Law of the Future - The Future of Law. - Paneurópska vysoká škola. - Bratislava: Fakulta práva, 2021, str. 731-752,
 26. DAJOVIĆ, Goran: Hart's Judicial Discretion Revisited. - U: REVUS, Journal for constitutional theory and philosophy of law. - 50 (2023). - <https://journals.openedition.org/revus/9735>
 27. DAJOVIĆ, Goran: Normativnost međunarodnog prava. - U: Pravni zapisi. - 12, 2 (2021), str. 488-522.
 28. DAJOVIĆ, Goran: Osnovi pravnog rasuđivanja. - Beograd : Pravni fakultet, 2023. - 334 str.

29. DAJOVIĆ, Goran: Pojam važenja i obaveznosti prava u teoriji prava Radomira D. Lukića. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 43, 1-2 (1995), str. 99-109. - <https://anali.rs/>
30. DAJOVIĆ, Goran: Pravda i pravo: novi odgovori na staro pitanje. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 65, 1 (2017), str. 82-108. - <https://anali.rs/>
31. DAJOVIĆ, Goran: Pravno i faktičko pitanje. - U: Identitetski preobražaj Srbije – prilozi projektu 2018 : kolektivna monografija / ur. Ivana Krstić i Maja Lukić. - Beograd : Pravni fakultet Univerziteta, 2019. - Str. 139-159.
32. DAJOVIĆ, Goran: Pretpostavke za jednu hartovsko-razovsku teoriju o normativnosti prava : doktorska disertacija. - Beograd : [G. Dajović], 2009. - 280 str.
33. DAJOVIĆ, Goran: Priroda pravne teorije Ronalda Dvorkina. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 61, 2 (2013), str. 165-178. - <https://anali.rs/>
34. DAJOVIĆ, Goran: Shvatiti analogiju ozbiljno : uloga zakonske analogije u stvaranju i tumačenju prava. - U: Pravni zapisi. - 11, 2 (2020), str. 461-503.
35. DAJOVIĆ, Goran: Skica za jednu teoriju o normativnosti prava. - U: Pravni život. - 58, 534, 14 (2009), str. 615-632.
36. DANILOVIĆ, Jelena: Unutrašnja moralnost prava u teoriji Lona Fulera : master rad. - Beograd : [J. Danilović], 2014. - 39 listova
37. DENKOVIĆ, Dragaš: Nova francuska razmišljanja o odnosima prava i pravde u upravnom pravu. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 82, 52, 1/3 (1996), str. 153-159.
38. ĐIKANOVIĆ, Mina: Legitimitet i legalitet problem utemeljenja filozofije prava. - U: Arhe (Novi Sad). - 14, 28 (2017), str. 7-24.
39. DIMITRIJEVIĆ, Nenad: Pravda kao filozofskopravna kategorija. - U: Zbornik Matice srpske za društvene nauke. - 95 (1993). - Str. 205-213.
40. ĐORĐEVIĆ, Biljana: Egalitarizam sreće ili egalitarizam odgovornosti? : kritika Ronalda Dvorkina. - U: Nasleđe političke i pravne filozofije Ronalda Dvorkina / urednici Biljana Đorđević, Miloš Zdravković. - Beograd : Srpsko udruženje za pravnu i socijalnu filozofiju : Fakultet političkih nauka : Pravni fakultet, 2015. - Str. 42-64.
41. ĐURĐIĆ, Sanja: Fulerova moralnost koja čini pravo mogućim. - U: Pravni život. - 61, 558, 12 (2012), str. 703-717. - <https://kopaonikschool.org/publikacije/pravni-zivot/pz-arhiva/>

42. ĐURĐIĆ, Sanja: Ideja pravde u antici. - U: Glasnik Advokatske komore Vojvodine. - 78, 66, 9 (2006), str. 508-517.
43. ĐURĐIĆ, Sanja: Princip dobre vere u Rolsovoj koncepciji pravde za pojedince. - U: Pravni život. - 63, 574, 12 (2014), str. 473-486. - <https://kopaonikschool.org/publikacije/pravni-zivot/pz-arhiva/>
44. ĐURIĆ, Mihailo: Osobenost praktičkog znanja = Peculiarity of practical knowledge. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 49, 1/4 (2001), str. 143-154. - <https://anali.rs/>
45. FRANETA, Duška: Dvorkinova teorija tumačenja. - U: Nasleđe političke i pravne filozofije Ronalda Dvorkina / urednici Biljana Đorđević, Miloš Zdravković. - Beograd : Srpsko udruženje za pravnu i socijalnu filozofiju : Fakultet političkih nauka : Pravni fakultet, 2015. - Str. 105-119.
46. GAMS, Andrija: Nešto o logičkim greškama u pravu. - U: Pravni život. - 17, 1 (1968), str. 46-51.
47. GAMS, Andrija: Pravna norma nije pravilo ponašanja nego regulator dubljih društvenih odnosa ; pojam normativizma. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 11, 3/4 (1963), str. 453-457. - <https://anali.rs/>
48. GLINTIĆ, Tatjana: Teorija pravde Džona Rolsa. - U: O pravdi i pravičnosti : zbornik / priredio Miloš Knežević. - Beograd : Dom kulture „Studentski grad“, 1995. - Str. 132-146.
49. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Akademske slobode i ljudsko dostojanstvo : neobičan slučaj fobičnosti Džona Finisa. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 67, 3 (2019), str. 9-33. - <https://anali.rs/>
50. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Mesto „Topike” u Aristotelovom delu. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 41, 1-2 (1993), str. 218-225. - <https://anali.rs/>
51. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Nerazumno pravo - slučaj postkomunističkih društava : (Perelmanova teorija kao okvir analize - kritički sagledana i razvijena). - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 77, 47, 4 (1991), str. 389-403.
52. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Nova retorika i pravo. - U: Pravni vjesnik. - 4, 1/2 (1988), str. 125-137.
53. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Perelman - od pravde do nove retorike. - U: O pravdi i pravičnosti / priredio Miloš Knežević. - Beograd : Dom kulture „Studentski grad“, 1995. - Str. 147-156.
54. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Perelmanova nova retorika. - U: Ars rhetorica / Obrad Stanojević, Sima Avramović. - Beograd : Službeni list SRJ, 2002. - Str. 324-347.

55. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Perelmanova pravna logika kao nova retorika / Jasminka Hasanbegović. - 2. izd. - Beograd : Pravni fakultet Univerziteta, 2006. - 226 str.
56. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Perelmanova pravna logika kao nova retorika / Jasminka Hasanbegović. - Beograd : Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1988. - 274 str.
57. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Pravo, pravda i pravičnost u Aristotelovoj „Retorici“. - U: Pravni život. - 45, 429, 12 (1996), str. 39-54.
58. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Topika i pravo : značaj obnove misli o topici za određenje prirode i osobenosti pravnog rasuđivanja. - Podgorica : CID, 2000. - 613 str.
59. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Unreasable [i. e. unreasonable] law : the case of post-communist societies : (Perelman's theory as a frame for analysis - critically reviewed and developed) . - U: Chaim Perelman et la pensée contemporaine / textes rassemblés par Guy Haarscher. - Bruxelles : Bruylant, 1993. - Str. 451-468.
60. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Zablude o pravnoj normi: logička struktura pravne norme, Beograd: Dosije, 2002. - 282 str.
61. HASANBEGOVIĆ, Jasminka: Zablude o pravnoj normi. 2, Pravna norma nije zapovest?. - Beograd : Dosije, 2006. - 268 str.
62. JANKOVIĆ, Dragutin: Duh i jezik zakona. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 41 (1932), str. 173-182. - <https://anali.rs/arhiv/>
63. JELIĆ, Zoran: Centralni problem interpretacije prava : prilog metodološkoj rekonstrukciji jurističke hermeneutike. - U: Pravni život. - 63, 574, 12 (2014), str. 459-472. - <https://kopaonikschool.org/publikacije/pravni-zivot/pz-arhiva/>
64. JOJIĆ, Branislava: Pojam prava kao osnovni pojam u teoriji države i prava. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 11, 3/4 (1963), str. 461-463. - <https://anali.rs/>
65. JOVANOVIĆ, Miodrag A.: Crtica o Kelzenovom viđenju pravde : s kratkim osvrtom na iskustveno-istorijsku osnovu ideje pravednosti pozitivno-pravnog poretka. - U: Pravni život. - 45, 423, 3-4 (1996), str. 155-165.
66. JOVANOVIĆ, Miodrag A.: Dvorkin o međunarodnom pravu : skromno zaveštanje?. - U: Nasleđe političke i pravne filozofije Ronalda Dvorkina / urednici Biljana Đorđević, Miloš Zdravković. - Beograd : Srpsko udruženje za pravnu i socijalnu filozofiju : Fakultet političkih nauka : Pravni fakultet, 2015. - Str. 141-163.

67. JOVANOVIĆ, Miodrag A.: Interpretation in international law and international rule of law - any lesson for jurisprudence?. - U: Courts, interpretation, the rule of law / Miodrag Jovanović and Kenneth Einar Himma (eds.). - The Hague : Eleven International, 2014. - Str. 33-55.
68. JOVANOVIĆ, Miodrag A.: Konstitucionalizam i kolektivna prava : pitanje konceptualne kompatibilnosti. - U: Savremeni problemi pravne i političke filozofije / [urednici zbornika Bojan Spaić, Damir Banović]. - Sarajevo : „Šahinpašić“, 2016. - Str. 147-164.
69. JOVANOVIĆ, Miodrag A.: Legal validity and human dignity : on Radbruch's formula. - U: Archiv für Rechts und Sozialphilosophie. - 137 (2013), str. 145-167.
70. JOVANOVIĆ, Miodrag A.: Naša pravna teorija na isteku drugog milenijuma. - U: Jugoslovenska teorija, filozofija i sociologija prava u prošlosti i danas / [zbornik priredio Dragan M. Mitrović]. - Beograd : Jugoslovensko udruženje za teoriju, filozofiju i sociologiju prava : Savet projekta Konstituisanje Srbije kao pravne države : Centar za publikacije Pravnog fakulteta, 1997. - Str. 151-172.
71. JOVANOVIĆ, Miodrag A., Bojan Spaić: The most important problem of contemporary legal philosophy : introductory word. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 69, 4 (2021), str. 745-747. - <https://anali.rs/>
72. JOVANOVIĆ, Miodrag A.: The Nature of International Law. - Cambridge : Cambridge University Press, 2019. - XIII, 272 str.
73. JOVANOVIĆ, Miodrag A.: Theorising 'unidentified normative objects' of global regulatory regimes. - U: Unpacking normativity / edited by Kenneth Einar Himma, Miodrag Jovanović and Bojan Spaić. - Oxford, UK ; Portland, Oregon : Hart Publishing, 2018. - Str. 227-250.
74. JUDGES and adjudication in constitutional democracies : a view from legal realism / Pierluigi Chiassoni, Bojan Spaić, editors. - Cham, Switzerland : Springer, cop. 2021. - VIII, 199 str.
75. JURIĆ, Luka: Kelsenova teorija pravnog tumačenja. - U: Identitetski preobražaj Srbije. - Beograd : Pravni fakultet Univerziteta, 2018. - Str. 419-461.
76. JURISPRUDENCE and Political Philosophy in the 21st Century : reassessing legacies / Miodrag A. Jovanović ; Bojan Spaić (eds.). - Frankfurt am Main [etc.] : P. Lang, cop. 2012. - VIII, 167 str.
77. KALUĐEROVIĆ, Željko: Antički koreni savremenih shvatanja pravde. - U: Glasnik Advokatske komore Vojvodine. - 91, 79, 3 (2019), str. 348-363.

78. KOŠUTIĆ, Budimir P.: Uvod u jurisprudenciju : osnovi teorije prava. - Podgorica : CID, 2008. - 320 str.
79. KRALJEVIĆ, Novica: La portée théorique du glissement du droit vers la sociologie : la doctrine juridique au point de vue de la connaissance et de la sociologie. - Paris : Sirey, 1939. - 323 str.
80. KRALJEVIĆ, Novica: Predmet i smisao prava. - Beograd : A. M. Popović, 1940. - 63 str.
81. LUKIĆ, Miodrag: Razum i autoritet : rasprava o ishodištu moralne filosofije. - Beograd : autor, 1972. - 262 str.
82. LUKIĆ, Radomir: La force obligatoire de la norme juridique et le problème d'un droit objectif. - Paris : Sirey, 1939. - 257 str.
83. LUKIĆ, Radomir: Materijal za izučavanje teorije države i prava : izbor tekstova i beleške sa predavanja. 1, Uvod i teorija države. - Beograd : Naučna knjiga, 1952.
84. LUKIĆ, Radomir: Materijal za izučavanje teorije države i prava : izbor tekstova i beleške sa predavanja. 2, Teorija prava. - Beograd : Naučna knjiga, 1952.
85. LUKIĆ, Radomir: Pravda. - U: O pravdi i pravičnosti : zbornik / priredio Miloš Knežević. - Beograd : Dom kulture „Studentski grad“, 1995. - Str. 13-20.
86. LUKIĆ, Radomir: Pravo značenje pravne norme. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 8, 3/4 (1960), str. 253-271. - <https://anali.rs/>
87. LUKIĆ, Radomir: Sistem filozofije prava. - 1. izd. - Beograd : Pravni fakultet, 2012.
88. LUKIĆ, Radomir: Teorija države i prava. 1, Teorija države. - Beograd : Naučna knjiga, 1953.
89. LUKIĆ, Radomir: Teorija države i prava. 2, Teorija prava. - Beograd : Naučna knjiga, 1954.
90. LUKIĆ, Radomir: Tumačenje prava. - Beograd : Savremena administracija, 1961. - 202 str.
91. LUKIĆ, Radomir: Normativnost prava. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 39, 1/3 (1991), str. 189-201. - <https://anali.rs/>
92. MARKOVIĆ, Božidar S.: Analogija i delo Živana Spasojevića. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 57 (1940), str. 185-191. - <https://anali.rs/arhiv/>
93. MARKOVIĆ, Božidar S.: Doprinos Živana Spasojevića teoriji prava. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 38, 4 (1990), str. 409-418. - <https://anali.rs/>

94. MARKOVIĆ, Božidar S.: Essai sur les rapports entre la notion de justice et l'élaboration du droit privé positif. - Paris : Arthur Rousseau, 1930. - 217 str.
95. MARKOVIĆ, Božidar S.: Normativnost privatnog prava i politički režimi. - U: U čast Živojina Perića. - Beograd : [s. n.], 1937. - Str. 581-588.
96. MARKOVIĆ, Božidar S.: O pozitivnom i o pravednom pravu. - U: Zbornik za teoriju prava. Sv. 1 / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 31-80.
97. MARKOVIĆ, Božidar S.: O pravednom pravu. - Beograd : Pravni fakultet, 2013. - 392 str.
98. MARKOVIĆ, Božidar S.: O pravičnosti i pozitivnom pravu. - U: Pravni život. - 43, 412, 9/10 (1994), str. 583-643.
99. MARKOVIĆ, Božidar S.: O sociološkom i etatičkom normativitetu u pravu. - U: Zbornik za teoriju prava. Sv. 1 / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 81-89.
100. MARKOVIĆ, Božidar S.: Ogled o odnosima između pojma pravde i razvitka pozitivnog privatnog prava : [izbor]. - U: Preobražaji ideje prava / izbor, predgovor i beleške o autorima Danilo N. Basta. - Beograd : Pravni fakultet, 2012. - Str. 417-433.
101. MARKOVIĆ, Božidar S.: Pravičnost i njen pravni poredak. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 53 (1938), str. 106-110. - <https://anali.rs/arhiv/>
102. MARKOVIĆ, Božidar S.: Pravičnost kao izvor prava. - U: Pravo i pravda / priredio Bojan Spaić. - Beograd : Pravni fakultet, 2014. - Str. 95-104.
103. MARKOVIĆ, Božidar S.: Pravičnost kao misao i pravno iskustvo. - U: Pravo i pravda / priredio Bojan Spaić. - Beograd : Pravni fakultet, 2014. - Str. 79-89.
104. MARKOVIĆ, Božidar S.: Pravičnost kao misao i pravno iskustvo. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 52 (1937), str. 218-229. - <https://anali.rs/arhiv/>
105. MARKOVIĆ, Božidar S.: Sistem filozofije prava Radomira Lukića. - U: Problemi filozofije prava : o filozofiji prava akademika Radomira D. Lukića / [uredio Milijan Popović]. - Novi Sad : Matica srpska, 1994. - Str. 169-179.
106. MARKOVIĆ, Božidar: Ogled o odnosima između pojma pravde i razvitka pozitivnog privatnog prava : doktorska teza. - Beograd : Pravni fakultet, 1995. - 153 str.

107. MARKOVIĆ, Čedomir: Građansko pravo - Uvod u pravo uopšte. - Beograd : Izdavačka knjižarnica Gece Kona, 1928. - 159, II str.
108. MARKOVIĆ, Čedomir: Poštenje i moral u pravu. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 20 (1921), str. 442-459. - <https://anali.rs/arhiv/>
109. MARKOVIĆ, Čedomir: Poštenje i moral u pravu. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 22 (1922), str. 241-256, 325-334. - <https://anali.rs/arhiv/>
110. MARKOVIĆ, Milivoje Č.: Pojam pravnog standarda u anglo-američkom pravu. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 58 (1940), str. 177-194. - <https://anali.rs/arhiv/>
111. MARKOVIĆ, Milivoje Č.: Pravni standard u francuskom pravu. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 58 (1940), str. 361-377. - <https://anali.rs/arhiv/>
112. MARKOVIĆ, Miloš: Pravna priroda pravnih principa – logička i metodološka razlika između pravnih pravila i pravnih principa : doktorska teza. - Beograd : Pravni fakultet, 2020.
113. MARKOVIĆ, Miloš: Normativno pitanje o metodima tumačenja prava : stav nemačke pravne metodologije. - U: Zbornik radova studenata doktorskih studija prava. 4 / [glavni i odgovorni urednici Saša Knežević, Nebojša Raičević]. - Niš : Pravni fakultet, 2016. - Str. 13-27.
114. MATIĆ, Dejan: Primena i tumačenje prava u delu Gligorija Geršića. - U: Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope. Knj. 3 / priredio Stanko Bejatović. - Kragujevac : Pravni fakultet, Institut za pravne i društvene nauke, 2008. - Str. 411-422.
115. MATIĆ, Dejan: Tumačenje prava u delu Nastasa Petrovića. - U: Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope. Knj. 5 / priredio Stanko Bejatović. - Kragujevac : Pravni fakultet, Institut za pravne i društvene nauke, 2010. - Str. 515-521.
116. MEDAR, Suzana: Opseg logike u tumačenju prava. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu. - 52, 66 (2014), str. 223-240. - <https://www.prafak.ni.ac.rs/izdavastvo/zbornik-radova/objavljeni-brojevi-zbornik.html>
117. MEDAR, Suzana: Teorijska shvatanja o tumačenju prava u Srbiji XIX veka : magistarski rad. - Beograd : [s.n.], 1998. - 180 str.
118. MEDAR, Suzana: Tumačenje u delu Gligorija Geršića. - U: Jugoslovenska teorija, filozofija i sociologija prava u prošlosti i danas / [zbornik priredio Dragan M. Mitrović]. - Beograd : Jugoslovensko udruženje za teoriju, filozofiju i sociologiju prava : Savet projekta Konstituisanje Srbije kao pravne države : Centar za publikacije Pravnog fakulteta, 1997. - Str. 131-146.

119. MELVINGER, Ivan: Uvod u pravo. - Novi Sad : Savez studenata Jugoslavije, 1962. - 591, IX str.
120. MIŠIĆ, Marica: Odnos etike i prava u delu Tome Živanovića. - U: Pravni horizonti. - 3, 3 (2020), str. 89-110.
121. MITROVIĆ, Aleksandra: Sociološki metod i pravo značenje pravne norme. - U: Naučno istraživački projekat „Pravni aspekti savremenih društvenih kretanja u Republici Srbiji“. Sv. 3 / [glavni i odgovorni urednik Jelena Belović]. - Priština [tj.] Kosovska Mitrovica : Pravni fakultet, 2021. - Str. 477-496.
122. MITROVIĆ, Aleksandra: Specifičnosti sociološkog metoda u hermeneutičkom postupku tumačenja prava. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Prištini. - Priština [tj.] Kosovska Mitrovica : Pravni fakultet, 2019. - Str. 148-163.
123. MITROVIĆ, Dragan M.: Država, pravo, pravda, pravnici : [izabrani radovi iz pravne teorije]. - Beograd : Službeni glasnik : Pravni fakultet, 2009. - 349 str.
124. MITROVIĆ, Dragan M.: Društvene vrednosti prava, pravna načela i tehničke vrednosti pravnog sistema. - U: Zbornik radova / Međunarodni naučni skup Načela i vrijednosti pravnog sistema - norma i praksa, 29. oktobar 2011, Pale. - Pale : Pravni fakultet, 2012. - Str. 503-528.
125. MITROVIĆ, Petar: Zakonska nejasnost kao temelj stvaralačke jurisprudencije : primer Republike Srbije. - U: Eudaimonia (Beograd. Online). - 1, 1 (2017), str. 7-26. - <http://www.ivrserbia.org/wp-content/uploads/2017/08/2017-01.pdf>.
126. MOLNAR, Aleksandar: Formalna logika i pravo : pokušaj rekonstruisanja njihovog nastanka u antičkoj Grčkoj. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 41, 1/2 (1993), str. 145-160. - <https://anali.rs/>
127. O FILOZOFIJI prava : međunarodni simpozijum održan u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti od 28. do 30. maja 1976. godine / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - 657 str.
128. O PRAVDI i pravičnosti : zbornik / priredio Miloš Knežević. - Beograd : Dom kulture „Studentski grad“, 1995. - 299 str.
129. OSTVARIVANJE prava : referati za četvrti skup Jugoslovenskog udruženja za teoriju, filozofiju i sociologiju prava / [zbornik priredio Dragan M. Mitrović]. - Beograd : Jugoslovensko udruženje za teoriju, filozofiju i sociologiju prava : Pravni fakultet, 2001. - 172 str.
130. PAHORUKOV, Nikolaj D.: O jeziku zakonskih projekata. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 25 (1924), str. 209-213. - <https://anali.rs/arhiv/>

131. PERIĆ, Živojin M.: O jeziku i zakonima : povodom kodifikacije našeg prava. - Beograd : Geca Kon, 1915. - 28 str.
132. PERIĆ, Živojin M.: Prelivi (nijanse) u Pravu. - U: Spomenica Mauroviću : prilozi posvećeni Ivanu Mauroviću od prijatelja, drugova i učenika o šesetogodišnjici njegova života. Knj. 1. - Beograd : [b. i.], 1934. - Str. 259-267.
133. PERIĆ, Živojin M.: Vrednost prava. - U: Pregled. - 198-199 (1940), str. 289-291.
134. PEROVIĆ, Milenko A.: O problemu početka filozofije u Sistemu filozofije prava R. Lukića. - U: Problemi filozofije prava : o filozofiji prava akademika Radomira D. Lukića / [uredio Milijan Popović]. - Novi Sad : Matica srpska, 1994. - Str. 115-121.
135. PETROVIĆ, Stevan P.: Pravo i pravičnost. - Beograd : Beogradska knjiga, 2002. - XI, 335 str.
136. PIHLER, Stanko: Analogija u krivičnom pravu. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 19, 1/2 (1971), str. 147-157. - <https://anali.rs/>
137. PLAVŠIĆ, Snežana: Pojam pravnog standarda u Građanskom pravu. - U: Pravni život. - 25, 12 (1976), str. 53-62.
138. PODGORAC, Todor: Neka semantička pitanja od značaja za pravilno shvatanje pojma prava i interpretacije prava. - U: Revija. - 5 (1967), str. 143-156.
139. PODGORAC, Todor: Pravni propis i pravna norma. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 41, 6 (1993), str. 660-673. - <https://anali.rs/>
140. PODGORAC, Todor: Složenost odnosa prava i jezika. - U: Pravo i jezik / priredio Miodrag Mićović. - Kragujevac : Pravni fakultet, Institut za pravne i društvene nauke, 2006. - Str. 131-148.
141. PODUNAVAC, Milan: Politička pravda u demokratskom društvu : koncept pravde u političkoj filozofiji Džona Rolsa. - U: O pravdi i pravičnosti : zbornik / priredio Miloš Knežević. - Beograd : Dom kulture „Studentski grad“, 1995. - Str. 118-123.
142. POPOVIĆ, Milijan: Beleške o jeziku i pravnoj terminologiji sa izabranom bibliografijom radova pisaca naroda Jugoslavije. - U: Zbornik Matice srpske za društvene nauke. - 56 (1971), str. 160-165.
143. POPOVIĆ, Milijan: O filozofiji prava kod Srba. - Beograd : Službeni glasnik, 2000. - 297 str.
144. POPOVIĆ, Milijan: O pravnoj filozofiji Tome Živanovića. - U: O filozofiji prava / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 581-612.

145. POPOVIĆ, Milijan: Opšta misao o pravu Radomira D. Lukića. - Beograd : Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1995. - 264 str.
146. POPOVIĆ, Milijan: Pravo i pravda. - U: Zbornik radova - Pravni fakultet u Novom Sadu. - 18, 1/3 (1984), str. 21-37. - <https://zbornik.pf.uns.ac.rs/>
147. PRAVO i pravda : hrestomatija / priredio Bojan Spaić. - Beograd : Pravni fakultet, 2014. - 296 str.
148. PRELEVIĆ-Palladino, Aleksandra: Koncept autoriteta kod Raza : seminarski rad. - Beograd : [A. Prelević Paladino], 2021. - 18 listova.
149. PREOBRAŽAJI ideje prava : jedan vek pravne filozofije na Pravnom fakultetu u Beogradu : (1841-1941) : hrestomatija / izbor, predgovor i beleške o autorima Danilo N. Basta. - 2., izmenjeno i dopunjeno izd. - Beograd : Pravni fakultet, 2012. - 548 str.
150. PROBLEMI filozofije prava : o filozofiji prava akademika Radomira D. Lukića / [uredio Milijan Popović]. - Novi Sad : Matica srpska, 1994. - 411 str.
151. PUPIĆ, Borivoje: Uvod u pravo. - Novi Sad : Pravni fakultet, 1974. - XII, 400 str.
152. SIMIĆ, Miroljub: Bibliografija radova o tumačenju prava objavljenih u „Arhivu za pravne i društvene nauke“ od februara 1906. godine do marta 1941. godine. - U: Zbornik Pravnog fakulteta u Nišu. - [13] (1974), str. 329-338. - <https://www.prafak.ni.ac.rs/izdavastvo/zbornik-radova/objavljeni-brojevi-zbornik.html>
153. SIMIĆ, Miroljub: Razvoj teorije prava u Srbiji do drugog svetskog rata. - U: Zbornik za teoriju prava. Sv. 2 / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1982. - Str. 301-310.
154. SIMIĆ, Miroljub: Shvatanje Đorđa Tasića o tumačenju prava. - U: Đorđu Tasiću u spomen / [urednik Jovica Trkulja]. - Beograd : Pravni fakultet ; Vranje : Skupština opštine, 1999. - Str. 26-38.
155. SIMIĆ, Miroljub: Teorija tumačenja prava Živojina M. Perića i Đorđa Tasića : magistarski rad. - Beograd : [M. D. Simić], 1978. - 159 listova
156. SIMIĆ, Miroljub: Teorija tumačenja prava Živojina M. Perića. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu. - [19] (1979), str. 319-337. - <https://www.prafak.ni.ac.rs/izdavastvo/zbornik-radova/objavljeni-brojevi-zbornik.html>
157. SIMIĆ, Miroljub: Uloga jezika u tumačenju prava. - U: Pravo i jezik / priredio Miodrag Mićović. - Kragujevac : Pravni fakultet, Institut za pravne i društvene nauke, 2006. - Str. 65-72.

158. SIMIĆ, Miroljub: Uloga sudije u tumačenju prava : (neka pitanja teorije tumačenja prava). - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu. - [15] (1975), str. 139-145. - <https://www.prafak.ni.ac.rs/izdavastvo/zbornik-radova/objavljeni-brojevi-zbornik.html>
159. SPAIĆ, Bojan: Aron Barak : doktrinarni intencionalista između neoskepticizma i neoformalizma. - U: Aron Barak / Budimir Košutić ... [et al.]. - Beograd : Srpsko udruženje za pravnu i socijalnu filozofiju : Dosije, 2016. - 75-95.
160. SPAIĆ, Bojan: Formalism. - U: Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy / ed. Mortimer Sellers, Stephan Kirste. - Dordrecht : Springer, 2023. - Str. 987-994.
161. SPAIĆ, Bojan: Hart, Dvorkin i institucionalna kontrola pravnog tumačenja. - U: Nasleđe političke i pravne filozofije Ronalda Dvorkina / urednici Biljana Đorđević, Miloš Zdravković. - Beograd : Srpsko udruženje za pravnu i socijalnu filozofiju : Fakultet političkih nauka : Pravni fakultet, 2015. - Str. 120-140.
162. SPAIĆ, Bojan: Institucionalno rješavanje problema semantičke neodređenosti u pravnom tumačenju. - U: Savremeni problemi pravne i političke filozofije / [urednici zbornika Bojan Spaić, Damir Banović]. - Sarajevo : "Šahinpašić", 2016. - Str. 121-145.
163. SPAIĆ, Bojan: Institutional Control of Interpretation. - U: Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy / ed. Mortimer Sellers, Stephan Kirste. - Dordrecht : Springer, 2023. - Str. 1436-1442.
164. SPAIĆ, Bojan: Interpretacija i konstrukcija : prilog razmatranju razlike između primjene prava i stvaranja prava. - U: Pravni zapisi. - 12, 1 (2021), str. 29-61.
165. SPAIĆ, Bojan: Justified epistemic authority (in legal interpretation). - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 66, 4 (2018), str. 143-155. - <https://anali.rs/>
166. SPAIĆ, Bojan: Normativity of basic rules of legal interpretation . - U: Unpacking normativity / edited by Kenneth Einar Himma, Miodrag Jovanović and Bojan Spaić. - Oxford, UK ; Portland, Oregon : Hart Publishing, 2018. - Str. 158-175.
167. SPAIĆ, Bojan: Priroda i determinante sudijskog tumačenja prava. - Beograd : Pravni fakultet, 2020. - 192 str.
168. SPAIĆ, Bojan: Tumačenje prava u okviru hermeneutike Emilia Betija. - Beograd : Pravni fakultet, 2020. - 351 str.
169. SPALAJKović, Miroslav: O racionalnosti u pravu. - U: Godišnjak Društva za uporedno pravo : 1938 god. - Beograd : Društvo za uporedno pravo, 1939. - Str. 20-103.

170. SPASOJEVIĆ, Živan: Analogija i tumačenje : prilog proučavanju metoda u privatnom pravu : doktorska teza / preveo s francuskog Božidar Marković. - Beograd : Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 1996. - 134 str.
171. SPEKTORSKIJ, Evgenij Vasiljevič: Enciklopedija prava. - Bratislava : Ob. P-ija O-va Gallipolijcev", [med 1930 in 1940]. - 127 str.
172. SPEKTORSKIJ, Evgenij Vasiljevič: Evolution de l'idé de l'autorité dans la philosophie de l'Etat. - U: Archives de Philosophie du Droit et de sociologie juridique. - 1-2 (1933), str. 131-161.
173. SPEKTORSKIJ, Evgenij Vasiljevič: Tri pravne teorije. - U: Zbornik znanstvenih razprav. - 15 (1939), str. 173-206.
174. STANKOVIĆ, Dejan Vuk: Moral i pravo : filozofija Herberta Harta. - 1. izd. - Beograd : Učiteljski fakultet, 2009. - 258 str.
175. STANKOVIĆ, Dejan Vuk: Hart i zakonsko nametanje morala. - U: Theoria (Beograd). - 48, 4 (2006), str. 93-128.
176. STEPANOV, Radivoj, Ana Nešić: Pravo i moral u Radbruchovoj filozofiji prava. - U: Pravni život. - 61, 558, 12 (2012), str. 655-666. - <https://kopaonikschool.org/publikacije/pravni-zivot/pz-arhiva/>
177. STEPANOV, Radivoj: Esej o (pravnoj) hermeneutici : prilog razumevanju prava i humane budućnosti. - U: Pravni život. - 55, 504, 12 (2006), str. 773-781.
178. STEPANOV, Radivoj: Pravni autoritet u tradiciji i budućem pravu. - U: Pravni život. - 45, 429, 12 (1996), str. 1031-1042.
179. STEPANOV, Radivoj: Pravo i pravda. - U: Zbornik radova - Filozofski fakultet Novi Sad. Institut za filozofiju i sociologiju. - 2 (1994), str. 130-135.
180. STOJANOVIĆ, Dragoljub D.: Prirodno pravo i pravda. - U: Pravni život. - 44, 421, 12 (1995), str. 43-53.
181. STOJANOVIĆ, Dragoljub D.: The Question of justice : the perpetual search for answer / translated by Srdjan D. Stojanovic. - U: Scientific Review - Serbian Scientific Society. Series: Social Science. - 23 (1997), str. 5-17.
182. STOJANOVIĆ, Emilija: Opseg logike kao sredstva tumačenja u pravnoj hermeneutici : master rad iz predmeta Tumačenje prava. - Kragujevac : [E. Stojanović], 2019. - 44 lista
183. STOJANOVIĆ, Konstantin: De quel usage peut-être en logique juridique la «dialectique» au sens moderne hégélien et Marxiste du mot?. - U: Archives de philosophie du droit. - 21 (1966), str. 159-169.

184. STOJANOVIĆ, Konstantin: Le domaine du droit. - Paris : Pichon & Durand – Auzias, 1967. - VI, 519 str.
185. STOJANOVIĆ, Konstantin: L'interpretation du droit dans les pays socialistes. - U: Archives de philosophie du droit. - 17 (1972), str. 149-164.
186. STOJKOVIĆ, Slavko: Enciklopedija prava. - Beograd : Udruženje studenata Ekonomsko-komercijalne visoke škole, 1941. - 182 str.
187. TADIĆ, Ljubomir: Teorija države i prava. - Sarajevo : Visoka škola političkih nauka, 1963. - 162, 116 str.
188. TADIĆ, Ljubomir: Legitimnost i legalnost. - U: Potrebe društvenog razvoja / urednik Mihailo Marković. - Beograd : SANU, 1991. - Str. 281-305.
189. TADIĆ, Ljubomir: Poredak, autoritet i sloboda. - 1. izd. - Beograd : Zavod za udžbenike : Službeni glasnik, 2007. - 506 str.
190. TARANOVSKI, Fjodor Vasiljevič: Enciklopedija prava / s predgovorom Jelene Danilović. - Beograd : Pravni fakultet, 2003. - 573 str.
191. TARANOVSKI, Fedor Vasiljevič: Enciklopedija prava. - Beograd : G. Kon, 1923. - XIX, 534 str.
192. TASIĆ, Đorđe: Analogija. - U: Izbor rasprava i članaka iz teorije prava / Đorđe Tasić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1984. - Str. 380-388.
193. TASIĆ, Đorđe: Il diritto positive come valore e il diritto naturale. - U: Rivista internazionale di filosofia del diritto. - 10(6) (1930), str. 687-719.
194. TASIĆ, Đorđe: Ima li praznina u pravu i zakonima. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 45 (1934), str. 185-190. - <https://anali.rs/arhiv/>
195. TASIĆ, Đorđe: Izbor rasprava i članaka iz teorije prava : prikazano na XV skupu Odeljenja društvenih nauka od 5. decembra 1978. godine. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1984. - VIII, 426 str.
196. TASIĆ, Đorđe: Konstruktivna jurisprudencija u oblasti tumačenja : u čemu se ona sastoji. - U: Izbor rasprava i članaka iz teorije prava / Đorđe Tasić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1984. - Str. 337-350.
197. TASIĆ, Đorđe: Le réalisme et normativisme dans la science juridique ; Duguit et les sociologues positivistes. - U: Revue internationale de la théorie du droit. - 2 (1927/1928), str. 23-56 ; 204-210.

198. TASIĆ, Đorđe: Metodi ili škole tumačenja. - U: Izbor rasprava i članaka iz teorije prava / Đorđe Tasić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1984. - Str. 323-329.
199. TASIĆ, Đorđe: O tumačenju krivičnopravnih i finansijskih zakona : problem analogije. - U: Izbor rasprava i članaka iz teorije prava / Đorđe Tasić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1984. - Str. 389-400.
200. TASIĆ, Đorđe: Pravda i red kao principi prava. - U: Izbor rasprava i članaka iz teorije prava. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1984. - Str. 206-213.
201. TASIĆ, Đorđe: Rasprave iz filozofije i teorije prava. - Beograd : Pravni fakultet, 1992. - 195 str.
202. TASIĆ, Đorđe: Šta je pravna tehnika?. - U: Izbor rasprava i članaka iz teorije prava / Đorđe Tasić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1984. - Str. 318-322.
203. TASIĆ, Đorđe: Uvod u pravne nauke : (enciklopedija prava) : predavanja Đorđa Tasića. - Beograd : [s. n.], 1933. - 332 str.
204. TASIĆ, Đorđe: Značaj jezika pri tumačenju. - U: Izbor rasprava i članaka iz teorije prava / Đorđe Tasić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1984. - Str. 330-336.
205. TASIĆ, Đorđe: Uvod u pravne nauke. - 3. izd., popravljeno i dopunjeno. - Beograd : Štamparija „Privrednik”, 1941. - 234 str.
206. TRAJKOVIĆ, Marko: Etička dimenzija prava - pravnoteorijski aspekt : doktorska disertacija. - Novi Sad : M. Trajković, 2008. - 275 listova.
207. TRAJKOVIĆ, Marko: Hartova kritika moralnih ideala. - U: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu. - 46 (2005), str. 243-258. - <https://www.prafak.ni.ac.rs/izdavastvo/zbornik-radova/objavljeni-brojevi-zbornik.html>.
208. TUCAKOVIĆ, Miodrag D.: Problem zakonske i pravne analogije. - U: Branič. -24, 1 (1936), str. 22-30.
209. TUCAKOVIĆ, Miodrag D.: Škole o interpretaciji prava. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 50 (1936), str. 543-559. - <https://anali.rs/arhiv/>
210. UNPACKING normativity : conceptual, normative, and descriptive issues / edited by Kenneth Einar Himma, Miodrag Jovanović and Bojan Spaić. - Oxford, UK ; Portland, Oregon : Hart Publishing, 2018. - XI, 251 str.

211. UNPACKING normativity : conceptual, normative, and descriptive issues / edited by Kenneth Einar Himma, Miodrag Jovanović and Bojan Spaić. - Oxford [etc.] : Hart, 2021. - XIX, 261 str.
212. VASIĆ, Radmila, Miodrag Jovanović, Goran Dajović: Uvod u pravo. - Beograd : Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Dosije studio, 2014. - XXIII, 391 str.
213. VASIĆ, Radmila: Božidar S. Marković: jedno traganje za pravедnim pravom. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 41, 1-2 (1993), str. 32-42. - <https://anali.rs/>
214. VASIĆ, Radmila: Mogućnost i moć pravde. - U: Stvaranje prava / Treći skup Jugoslovenskog udruženja za teoriju, filozofiju i sociologiju prava, Miločer 24 - 25. septembar 1999. - Beograd : Jugoslovensko udruženje za teoriju, filozofiju i sociologiju prava : Savet projekta Konstituisanje Srbije kao pravne države : Centar za publikacije Pravnog fakulteta, 2000. - Str. 109-118.
215. VESELINOVIĆ, Dragan: Aristotelovo određenje pravde. - U: Glasnik Advokatske komore Vojvodine. - 89,77, 2 (2017), str. 81-91.
216. VOJNOVIĆ, Sava: (Ne)kažnjavanje građanske neposlušnosti. - U: Pravni zapisi. - 14, 1 (2023), str. 148-178. - doi: [10.5937/pravzap1-40771](https://doi.org/10.5937/pravzap1-40771).
217. VOJNOVIĆ, Sava: Kritička dopuna Radbruhove teorije o moralnoj odgovornosti sudstva. - U: Eudaimonia (Beograd. Online). - 4, 1 (2020), str. 53-73. - <http://epub.ius.bg.ac.rs/index.php/eudaimonia/article/view/63/49>.
218. VOJNOVIĆ, Sava: Revitalizacija Radbruhove formule u teoriji Roberta Aleksija. - U: Eudaimonia (Beograd. Online). - 5, 2 (2021), str. 93-135. - <http://epub.ius.bg.ac.rs/index.php/eudaimonia/article/view/109/102>.
219. VRAČAR, Stevan K.: Autoritet državno-pravnog poretka. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 33, 5/6 (1985), str. 548-557. - <https://anali.rs/>
220. VRAČAR, Stevan K.: Esej o „esejima iz teorije prava” Norberta Bobija. - U: Zbornik za teoriju prava. Sv. 1 / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 301-313.
221. VRAČAR, Stevan K.: Iluzornost apsolutne pravde. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 41, 1/2 (1993), str. 75-84. - <https://anali.rs/>
222. VRAČAR, Stevan K.: Istorijsko uobličavanje filozofije prava. - U: O filozofiji prava / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 367-412.

223. VRAČAR, Stevan K.: Trajna vrednost Radbruhovog „Uvoda u pravnu nauku”. - Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 22, 4 (1974), str. 461-470. - <https://anali.rs/>
224. VRAČAR, Stevan K.: Univerzalnost principa pravde. - U: O pravdi i pravičnosti : zbornik / priredio Miloš Knežević. - Beograd : Dom kulture „Studentski grad“, 1995. - Str. 37-47.
225. VRAČAR, Stevan K.: Radbruhovo shvatanje o „prirodi stvari”. - U: Zbornik za teoriju prava. Sv. 1 / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - Str. 197-215.
226. VRAČAR, Stevan K.: O filozofiji prava. - U: Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. - 31, 6 (1983), str. 1022-1053. - <https://anali.rs/>
227. VRANJANAC, Dušan, Goran Dajović: Osnovi pravnog sistema sa metodologijom prava. - Beograd : Pravni fakultet Univerziteta Union : Službeni glasnik, 2006. - 209 str.
228. VRANJANAC, Dušan, Goran Dajović: Osnovi pravnog sistema sa metodologijom prava. - 2. izmenjeno i dopunjeno izd. - Beograd : Pravni fakultet Univerziteta Union : Službeni glasnik, 2007. - 239 str.
229. VUJADINOVIĆ, Dragica: Politička filozofija Ronalda Dvorkina. - Beograd : Pravni fakultet : Službeni glasnik, 2006. - 192 str.
230. VUJADINOVIĆ, Dragica: Ronald Dvorkin - smisao objektivnog važenja vrednosnih sudova. - U: Kritika u pravnoj nauci. - Beograd : Pravni fakultet, 2001. - Str. 79-115.
231. VUKADINOVIĆ, Gordana, Radivoj Stepanov: Kontinuitet tradicionalne i moderne jurisprudencije Norberta Bobija. - U: Arhiv za pravne i društvene nauke. - 55, 4 (1999), str. 433-444.
232. VUKADINOVIĆ, Gordana: Ideja prirodnog prava i pravde u našoj tradiciji. - U: Pravni život. - 43, 412, 9/10 (1994), str. 697-707.
233. ZBORNIK za teoriju prava. Sv. 1 / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1978. - IV, 359 str.
234. ZBORNIK za teoriju prava. Sv. 2 / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1982. - 439 str.
235. ZBORNIK za teoriju prava. Sv. 3 / urednik Radomir Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1987. - VII, 428 str.
236. ZBORNIK za teoriju prava. Sv. 4 / urednik Radomir D. Lukić. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti, 1990. - VIII, 386 str.
237. ZDRAVKOVIĆ, Miloš: Dvorkinova kritika Hartove verzije pozitivizma : doktorska disertacija. - Beograd : [M. Zdravković], 2013. - 228 listova.

238. ZDRAVKOVIĆ, Miloš: Fulerova unutrašnja moralnost prava i Finisova ideja vladavine prava : sličnosti i razlike. - U: Pravni život. - 59, 542, 12 (2010), str. 771-784. - <https://kopaonikschool.org/publikacije/pravni-zivot/pz-arhiva/>
239. ZDRAVKOVIĆ, Miloš: Koncept pravde u pravnoj teoriji Džona Finisa. - U: Pravni život. - 57, 524, 14 (2008), str. 323-334.
240. ZDRAVKOVIĆ, Miloš: Teorijska nesaglasnost o pravu. - U: Nasleđe političke i pravne filozofije Ronalda Dvorkina / urednici Biljana Đorđević, Miloš Zdravković. - Beograd : Srpsko udruženje za pravnu i socijalnu filozofiju : Fakultet političkih nauka : Pravni fakultet, 2015. - Str. 92-104.
241. ŽIVANOVIĆ, Toma: Pojam (formalne i materijalne) pravde i pravičnosti. - U: O pravdi i pravičnosti : zbornik / priredio Miloš Knežević. - Beograd : Dom kulture „Studentski grad“, 1995. - Str. 281-287.
242. ŽIVANOVIĆ, Toma: Système de philosophie juridique synthétique. Science de la philosophie du droit. Philosophie synthétique du droit et des sciences juridiques. - Paris : Librairie générale du droit et de jurisprudence, 1970. - 516 str.
243. ŽIVANOVIĆ, Toma: Sistem sintetičke pravne filozofije : (predavanje na pariskom i beogradskom pravnom fakultetu). Knj. 1, Nauka o sintetičkoj pravnoj filozofiji / od Tome Živanovića. - Beograd : Napredak, 1921. - 99 str.
244. ŽIVANOVIĆ, Toma: Sistem sintetičke pravne filozofije. - Beograd : Naučna knjiga, 1951. - IX, 316 str.
245. ŽIVKOVIĆ, Miroslav A.: Pojam, stvaranje i tumačenje prava. - U: Stvaranje prava / Treći skup Jugoslovenskog udruženja za teoriju, filozofiju i sociologiju prava, Miločer 24-25. septembar 1999. - Beograd : Jugoslovensko udruženje za teoriju, filozofiju i sociologiju prava : Savet projekta Konstituisanje Srbije kao pravne države : Centar za publikacije Pravnog fakulteta, 2000. - Str. 137-142.
246. ŽIVOTIĆ, Miladin: Moral, zakon i pravednost. - U: O pravdi i pravičnosti / priredio Miloš Knežević. - Beograd : Dom kulture „Studentski grad“, 1995. - Str. 159-169.

